ទស្សនាវដ្តីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ស្វែងរក ការពិត

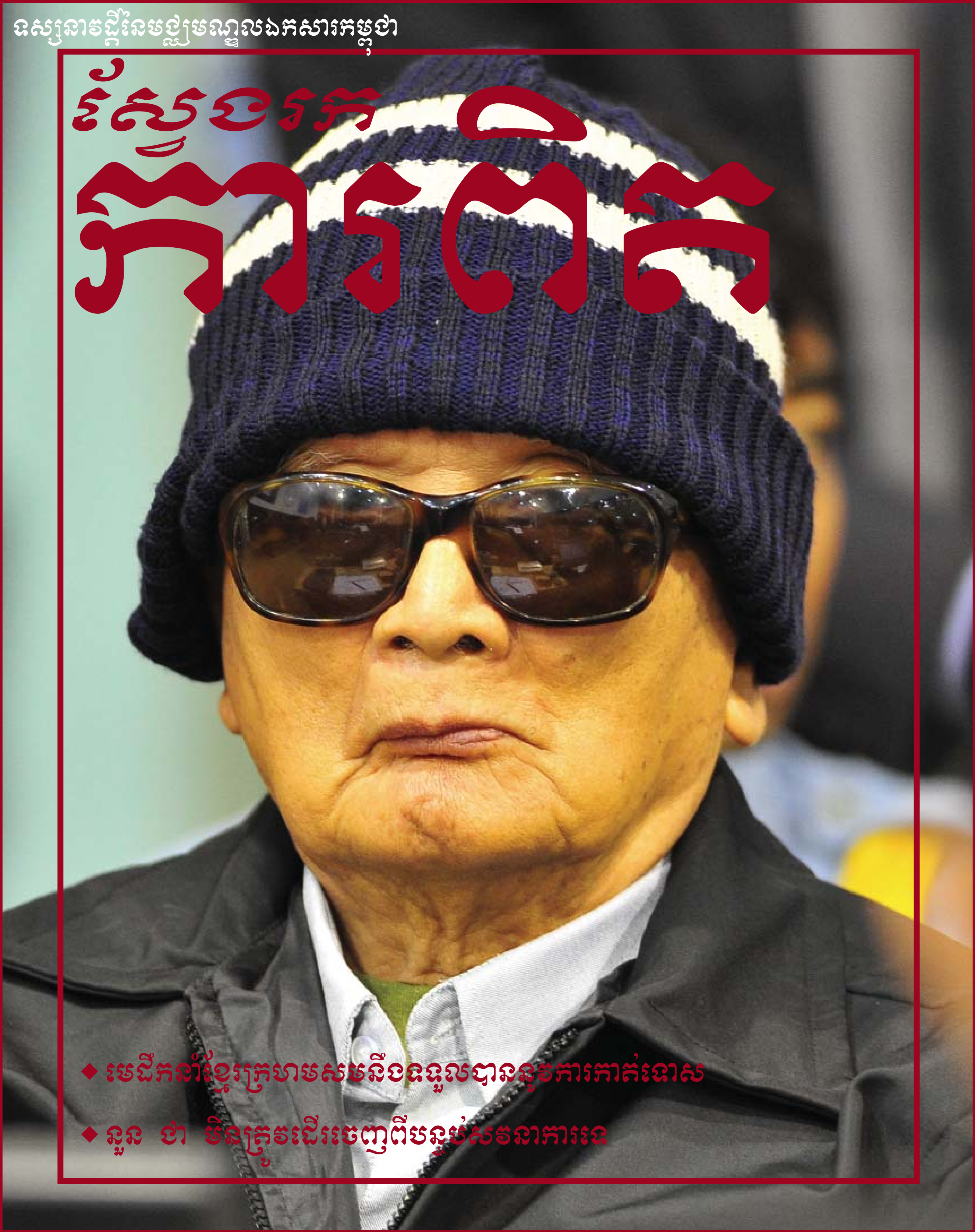

◆ មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមសមនឹងទទួលបាននូវការកាត់ទោស

◆ នួន ជា មិនត្រូវដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការទេ

ចែកជូនដោយឥតគិតថ្លៃដល់មន្ទីរស្រុកនិងឃុំទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

លេខពិសេស១៣៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១

ស្វែងរកការពិត

លេខពិសេស១៣៩ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១

ទស្សនាវដ្ដីនៃមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

មាតិកា

ផ្នែកសំបុត្រ

◆មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមសមនឹងទទួលបាននូវការកាត់ទោស ១

ផ្នែកធំព័រពិសេសនៃករណី០០២

◆ពេលវេលាមួយនៃតម្លាភាព ៣

◆តើព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោស ១៤

◆ថ្ងៃដែលនិយាយពីអាជ្ញាយុកាល និងសំណាងជំងឺចិត្ត ២៦

◆"គួរតែស្ដាប់សាក្សីរបស់ខ្ញុំ" ៤០

◆អៀង សារី ត្រូវតែមានវត្តមានដើម្បីទទួលនូវការកាត់ទោស ៥២

◆ខៀវ សំផន មិនដែលទុកចិត្តប្រជាជនរបស់ខ្លួនទេ ៥៤

◆អៀង ធីរិទ្ធ ៖ ស្ត្រីដំបូងរបស់កម្ពុជា ៥៦

◆នួន ជា មិនត្រូវដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការទេ ៥៨

◆ប្រតិកម្មរបស់យុវជនចំពោះសំណុំរឿង០០២ .... ៥៩

រក្សាសិទ្ធិ

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយ

ក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មាន

លេខ០២៩១ពម/៩៩

ចុះថ្ងៃទី២ខែសីហាឆ្នាំ១៩៩៩

រូបថតឯកសារ ៖ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា និងសារមន្ទីរឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ទួលស្លែង

ចៅក្រមជនជាតិញូវហ្ស៊ីឡែន ស៊ីលវៀ ខាតវ្រ៉ាយត៍ និងប្រធានចៅក្រម និល ណុន

ស្នេរលេខនេះ ៖ គ្រីស្ទីន អ៊ីវេន, អេង កុកថាយ, សើ សាយ្យាណា, ឆាយ ឈុនលី, ឌី ខាំបូលី **អ្នកនិពន្ធនិងស្រាវជ្រាវ ៖** គាត លក្ខិណា, សោម ប៊ុនថន, ស៊ិន សុធីតា **អ្នកបកប្រែ ៖** ទែន សុខស្រីនិត **និពន្ធនាយកទូទៅ ៖** ឆាំង យុ **ជំនួយការនិពន្ធនាយក ៖** ញាណ សុជាតិ **ក្រាហ្វិកកុំព្យូទ័រ ៖** ស៊ឹម សុភ័ក្ត្រ **គ្រប់គ្រងការចែកផ្សាយ ៖** ម៉ម សុដាត Email: dccam@online.com.kh, Homepage: www.dccam.org

មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមសមនឹងទទួលបាននូវការកាត់ទោស

ខ្ញុំបានបកប្រែនិក្ខេបបទថ្នាក់បណ្ឌិតរបស់ ខៀវ សំផន ស្តីអំពីការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មនិងសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជានៅពេលដែលខ្ញុំកំពុងសិក្សានៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។ សាស្ត្រាចារ្យ ឡូរ៉ា សាំមើស៍ ដែលបានបកប្រែនិក្ខេបបទនេះដំបូងគេពីភាសាបារាំងមកជាភាសាអង់គ្លេសមានចិត្តសប្បុរសនិងបានផ្តល់ការអនុញ្ញាតឲ្យខ្ញុំក្នុងការបកប្រែនិក្ខេបបទនេះជាភាសាខ្មែរដើម្បីទទួលបានពិន្ទុសម្រាប់ការសិក្សារបស់ខ្ញុំ ។ ដូចគ្នាទៅនឹងនិស្សិតកម្ពុជាផ្សេងទៀតដែរ ខ្ញុំចាត់ទុកថា ខៀវ សំផន គឺជាអ្នកចេះដឹងមួយរូប ហើយពិបាកនឹងជឿថាគាត់ជាមនុស្សម្នាក់នៃរបបមួយដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការធ្វើឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាស្លាប់ជាងពីរលាននាក់ក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ ១៩៧៩ ។

ប៉ុន្តែ តាមការវិភាគទៅលើនិក្ខេបបទរបស់ ខៀវ សំផន និងតាមការស្រាវជ្រាវទាក់ទងនឹងរបបខ្មែរក្រហមអស់រយៈពេលពីរទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ ខ្ញុំរកឃើញថា ខៀវ សំផន និងមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមឯទៀតបានភូតភរចំពោះការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនពីបទឧក្រិដ្ឋនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលខ្លួនបានដឹកនាំ ។

ក្នុងអំឡុងបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌក្នុងខែកញ្ញាឆ្នាំនេះ សវនាការអង្គជំនុំជម្រះទោសមេដឹកនាំទាំងបួនរួមមាន អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ, នួន ជា និង ខៀវ សំផន នឹងចាប់ផ្តើម ។ ប្រសិនបើអំឡុងពេលបុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌនេះ ជនជាប់ចោទទាំងនេះបួងសួងដល់ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃ តើជនជាប់ចោទទាំងនេះបានផ្លាស់ប្តូរនូវអ្វីដែលខ្លួនធ្លាប់ធ្វើកាលពីជាងពីរទសវត្សរ៍មុនបានដែរឬទេ? តើព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃអាចជួយសម្រាលជនជាប់ចោទទាំងនោះនូវការទទួលខុសត្រូវពីបទឧក្រិដ្ឋដ៏ព្រៃផ្សៃដែលគូកនរបស់ខ្លួនបានប្រព្រឹត្តទៅលើប្រជាជនកម្ពុជារាប់លាននាក់បានដែរឬទេ? តើព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃអាចលើកទោសដល់បាបកម្មរបស់ជនជាប់ចោទទាំងនោះបានទេ? ខ្ញុំឆ្ងល់ថាតើអ្នកទាំងនោះនឹងនិយាយពាក្យអ្វីទៅកាន់ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ និងព្រះសង្ឃដែលខ្លួនធ្លាប់កំណត់គោលដៅក្នុងការសម្លាប់ផ្តាច់ពូជ ហើយខ្លួនបានភូតភរ ហើយភូតភរទៀតចំពោះជនរងគ្រោះអស់រយៈពេលជាងសាមសិបឆ្នាំមកហើយទេ ។

ថ្នាក់ដឹកនាំរបស់ខ្មែរក្រហមនៅតែមានជីវិតរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះដូចគ្នាទៅនឹងបទឧក្រិដ្ឋដែលអ្នកទាំងនោះបានប្រព្រឹត្តមកលើប្រជាជនកម្ពុជាដូច្នោះដែរ ។ បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់មិនមែនសម្រាប់អតីតកាលទេ តែសម្រាប់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ខៀវ សំផន បានអះអាងនៅក្នុងនិក្ខេបបទរបស់ខ្លួនថាខ្លួនចូលបដិវត្តន៍ដោយសារតែខ្លួនចង់ធ្វើឲ្យប្រទេសឯករាជ្យនិងអភិវឌ្ឍន៍ ។ មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមផ្សេងទៀតក៏បានដោះសាដោយយកលេសស្រដៀងគ្នានេះដែរ ។ ដោយប្រៀបធៀបការដោះសាទាំងនេះទៅនឹងការស្រាវជ្រាវរបស់ខ្ញុំ និងបទពិសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហម ខ្ញុំនៅតែឆ្ងល់ថា តើមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទាំងនោះកំពុងនិយាយពីអ្វី?

ខ្ញុំបានឃើញដោយផ្ទាល់ភ្នែកនូវកម្មាភិបាលខ្មែរក្រហមសម្លាប់គូស្នេហ៍មួយគូនៅក្នុងអង្គប្រជុំជាសាធារណៈមួយក្នុងបរិវេណវត្តព្រះនេត្រព្រះ (បច្ចុប្បន្នខេត្តបន្ទាយមានជ័យ) ។ ខ្ញុំបានឃើញមនុស្សរាប់រយនាក់បានស្លាប់ដោយការអត់ឃ្លាន រួមទាំងបងស្រីរបស់ខ្ញុំម្នាក់ផង ហើយខ្ញុំបានចងក្រងជាឯកសារនូវអ្នកដែលបានស្លាប់រាប់លាននាក់ទៀតដោយសារការសម្លាប់ ការធ្វើទារុណកម្ម និងបង្ខំឲ្យធ្វើពលកម្ម ជំងឺ និងការអត់ឃ្លានក្រោមរបបខ្មែរក្រហម ។ អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានអះអាងថាប្រជាជនកម្ពុជាមិនដល់មួយលាននាក់ទេបានស្លាប់ក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ ខ្ញុំឆ្ងល់ណាស់ថាតើមេដឹកនាំទាំងនោះធ្លាប់បានទៅមើលគុកសម្ងាត់ស-២១របស់ខ្លួនទេ ដែលឥឡូវនេះគឺជាគុកទួលស្លែង ។ គុកនេះគឺជាគុកមួយក្នុងចំណោមគុករាប់រយផ្សេងទៀត ហើយគុកសម្ងាត់ស-២១នេះជាកន្លែងដែលអ្នកទោសប្រមាណ ១៤.០០០នាក់ ត្រូវបានធ្វើទារុណកម្មនិងសម្លាប់ ។ តើមេដឹកនាំទាំងអស់នោះមានដឹងទេថាមានរណ្តៅសាកសពប្រហែលជា ២០.០០០កន្លែងនូវទាំងប្រទេស?

ពីមុន ខៀវ សំផន ធ្លាប់បានបញ្ជាក់ថា គាត់និងមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមឯទៀតមិនជំទាស់នឹងបំណងក្នុងការបង្កើតតុលាការខ្មែរ

ក្រហមទេ ។ តើអ្នកទាំងនោះយល់ពីទស្សនៈនៃយុត្តិធម៌ដែរឬទេ? យុត្តិធម៌ក្នុងរបបខ្មែរក្រហមមានន័យថា អ្នកណាដែលហ៊ានបញ្ចេញពីគំនិតឬទស្សនៈឯករាជ្យត្រូវបានវិនិច្ឆ័យទោសថាជាសត្រូវរបស់ «អង្គការ» ហើយត្រូវតែកម្ចាត់ចោល ។

ម្តងហើយម្តងទៀត មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនៅតែបញ្ជាក់ថា ភាពល្អរបស់ជាតិមួយតម្រូវឲ្យមានការលះបង់ជីវិតដោយប្រជាជនកម្ពុជាខ្លួនឯងផ្ទាល់ ។ ហើយមេដឹកនាំទាំងនោះបានអនុវត្តជំនឿរបស់ខ្លួនដោយការសងសឹក ។ យុត្តិធម៌ក្នុងរបបខ្មែរក្រហមមានន័យថាជា «ខ្មែរត្រូវតែបរិសុទ្ធ» ។ អង្គការបានប្រឌិតរឿងអ្វីៗគ្រប់យ៉ាងដើម្បីវិនិច្ឆ័យគុណភាពទាំងអស់នេះ រួមមានអ្នកដែលមានចំណេះដឹង ឬសប្បុរស ឬអ្នកដែលរស់នៅក្នុងទីក្រុងថាជាសត្រូវ ។ បើសិនជានរណាម្នាក់ធ្លាក់ចូលទៅក្នុងជំពូកមនុស្សខាងលើនេះ ខ្មែរក្រហមនឹងសម្លាប់អ្នកនោះចោល ឬបង្អត់អាហារឲ្យស្លាប់ ។

អតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមក៏បាននិយាយដែរថា នឹងមានចលាចលកើតឡើងជាថ្មីទៀតបើសិនជាថ្នាក់ដឹកនាំខ្មែរក្រហមត្រូវយកមកកាត់ទោស ។ ខ្ញុំឆ្ងល់ណាស់ថាហេតុអ្វីបានជាអ្នកទាំងនោះនិយាយពាក្យបែបនេះចេញមករួច? ក្នុងរបបខ្មែរក្រហម មនុស្សម្នាក់ៗត្រូវបានបង្ខំឲ្យបំបិទសិទ្ធិក្នុងការនិយាយស្តី ដោយមិនត្រូវតវ៉ាអ្វីទាំងអស់ ។ បើសិនជានរណាម្នាក់តវ៉ា នោះនឹងនាំទៅរកសេចក្តីស្លាប់ ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានបង្ខំប្រជាជនកម្ពុជាឲ្យនិយាយភូតភរអំពីអត្តសញ្ញាណរបស់ខ្លួន និងអំពីអ្នកផ្សេងទៀតដើម្បីឲ្យសមស្របទៅនិងរបបដ៏ឃោរឃៅរបស់ខ្លួន ។ តើមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមយល់ពីអត្ថន័យនៃការផ្លាស់ប្តូរនិងការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងសង្គមប្រជាធិបតេយ្យដែរឬទេ?

ឥឡូវនេះ មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនិយាយអំពីការបង្រួបបង្រួមជាតិ និយាយពីការចង់បានដ៏ខ្លាំងនូវសន្តិភាពនិងការអភិវឌ្ឍ និងនិយាយពីការដោះស្រាយភាពក្រីក្រជូនប្រជាជន និងនិយាយថាខ្លួនកំពុងស្វែងរកការពិត ។ ការនិយាយដោយឥតអៀនខ្មាសបែបនេះពីក្រុមមនុស្សដែលបង្កឲ្យមានការខូចខាតដល់ប្រទេសកម្ពុជាមិនមានការយល់ដឹងអ្វីទេ ។ តើយើងអាចបង្រួបបង្រួមជាមួយមនុស្សដែលសម្លាប់សមាជិកគ្រួសាររបស់យើងដោយគ្មានជំនុំជម្រះទោសបានដែរឬទេ? តើ «សន្តិភាព» ប្រភេទណាដែលអាច «បង្កើតឡើង» នៅក្នុងប្រទេសមួយដែលបញ្ហាទាំងអស់មិនទាន់បានដោះស្រាយនោះ? តើរបបខ្មែរក្រហមមានដែលចង់បង្រួបបង្រួមជាមួយនឹងអ្នកដែល «ធ្លាប់បម្រើ» ការនៅក្នុងរបបមុនៗឬសមាជិកគ្រួសាររបស់អ្នកទាំងនោះ ឬអ្នកដែលធ្លាប់រស់នៅក្នុងទីក្រុងជានិស្សិត ឬជាពាណិជ្ជករដែរឬទេ? តើឯណាទៅពាក្យដែលមេដឹកនាំទាំងនោះនិយាយថា «រឿងដែលកន្លងហួសឲ្យវាហួសទៅចុះ» នោះ? តើត្រង់ណាទៅដែលមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមចង់បង្រួបបង្រួមជាតិនិងការអភិវឌ្ឍនោះ? មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនិយាយពីការអភិវឌ្ឍនិងក្រោយមកបានកាត់ផ្តាច់ប្រទេសរបស់ខ្លួនចេញពីប្រទេសផ្សេងទៀតនៅលើសកលលោក ធ្វើឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាធ្វើការដ៏លំបាកលំបិននៅក្នុងវាលស្រែដោយគ្មានអាហារហូបចុកគ្រប់គ្រាន់ និងគ្មានថ្នាំព្យាបាល ។ តើអ្វីទៅដែលបានកើតឡើងអំឡុងពេលរបបខ្មែរក្រហមដែលមេដឹកនាំទាំងនោះមិនចង់ឲ្យពិភពខាងក្រៅឃើញហើយដែលខ្លួនបដិសេធថាមិនបានដឹងឮរឿងរ៉ាវទាំងអស់នោះមកដល់ពេលនេះ?

មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបាននិយាយអំពីការដោះស្រាយភាពក្រីក្រនិងគ្រោះអត់ឃ្លាន ។ តើហេតុអ្វីបានជាយើងមិនមានទីជម្រកត្រឹមត្រូវ និងសម្លៀកបំពាក់គ្រប់គ្រាន់ដើម្បីស្លៀកពាក់ អាហារគ្រាប់គ្រាន់ដើម្បីហូបចុកកាលពីសម័យខ្មែរក្រហមខណៈពេលដែលមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបានកំពុងនាំចេញនូវធនធានរបស់ជាតិយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ដូចជាមាសនិងស្រូវទៅបរទេស ។ មេដឹកនាំទាំងនោះប្រហែលជារវល់នឹងសម្លាប់អ្នកទោសប្រហែលជា ៥២០០នាក់ក្នុងមួយសប្តាហ៍ៗនៃការកាន់អំណាចរយៈពេលជិតបួនឆ្នាំរបស់ខ្លួន ហើយមិនបានខ្វល់ពីប្រជាជនរាប់លាននាក់ទៀតដែលបានស្លាប់ដោយការអត់អាហារនិងថ្នាំពេទ្យ ។

មេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនៅតែបដិសេធអំពីការដឹងឮនៃការសម្លាប់ក្រោមរបបរបស់ខ្លួន ។ ក្នុងកាលៈទេសៈបែបនេះ តើយើងគួរជឿ ខៀវ សំផន និងមេដឹកនាំដទៃទៀតឬទេ? តើមេដឹកនាំទាំងនោះសម្លឹងមើលព្រះនេត្រព្រះពុទ្ធដែរឬទេនៅពេលដែលអ្នកទាំងនោះកំពុងបួងសួងដល់ព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ? តើមេដឹកនាំទាំងនោះសម្តែងការគោរពចំពោះព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃដែរឬទេនៅពេលដែលខ្លួនជួបព្រះសង្ឃ? តើមេដឹកនាំទាំងនោះបួងសួងសុំឲ្យមានការអភ័យទោសពីជនរងគ្រោះរបស់ខ្លួនដែរឬទេ?

ឆាំង យុ

ពេលវេលាមួយនៃតម្លាភាព "មិនមែនជាស្រោមសំបុត្របិទជិតទេ"

សវនាការបឋមចំនួនបួនថ្ងៃនៃសំណុំរឿង០០២នៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមនៅថ្ងៃនេះ ។ លោកឯកអគ្គរដ្ឋទូតសហរដ្ឋអាមេរិក ស៊ីហ៊ិន រ៉ាហ្វ ទទួលបន្ទុកកិច្ចការឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមបានហៅសវនាការនេះថា «ជាសវនាការសំខាន់បំផុតនៅក្នុងពិភពលោក» ។

ជនត្រូវចោទទាំងបួននៅក្នុងសំណុំរឿង០០២គឺជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បំផុតនៃរបបខ្មែរក្រហមដែលនៅរស់ ។ ជនត្រូវចោទទាំងនោះរួមមាន នួន ជា ដែលមានតួនាទីជាអនុលេខាបក្ស និងត្រូវបានស្គាល់ជា «បងធំទី២» ខៀវ សំផន ដែលជាគណៈប្រធានរដ្ឋកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អៀង សារី ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងការបរទេស និង អៀង ធីរិទ្ធ ដែលជារដ្ឋមន្ត្រីសង្គមកិច្ច ។ ជនត្រូវចោទទាំងបួនត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ការរំលោភបំពានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរទៅលើអនុសញ្ញាក្រុងហ្សឺណែវឆ្នាំ ១៩៤៩ និងបទល្មើសក្នុងស្រុកមួយចំនួនទៀតនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។

ប្រជាជនកម្ពុជានិងជនបរទេសជាច្រើនយល់ឃើញដូចគ្នាថា សវនាការនៅថ្ងៃដំបូងដែលមានលក្ខណៈរស់រវើកនិងគួរឲ្យចង់មើលបានជជែកដេញដោលពីបញ្ហាមួយចំនួនដែលរួមមានចំណុចមួយចំនួនដែលមិនមានរួមបញ្ចូលនៅក្នុងរបៀបវារៈផ្លូវការរបស់តុលាការ ។ សាធារណជននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការរួមមាន ប្រជាជនចាមមូស្លីម និស្សិតមហាវិទ្យាល័យ និងអ្នកសង្កេតការណ៍បរទេស ព្រមទាំងព្រះសង្ឃ និងដូនជីជាច្រើនដែលអង្គុយនៅពេញកៅអីពីរជួរនៅក្នុងសវនាការនៅពេលព្រឹក ។

នៅពេលវាំងននដែលបាំងបន្ទប់សវនាការត្រូវបានទាញចេញ សាធារណជនមើលឃើញមុនគេគឺជនត្រូវចោទទាំងបួនដែលអង្គុយនៅខាងឆ្វេងដៃនៃចៅក្រមនិងនៅពីក្រោយមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្លួន ។ នួន ជា ពាក់មួកចាក់ពណ៌ខ្មៅ វ៉ែនតាខ្មៅ និងអាវធំខ្មៅខាងក្រៅដឹចម្លែកនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការដែលមានអាកាសធាតុក្តៅនិងមានបើកម៉ាស៊ីនត្រជាក់បន្ថយកំដៅ ហើយសាធារណជនជាច្រើនយកចិត្តប័ណ្ណផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមមកបក់ ។

ជនត្រូវចោទទាំងបួនបានចាប់ផ្តើមចូលរួមក្នុងសវនាការដោយយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើប្រធានអង្គជំនុំជម្រះ និល ណុន ដែលបានប្រាប់ជនត្រូវចោទទាំងបួនពីបទល្មើសដែលអ្នកទាំងនោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ ។ លោកប្រធាន និល ណុន បានរៀបចំរបៀបវារៈសវនាការសម្រាប់ថ្ងៃបន្តបន្ទាប់ គឺថ្ងៃទីមួយសម្រាប់បែងចែកបញ្ជីឈ្មោះបណ្តោះអាសន្នរបស់សាក្សី និងការបដិសេធជាបឋមទៅលើគោលការណ៍ស្តីពីការជំនុំជម្រះរឿងក្តីមួយតែមួយលើក និងបញ្ហាអភ័យឯកសិទ្ធិឬការលើកលែងទោស ។ ខណៈពេលដែលពេលវេលាដើរទៅមុខ វាមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ថាភាគីទាំងអស់មានបញ្ហាបែងចែកពេលវេលាឲ្យស្របនឹងរបៀបវារៈដែលបានព្រាងទុក ដូច្នេះតុលាការត្រូវរុញបញ្ហាអភ័យឯកសិទ្ធិឬការលើកលែងទោសទៅថ្ងៃបន្ទាប់វិញ ។

ដំណើរសវនាការ

លោកប្រធាន និល ណុន បានប្រកាសពីដំណើរការសវនាការដែលបានព្រាងទុកមុនសម្រាប់ឲ្យភាគីទាំងអស់ ។ ដំណើរការដែលអង្គជំនុំជម្រះនឹងដំណើរការទៅនៅក្នុងបទបង្ហាញភ័ស្តុតាងគឺ ៖

១) រចនាសម្ព័ន្ធនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

២) តួនាទីរបស់ជនត្រូវចោទម្នាក់ៗ នៅក្នុងបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា

៣) តួនាទីរបស់ជនត្រូវចោទម្នាក់ៗ ពោលគឺការទទួលខុសត្រូវរបស់អ្នកទាំងនោះ និងមាគ៌ាទំនាក់ទំនងជាមួយកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

៤) គោលនយោបាយរបស់បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាស្តីពីបញ្ហាដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះ ។

យោងទៅតាមគម្រោងនេះ ភាគីបានផ្តល់បញ្ជីស្នើឈ្មោះសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញទៅឲ្យអង្គជំនុំជម្រះតាំងពីមុនដែលធ្វើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះអាចកំណត់បញ្ជីឈ្មោះសាក្សីបណ្តោះអាសន្ន ។ បញ្ជីនេះត្រូវបានចែកឲ្យគ្រប់ភាគី ប៉ុន្តែលោកប្រធាន និល ណុន បានប្រកាសថា ការជជែកដេញដោលផ្ទាល់មាត់នឹងត្រូវប្រព្រឹត្តទៅនៅចុងសវនាការបឋមគឺនៅថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ទី៣០ ខែមិថុនា ។

ការផ្លាស់ប្តូររបៀបវារៈ

បន្ទាប់ពីមានការចែកបញ្ជីសាក្សីបណ្តោះអាសន្នរួច សុន អារុណ ដែលជាសហមេធាវីការពារក្តីកម្ពុជារបស់ នួន ជា បានក្រោកឡើងនិយាយទៅកាន់អង្គជំនុំជម្រះ ។ សំណើទីមួយរបស់លោកបានផ្លាស់ប្តូររបៀបវារៈដែលអង្គជំនុំជម្រះបានរៀបចំ ។ លោក សុន អារុណ បានលើកឡើងពីលិខិតដែលលោកបានផ្ញើជូនអង្គជំនុំជម្រះដោយស្នើថា តុរបស់សហមេធាវីរបស់ នួន ជា គួរតែដាក់ឲ្យស្របជាមួយសហមេធាវីទាំងបីដើម្បីឲ្យសហមេធាវីទាំងអស់មានភាពងាយស្រួលក្នុងការអង្គុយ ហើយ នួន ជា ក៏អាចទទួលបាន «សិទ្ធិស្មើគ្នាដូចភាគីដទៃទៀតដែរ» ។ ដោយលើកឡើងពីបញ្ហានៃការគោរព លោក សុន អារុណ បានប្រកាសថា «ប្រសិនបើស្ថានភាពដដែលនៅតែបន្ត នោះយើងនឹងមានបញ្ហាក្នុងការធ្វើការជាមួយកូនក្តីរបស់យើង» ។ លោកប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបយ៉ាងលឿនទៅកាន់លោក សុន អារុណ ថា រឿងតុមិនមែនជាបញ្ហាព្រួយបារម្ភធំទេ ហើយវានឹងត្រូវបានដោះស្រាយយ៉ាងលឿនបំផុត ។

មុនពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះដំណើរការទៅមុខតាមរបៀបវារៈ លោក អារុណ បានបន្តសំណើរបស់លោកទៅដល់ប្រធានបទដែលប្រហែលជាមានលក្ខណៈសំខាន់ជាងគេ គឺបញ្ហាវ័យចំណាស់របស់ជនត្រូវចោទដែលនឹងបន្តរហូតដល់ពេលថ្ងៃ ។ ការពិភាក្សាពីវ័យរបស់ជនត្រូវចោទដែលមានអាយុពី៧៩ ដល់៨៥ឆ្នាំបានចាប់ផ្តើមភ្លាមៗបន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះបានចេញបញ្ជា និងបន្តសវនាការដល់ពេលថ្ងៃ ។ នោះគឺជាការពិភាក្សាទៅលើលទ្ធភាពរបស់អង្គជំនុំជម្រះក្នុងការតម្រូវឲ្យជនត្រូវចោទចូលរួមក្នុងសវនាការនៅពេលដែលជននោះមានការពិបាកក្នុងការចូលរួម ។

ស៊ីហ៊ិន វ៉ាហ្

ឯកអគ្គរដ្ឋទូតសហរដ្ឋអាមេរិក ខារ៉ូល រ៉ូដលី

អាល់ វ៉ុកខហ្

លោកប្រធាន និល ណុន បានកំណត់ដំណាក់កាលសម្រាប់ការពិភាក្សាដោយប្រកាសថា «ដើម្បីសម្រួលដល់ដំណើរការនីតិវិធី និងជនត្រូវចោទមានវ័យចំណាស់» ត្រូវបិទវាំងននទៅជុំវិញបន្ទប់សវនាការ នៅពេលដែលចៅក្រមចាកចេញពីកន្លែងអង្គុយ ។ បន្ទាប់មកអង្គជំនុំជម្រះបានប្រកាសថា ជនត្រូវចោទអាចចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ដោយមានអ្នកបណ្តើរដើម្បីសម្រាកនៅគ្រប់ពេលដោយមិនចាំបាច់ស្នើសុំទៅអង្គជំនុំជម្រះឡើយ ។ នេះជាជម្រើសដែល អៀង សារី បានប្រើប្រាស់ គឺចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការដោយមានការជួយគ្រាហ៍ពីសន្តិសុខនៅអំឡុងពេលសវនាការនៅពេលព្រឹក ។

ការទទួលស្គាល់វ័យចំណាស់របស់ជនត្រូវចោទធ្វើឲ្យ សុន អារុណ ដែលជាមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា ស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះអនុញ្ញាតឲ្យ នួន ជា ពាក់មួកចាក់ដើម្បីទប់នឹងខ្យល់ម៉ាស៊ីនត្រជាក់ និងពាក់វ៉ែនតាខ្មៅដើម្បីការពារពន្លឺ ដោយសារតែគាត់ «មានវ័យចំណាស់និងសុខភាពទ្រុឌទ្រោម» ។ អង្គជំនុំជម្រះបានយល់ស្របនឹងសំណើទាំងនេះ ។ បន្ទាប់មក លោក អារុណ បានស្នើទៅអង្គជំនុំជម្រះអនុញ្ញាតឲ្យ នួន ជា អាចនិយាយដោយអង្គុយពីព្រោះគាត់មានបញ្ហាពិបាកនឹងក្រោកឈរ ។

ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះអនុញ្ញាតសំណើនេះ សាធារណជនបានអង្គុយផ្អែកខ្នងនឹងកៅអីដើម្បីស្តាប់ជនត្រូវចោទម្នាក់ឡើងនិយាយ ។ នួន ជា បានប្រកាសថា «ខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តនឹងសវនាការនេះទេ ខ្ញុំចង់ឲ្យសហមេធាវីរបស់ខ្ញុំបកស្រាយពីហេតុផលនេះ» ។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ នួន ជា ធ្វើឲ្យអ្នកចូលរួមក្នុងសវនាការខ្លះអស់សង្ឃឹមដោយអង្គុយផ្អែកនឹងកៅអី ហើយអ្នកខ្លះអង្គុយផ្អែកដោយមានពាក់ប្រដាប់ស្តាប់សំឡេង ។ លោកប្រធាន និល ណុន ដែលហាក់ដូចជាអស់ភាពអត់ធ្មត់បានបដិសេធនឹងសំណើរបស់ នួន ជា ដែលឲ្យសហមេធាវីរបស់ខ្លួននិយាយពីការមិនពេញចិត្តរបស់គាត់ ពីព្រោះវាស្ថិតនៅក្រៅបរិបទរបស់សវនាការបឋម ។

ការប្រមាថដោយ នួន ជា

ដើម្បីជាការឆ្លើយតប ម៉ៃឃើល ផេស្តមេន ដែលជាសហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ នួន ជា បានក្រោកឈរឡើងយ៉ាងលឿនដើម្បីសុំអនុញ្ញាតលើកឡើងពីចំណុចមួយនៃលំដាប់លំដោយរបៀបវារៈ ។ បន្ទាប់ពីអង្គជំនុំជម្រះអនុញ្ញាតឲ្យ ម៉ៃឃើល ផេស្តមេន

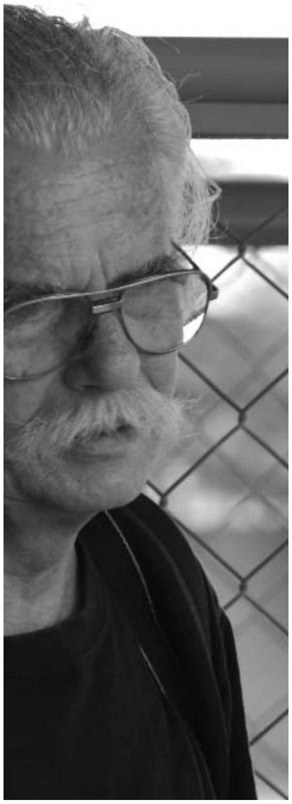

សាស្ត្រាចារ្យ អាឡិច ហ៊ីនតុន

អតីតអ្នកទោសមន្ទីរស-២១ ជុំ ម៉ាញ

បន្ត វាហាក់ដូចជាមានលក្ខណៈច្បាស់ថា «លំដាប់លំដោយ» ដែលលោកបានលើកឡើងនោះគឺដើម្បីប្រឆាំងនឹងការបដិសេធរបស់អង្គជំនុំជម្រះទៅលើសំណើរបស់ នួន ជា ។ ម៉ៃឃើល ផេស្តមេន បានលើកឡើងថា ជនត្រូវចោទបានផ្តល់ឈ្មោះសាក្សី ៣០០នាក់ទៅឲ្យអង្គជំនុំជម្រះ ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយមកលោកបានលើកឡើងថា «យើងឆ្ងល់ថាហេតុអ្វីយើងត្រូវរំខាន» បើអង្គជំនុំជម្រះបានផ្ញើរបៀបវារៈដែលនឹងមិនមានលើកឡើងពីការបដិសេធសាក្សីជាក់លាក់មួយចំនួន ។ លោកបានពន្យល់ថា កូនក្តីរបស់គាត់ជឿថា គាត់មានសិទ្ធិបដិសេធជាបឋមទៅលើការមិនរួមបញ្ចូលសាក្សី និងពន្យល់ថាហេតុអ្វីបានជាសាក្សីដែលគាត់បានផ្តល់ឲ្យអង្គជំនុំជម្រះមានសារសំខាន់សម្រាប់ការជំនុំជម្រះ ។

ជាជាងអនុញ្ញាតឲ្យអង្គជំនុំជម្រះឆ្លើយតប លោក ផេស្តមេន បានវាយប្រហារទៅលើការស៊ើបអង្កេតដោយយុត្តិធម៌សម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីដោយលើកឡើងថា ការស៊ើបអង្កេត និងការមិនទទួលស្គាល់របស់អង្គជំនុំជម្រះទៅលើសិទ្ធិបដិសេធរបស់ជនត្រូវចោទទៅលើការស៊ើបអង្កេតគឺ «មិនមានភាពយុត្តិធម៌ និងផ្តល់ផលអាក្រក់ដល់សិទ្ធិរបស់កូនក្តីខ្លួន ។ ហេតុនេះហើយ សវនាការគួរតែបញ្ចប់» ។ លោកបានបង្ហាញពីការយល់ស្របនឹងការមិនពេញចិត្តរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើការរារាំងមិនឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតពាក់ព័ន្ធសំណុំរឿង០០៣ និង០០៤ និងលើកឡើងថា នួន ជា បានស្នើ២៦ដងឲ្យមានវិធានការស៊ើបអង្កេត ប៉ុន្តែចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនអើពើនឹងសំណើនោះសោះ ។ លោក ផេស្តមេន បានសួរថា «ហេតុអ្វីបានជាមិនមានការស៊ើបអង្កេតទៅលើការទម្លាក់គ្រាប់បែកដ៏សាហាវរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក?» «ហេតុអ្វីបានជាមិនមានការស៊ើបអង្កេតទៅលើតួនាទីរបស់វៀតណាមនៅកម្ពុជា?» «តើតុលាការនេះមានបំណងចង់កប់ប្រវត្តិសាស្ត្រឬ?»

លោក ផេស្តមេន បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើពាក្យសម្តីខ្លួនដោយលើកឡើងថា «ការជំនុំជម្រះក្តីគឺប្រៀបដូចជាការសាងសង់ផ្ទះមួយ វាត្រូវការមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវ បើពុំដូច្នោះទេ វានឹងរលំជាមិនខាន ។ ប្រសិនបើតុលាការមិនមែនជាតុលាការដែលមានតែឈ្មោះទេ តុលាការគួរតែចាប់ផ្តើមបង្ហាញធ្មេញរបស់ខ្លួន» ។ លោក ផេស្តមេន បានស្នើឲ្យមានការពិភាក្សាពេញលេញទៅអ្វីដែលលោកហៅថា «ការស៊ើបអង្កេតដោយសម្ងាត់» ប្រឆាំងនឹងកូនក្តីរបស់លោក ដោយស្នើឲ្យពេលវេលាមួយមានតម្លាភាពគឺមិនមែនជាស្រោមសំបុត្រដែលបិទជិតទេ» ។ បន្ទាប់មក លោក ផេស្តមេន បានប្រកាសថា កូនក្តីរបស់ខ្លួនមិនអាចទទួលការបង្ខំឲ្យនៅក្នុងសវនាការទេ គាត់នឹងចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយគាត់នឹងត្រឡប់មកវិញនៅពេលដែលតុលាការទទួលស្គាល់ការបដិសេធរបស់គាត់ ។

លោកប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបដោយខឹងសម្បារទៅលើពាក្យសម្តីរបស់លោក ផេស្តមេន ថា «អង្គជំនុំជម្រះនឹងមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការរំខានបែបនេះទៀតឡើយ» ។ នៅពេលដែលលោកចង់បន្តតាមរបៀបវារៈរបស់ខ្លួន នួន ជា បានក្រោកចេញពីកន្លែងអង្គុយដោយមានសន្តិសុខពីរនាក់ជួយ ។ បន្ទាប់ពីទទួលការយល់ស្របពីតុលាការ ជនត្រូវចោទបានស្នើសុំចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយនឹងត្រឡប់មកវិញនៅពេលដែលតុលាការយល់ព្រមពិចារណាទៅលើការបដិសេធរបស់គាត់ ។ លោកប្រធាន និល ណុន បានអនុញ្ញាតសំណើនោះ និងណែនាំឲ្យសន្តិសុខនាំជនត្រូវចោទត្រឡប់ទៅមន្ទីរឃុំឃាំង ។ នួន ជា មិនបានត្រឡប់មកបន្ទប់សវនាការវិញឡើយ ។

ការពិភាក្សាទៅលើបញ្ជីឈ្មោះបណ្តោះអាសន្នរបស់សាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញ

បន្ទាប់ពី នួន ជា ចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ លោកប្រធាន និល ណុន បានទាញការចាប់អារម្មណ៍របស់អង្គជំនុំជម្រះទៅតាមរបៀបវារៈវិញ ដោយចាប់ផ្តើមពិភាក្សាពីបញ្ជីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហ្វុត ដែលជាសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនាំមុខបានស្នើសុំឱកាសដើម្បីបកស្រាយពីហេតុផលដែលខ្លួនមិនបានផ្តល់បញ្ជីឈ្មោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ ។ លោកស្រី ស៊ីម៉ូណូ ហ្វុត បានលើកឡើងពីសេក្តីសម្រេចចុងក្រោយនៅថ្ងៃសុក្រទី២៤ ខែមិថុនារបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលសម្រេចឲ្យមានលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យទូលាយក្នុងការទទួលស្គាល់ជនរងគ្រោះ ។ អាស្រ័យហេតុនេះទើបធ្វើឲ្យមានចំនួនដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងសំណុំរឿង០០២កើនឡើងទ្វេជាពីរគឺមានសរុប៣៨៥០នាក់ ។

តុលាការបានបដិសេធសំណើសុំការបកស្រាយ ដោយអះអាងថាការពិភាក្សាមានលក្ខណៈសមរម្យជាងសម្រាប់បិទសវនាការ ។ ការលើកឡើងរបស់តុលាការធ្វើឲ្យមានការឆ្លើយតបជាច្រើនពីភាគីទាក់ទងនឹងបញ្ហាថាតើគួរតែពិភាក្សាបញ្ជីសាក្សីនៅក្នុងសវនាការសាធារណៈឬដោយសម្ងាត់? ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស ដែលជាសហមេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិរបស់ អៀង សារី បានអះអាងថា ការពិភាក្សាទូទៅអំពីថាតើអ្នកណាត្រូវបង្ហាញខ្លួននៅតុលាការគួរតែធ្វើឡើងជាសាធារណៈ បន្ទាប់មកសម្រេចថាតើអ្នកណាត្រូវផ្តល់សក្ខីកម្មនៅក្នុងសវនាការមិនសាធារណៈ ។ លោក ស សូវ៉ាន ដែលជាសហមេធាវីកម្ពុជារបស់ ខៀវ សំផន បានស្នើថាគួរតែពិភាក្សាពីបញ្ជីសាក្សីជាលក្ខណៈមិនសាធារណៈ ពីព្រោះមិនមែនសាក្សីទាំងអស់ដែលស្នើឲ្យដោយកូនក្តីរបស់លោកមានឈ្មោះក្រៅទេ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិ អេនឌ្រូ ខេលី បានស្នើថាគ្រប់សាក្សីគួរតែមានលេខកូដ ដូច្នេះ បញ្ជីឈ្មោះអាចយកមកពិភាក្សាជាសាធារណៈ ។ លោក ខេលី ក៏បានយកឱកាសនេះដើម្បីទាញការចាប់អារម្មណ៍របស់តុលាការទៅលើឯកសារដែលបានដាក់ដោយព្រះរាជអាជ្ញាថ្មីៗនេះទៅលើសក្ខីកម្មរបស់ជនត្រូវចោទ ដោយស្នើថាបញ្ជីសាក្សីបណ្តោះអាសន្នត្រូវបានយកទៅពិចារណា ហើយជនត្រូវចោទទាំងបួនត្រូវតម្រូវឲ្យផ្តល់សក្ខីកម្មនៅមុខសាក្សី ។ នៅក្នុងសំណើនេះ លោក ខេលី ប្រហែលជាបានលើកឡើងម្តងទៀតពីវ័យចំណាស់របស់ជនត្រូវចោទដើម្បីធានាថាតុលាការអាចទទួលបានសក្ខីកម្ម ខណៈពេលដែលជនត្រូវចោទនៅអាចចូលរួមក្នុងសវនាការ ។

លោកស្រី ហ្វុត បានបង្ហាញថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានការបដិសេធអ្វីទៅនឹងបញ្ជីសាក្សីដែលកំពុងតែពិភាក្សាជាសាធារណៈនេះឡើយ ពីព្រោះសាក្សីមួយចំនួនត្រូវបានឲ្យឈ្មោះក្រៅ បន្ទាប់មកលោកស្រីបានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានដោយអះអាងថា ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងដាក់បញ្ជីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលកែសម្រួលរួចមិនយូរជាងថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ទី៣០ ខែមិថុនាទេ ។ លោកស្រីបានយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើបញ្ជីសាក្សីដើម្បីធានាឲ្យមានភាពខុសគ្នារវាងតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនិងតួនាទីរបស់សាក្សី ។

នៅពេលធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើការពិភាក្សាទៅលើបញ្ជីឈ្មោះបណ្តោះអាសន្ន លោកប្រធាន និល ណុន បានសង្កត់ធ្ងន់ថា យោងទៅតាមច្បាប់អង្គជំនុំជម្រះនឹងមិនអនុញ្ញាតឲ្យសាក្សីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ឬអ្នកជំនាញផ្តល់សក្ខីកម្មដដែលៗទេ ។ ជាសរុប គ្រប់ភាគីបានដាក់ឈ្មោះសាក្សី និងអ្នកជំនាញចំនួន ១០៥៤នាក់ ។ អង្គជំនុំជម្រះបានបង្ហាញថា អង្គជំនុំជម្រះនឹងស្តាប់សក្ខីកម្មយ៉ាងតិចបំផុត ដើម្បីរក្សាពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ ។

គារាងពេលវេលាសម្រាប់ការបដិសេធបឋម និងការឆ្លើយតបជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ

បន្ទាប់មក លោកប្រធាន និល ណុន បានបន្តរបៀបវារៈដោយពិភាក្សាពីដំណើរការនីតិវិធីដែលបានរៀបចំទុកមុនទាក់ទងនឹងការបដិសេធបឋម ។ លោកបានលើកឡើងថា ការបដិសេធជាបឋមជាក់លាក់មួយចំនួនដូចជាការបដិសេធដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាច្បាប់នឹងត្រូវយកទៅពិចារណា ដោយផ្អែកទៅតាមសារណាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរប៉ុណ្ណោះ ។ ការបដិសេធទាំងនេះរួមមានប្រធានបទមួយចំនួនដូចជា ១) យុត្តាធិការរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមទៅលើបទល្មើសអន្តរជាតិ ២) សហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមនិងការទទួលខុសត្រូវរបស់ថ្នាក់លើដែលជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្សេងទៀត ៣) ថាតើតុលាការគួរតែបង្កើតបញ្ហាការរំលោភសេពសន្ថវៈជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិជាជាងគ្រាន់តែជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងសកម្មភាពអមនុស្សធម៌ផ្សេងទៀតដែរឬទេ និង៤) ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិតម្រូវឲ្យមានការភ្ជាប់ទៅរកជម្លោះប្រដាប់អាវុធនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមដែរឬទេ ។

លោកប្រធាន និល ណុន ក៏បានប្រកាសពីការពន្យារពេលដល់ថ្ងៃទី២២ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ សម្រាប់ឲ្យជនត្រូវចោទឆ្លើយតបនឹងសារណាជាក់លាក់មួយចំនួនដែលធ្វើឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ។ អ្វីដែលសំខាន់ជាងគេនៅក្នុងសារណាទាំងនេះគឺសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះពិចារណាទៅលើសហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមបី (ឬសហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមដែលត្រូវបានពន្លាត) ថាជាទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវផ្សេង ។

អង្គជំនុំជម្រះក៏បានត្រឡប់ទៅពិភាក្សាពីប្រធានបទទាក់ទងនឹងវិធីយចំណាស់របស់ជនត្រូវចោទដោយភ្ជាប់តារាងពេលវេលាសម្រាប់ការធ្វើរបាយការណ៍ពីអ្នកជំនាញឲ្យស្របទៅនឹងជនត្រូវចោទ ។ ប្រធាន និល ណុន ក៏បានយកពេលវេលាបកស្រាយថាបន្ទប់ឃុំខ្លួននៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមមានប្រព័ន្ធវីដេអូ និងទូរស័ព្ទភ្ជាប់មកបន្ទប់សវនាការ ។ ឧបករណ៍ទាំងនេះកំពុងតែត្រូវបានប្រើប្រាស់បច្ចុប្បន្ន ដូច្នេះ ជនត្រូវចោទអាចជ្រើសឧបករណ៍នេះដើម្បីតាមដាននិងចូលរួមក្នុងសវនាការ ។ លោកប្រធាន និល ណុន ក៏បានលើកឡើងថា ប្រសិនបើជនត្រូវចោទជ្រើសរើសចង់នៅសវនាការ ជនត្រូវចោទនោះអាចចេញពីបន្ទប់សវនាការដោយមានអ្នកកំដរដើម្បីទៅសម្រាកគ្រប់ពេលវេលាដោយមិនចាំបាច់សុំអនុញ្ញាត ។

ការប្រកាសពីការពន្យារពេលឆ្លើយតបនឹងសំណើរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើសហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមបីបានធ្វើឲ្យមានការឆ្លើយតបដ៏ក្តៅគគុកពី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ដែលជាសហមេធាវីរបស់ អៀង សារី ។ ខាណាវ៉ាស បានលើកឡើងថា ខណៈពេលដែលគាត់ស្វាគមន៍រាល់ការពន្យារពេល ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងសារណារបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា លោកមិនជឿថាវាគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ពន្យារពេលទេ លោកបានស្នើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះកំណត់ថ្ងៃដ៏តឹងរ៉ឹងសម្រាប់ឲ្យគ្រប់ភាគីដាក់សារណា ។ លោកបានចោទប្រកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា សហព្រះរាជអាជ្ញាចង់នៅរង់ចាំមើលបញ្ហាមួយចំនួនដែលត្រូវបានលើកឡើងនៅតុលាការ និងព្យាយាមចាំឆ្មក់ទៅលើបញ្ហាសហកម្មខក្រិដ្ឋកម្មរួមបី» ។ បន្ទាប់មក ខាណាវ៉ាស បានលើកឡើងដោយព្រះរាជអាជ្ញាថា «បានព្យាយាមរំខានដល់តុលាការ» ។ ដោយលើកឡើងថាការជំនុំជម្រះនឹងមិនអាចដំណើរការទៅមុខបានរហូតដល់ទម្រង់នៃការទទួលខុសត្រូវត្រូវបានកំណត់ លោក ខាណាវ៉ាស បានធ្វើការសន្និដ្ឋានថា «ប្រជាជនកំពុងតែរង់ចាំមើល ហើយមេធាវីការពារក្តីមិនបានរារាំងអ្វីឡើយ ។ យើងជឿថា ព្រះរាជអាជ្ញាគឺជាអ្នកពន្យារការជំនុំជម្រះ» ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ខេលី បានក្រោកឈរយ៉ាងលឿនដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការចោទប្រកាន់ ដោយអះអាងថាសហព្រះរាជអាជ្ញាបានដាក់សំណើឲ្យទាន់ពេលវេលាដែលកំណត់ ។ ដោយធ្វើការវាយប្រហារតបនឹងលោក ខាណាវ៉ាស លោក ខេលី បានឆ្លើយតបថា «ខ្ញុំមានករណីលើកលែងពិសេស ដោយមិនត្រូវទទួលបានការចោទប្រកាន់ពីការពន្យារពេលទេ ។ ពាក្យនេះគឺមិនសមរម្យទេ ហើយក៏នឹងមិនទទួលពាក្យនេះដែរ» ។ បន្ទាប់មក លោក ខេលី ស្នើឲ្យតុលាការណែនាំ លោក ខាណាវ៉ាស កុំឲ្យប្រើប្រាស់ពាក្យបែបនេះម្តងទៀតលើកក្រោយ ។

លោកប្រធាន និល ណុន ប្រកាសឲ្យសម្រាក

ពេលត្រឡប់មកពីសម្រាកវិញ លោកប្រធាន និល ណុន បានស្នើដល់លោកសហព្រះរាជអាជ្ញា អេនឌ្រូ ខេលី ដើម្បីឲ្យគាត់បន្តសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់គាត់ទៀត ។ មើលទៅហាក់បីដូចជាមានអារម្មណ៍ស្ងប់ជាងកាលពីព្រឹកមិញ លោក ខេលី ទទួលស្គាល់នូវរបៀបវារៈរបស់តុលាការសម្រាប់ថ្ងៃនេះដោយធ្វើការស្នើសម្រាប់ឱកាសក្រោយទៀតដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីថ្លែងរបស់ ម៉ៃឃើល ដេស្តមេន កាលពីព្រឹកមិញស្តីអំពីការស៊ើបអង្កេតទៅលើករណី នួន ជា ដើម្បីឲ្យសាធារណជនអាចដឹងពុ «រឿងរ៉ាវទាំងស្រុង» ។ តុលាការបានកត់ត្រាទុកសំណើនេះ ហើយបន្តអង្គសវនាការទៅមុខទៀត ។

ពេលនេះ សហមេធាវីជាតិរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ឈ្មោះ ផាត់ ពៅស៊ាង ស្នើទៅតុលាការដើម្បីឲ្យកូនក្តីរបស់ខ្លួនចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការដើម្បីទៅកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងដោយសារសុខភាពរបស់គាត់កាន់តែយ៉ាប់ទៅ ។ ដោយយល់ពីសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទថាតើត្រូវចូលរួមក្នុងដំណើរសវនាការប៉ុយ៉ាងណា លោកប្រធាន និល ណុន បានយល់ព្រមទៅនឹងសំណើរបស់មេធាវី ហើយលោកប្រធានបានបង្គាប់ឲ្យសន្តិសុខនាំជនត្រូវចោទ អៀង ធីរិទ្ធ ទៅកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងវិញ ។

មេធាវី ស សូវ៉ាន ក៏បានឡើងថ្លែងទៅកាន់តុលាការទាក់ទងទៅនឹងបំណងរបស់ ខៀវ សំផន ក្នុងការចូលរួមក្នុងដំណើរការសវនាការ ដោយបញ្ជាក់ថា កូនក្តីរបស់ខ្លួន «មានសុខភាពប្រសើរជាង» ជនត្រូវចោទដទៃទៀត ហើយមានបំណងនឹងចូលរួមក្នុងដំណើរការស្វែងរកការពិតនេះ ។ ស សូវ៉ាន បានស្នើដល់តុលាការដើម្បីឲ្យកូនក្តីរបស់ខ្លួនសម្រាកមួយសន្ទុះ ហើយត្រឡប់មកកាន់សវនាការវិញនៅពេលក្រោយ ។ លោកប្រធាន និល ណុន

បានបញ្ជាក់ជាថ្មីម្តងទៀតទៅនឹងអ្វីដែលគាត់បានថ្លែងកាលពីមុន ទាក់ទងទៅនឹងលទ្ធភាពរបស់ជនត្រូវចោទក្នុងការសុំឈប់សម្រាប់នាពេលណាមួយ ។

ការជំទាស់ជាបឋមទៅលើការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដង

លោកប្រធាន និល ណុន បានបិទការពិភាក្សាទាក់ទងទៅនឹងបញ្ជីឈ្មោះបណ្តោះអាសន្នរបស់សាក្សី ភាគីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញ ហើយបន្តទៅរបៀបវារៈទីពីរបន្តទៀតគឺការជំទាស់ជាបឋមទាក់ទងទៅនឹងដែនដែលកំណត់ដោយច្បាប់នៃការដែលអាចបង្កហានិភ័យដោយជនត្រូវចោទ អៀង សារី ។ ដោយសារពេលវេលាមានកំណត់សម្រាប់ថ្ងៃនេះ តុលាការបានទទួចឲ្យគ្រប់ភាគីទាំងអស់កុំធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ច្រំដែលៗពេលដែលភាគីនីមួយៗឡើងនិយាយ ។ ចំណុចនេះមានតែភាគីមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះគោរពតាម ហើយភាគីខ្លះបានបញ្ជាក់ហើយបញ្ជាក់ទៀតទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទដដែលៗដែលបានបកស្រាយនៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍រួចហើយ ដោយយកមកនិយាយតែរឿងរ៉ាវដដែលៗសម្រាប់ថ្ងៃនេះ ។

អាង ឧត្តម សហមេធាវីរបស់ អៀង សារី បានចាប់ផ្តើមធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្ទាល់មាត់ ដោយធ្វើការថ្លែងអំណរគុណដល់តុលាការដែលបានផ្តល់ឱកាសដល់ខ្លួនក្នុងការធ្វើសេចក្តីថ្លែងនេះ ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ មេធាវីរូបនេះហាក់បីដូចជាខឹងនឹងតុលាការដែរ ហើយបានស្នើដល់តុលាការថា សំណួរមួយចំនួនគួរតែរៀបចំឲ្យមាន «ប្រសិទ្ធភាព» ។ អាង ឧត្តម បានបន្តសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់គាត់ ដោយលើកជាមូលដ្ឋានក្នុងការជំទាស់ទៅនឹងអ្វីដែល អៀង សារី ត្រូវបានយកមកកាត់ទោសម្តងទៀត ។ អាង ឧត្តម បានធ្វើការពន្យល់ថា អៀង សារី ត្រូវបានកាត់ទោសកំបាំងមុខម្តងរួចទៅហើយកាលពីខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនក្នុងប្រទេសកម្ពុជាដោយចោទពីបទអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗទៀត ។ អៀង សារី ត្រូវបានរកឃើញថាមានទោសហើយត្រូវកាត់ទោសប្រហារជីវិត ហើយទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់ត្រូវបានរឹបអូស ។

អាង ឧត្តម បានអះអាងថា តុលាការសព្វថ្ងៃរំលោភបំពានទៅលើទស្សនៈនៃការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងនៅក្នុង ១) ច្បាប់នៅក្នុងស្រុក ២) កតិកាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ ៣) វិធានបែបបទច្បាប់អន្តរជាតិ ។ ទាក់ទងនឹងច្បាប់នៅក្នុងស្រុក អាង ឧត្តម សម្អាងលើមាត្រា៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែលតម្រូវឲ្យសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋបានកើតឡើងហើយកាត់ទោសរួចហើយ ឬត្រូវបានសម្រេចតាមផ្លូវច្បាប់រួចទៅហើយ ។ អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ផងដែរថា ករណីរបស់ អៀង សារី គឺ «ពិតជា» កាត់ទោសរួចហើយដោយសារករណីនេះទាក់ទងទៅនឹងហេតុការណ៍ពិតដែលត្រូវបានដោះស្រាយក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ។ អាង ឧត្តម បានច្រានចោលនូវការសម្អាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើមាត្រា១២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាដែលមើលទៅហាក់បីដូចជាដាក់ដែនកំណត់ទៅនឹងរឿងរ៉ាវដែលបានកាត់ទោសរួចហើយ ។ អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា ការកំណត់ទៅលើរឿងរ៉ាវដែលបានកាត់ទោសរួចហើយអាចនាំទៅរក «លទ្ធផលមិនសមហេតុផល» ខណៈពេលគោលបំណងនៃរឿងរ៉ាវដែលបានកាត់ទោសរួចហើយធ្វើឡើងដើម្បីការពារនូវការវិនិច្ឆ័យចុងក្រោយ និងដើម្បីជួយបុគ្គលដែលត្រូវចោទប្រកាន់ចៀសផុតពីអារម្មណ៍មួហ្មង ការឈឺចាប់ខាងរាងកាយ និងបញ្ហាថវិកាគ្រួសារដោយសារតែការឡើងតុលាការម្តងទៀត ។ គោលបំណងទាំងនេះមិនបានកំណត់ចំពោះអ្នកដែលស្នើសុំចេញក្រៅពីបន្ទប់សវនាការនោះទេ ។

បន្ទាប់មក អាង ឧត្តម បានងាកមកថ្លែងអំពីការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងក្រោមកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ ។ មាត្រា១៤.៧ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយបានថ្លែងថា «គ្មាននរណាម្នាក់អាចយកមកកាត់ទោស ឬទទួលទណ្ឌកម្មម្តងទៀត ដោយបទល្មើសតែមួយដែលត្រូវបានកាត់ទោសហើយនៅក្រោមច្បាប់នៃប្រទេសនីមួយៗនោះទេ» ។ អាង ឧត្តម បានអះអាងថា ទោះបីជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញកំហុសខុសពីមុនក៏ដោយ ក៏មាត្រានេះអាចយកមកប្រើប្រាស់បាននៅក្នុងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម និងសវនាការថ្មីៗនេះដែរ ព្រោះសាលាក្តីខ្មែរក្រហមគឺជាតុលាការកម្ពុជា ហើយនេះគឺជាកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋដែលជាសមាជិករបស់កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយដើម្បីគោរពតាម ។

ទីបញ្ចប់ អាង ឧត្តម បានថ្លែងទាក់ទងទៅនឹងវិធានបែបបទអន្តរជាតិ និងករណីសវនាការសព្វថ្ងៃ ។ អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា វិធានទាំងនេះគួរតែពិភាក្សាទៅលើករណីស្រពេចស្រពិលនៃច្បាប់ក្នុងស្រុក ។ នៅពេលដែលក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយយកមកប្រើប្រាស់ក្នុងករណីរបស់ អៀង សារី យ៉ាងច្បាស់ក្រឡែត ដូច្នេះគ្មានភាពប្រាកដប្រជាទេថាវិធានបែបបទអន្តរជាតិមិនត្រូវយកមកពិគ្រោះទេ ។ អាង ឧត្តម បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានចុងក្រោយថា មូលដ្ឋានទាំងបីនេះតម្រូវឲ្យសាលាក្តីខ្មែរក្រហមលុបចោលនូវការចោទប្រកាន់មកលើ អៀង សារី ដែលកំពុងតែចោទប្រកាន់ថ្មីៗនេះ ។

សហមេធាវីម្នាក់ទៀតរបស់ អៀង សារី គឺ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានស្រាយបញ្ជាក់ពីអ្វីដែល អាង ឧត្តម ទើបតែនិយាយចប់ ហើយបានបញ្ជាក់ថា សំណើរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលគ្រប់ភាគីបានសួរថាតើតុលាការឆ្នាំ១៩៧៩លើករណី អៀង សារី ត្រូវបានធ្វើឡើងក្រោមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ហើយនោះគឺជាតុលាការដ៏សមរម្យដែរឬអត់? ឆ្លើយទៅនឹងសំណួរនេះ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានសម្អាងទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចនៃការដាក់ទោស អៀង សារី ហើយ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា «ភ័ស្តុតាងគឺកំពុងស្ថិតនៅក្នុងចានបន្ថែម» នៃការកាត់ទោសប្រហារជីវិតដែលបានដាក់ចុះ ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថា បើសិនជា អៀង សារី កំពុងស្ថិតនៅក្នុងតុលាការសព្វថ្ងៃ ឬប្រសិនបើ អៀង សារី នឹងត្រូវកាត់ទោសនាពេលឆាប់ៗនេះ នោះគាត់នឹងត្រូវបានសម្រេចទោស ហើយនៅតែមិនដឹងថានេះគឺជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយឬយ៉ាងណា ។

ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានងាកទៅថ្លែងអំពីការជំទាស់របស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះទាក់ទងនឹងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ និងការយករឿងរ៉ាវដែលកាត់ទោសរួចហើយមកនិយាយម្តងទៀតក្នុងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានសម្រេចចិត្តថា កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយគឺមិនអាចយកមកប្រើប្រាស់បានទេនៅក្នុងករណីនេះពីព្រោះច្បាប់នេះមិនអាច «អនុវត្តឆ្លងប្រទេស» ហើយមានតែឥទ្ធិពលតែទៅលើរដ្ឋដែលជាសមាជិកប៉ុណ្ណោះ ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះកំពុងតែធ្វើការដោយខុសឆ្គងដោយមិនបានលើកយក «ការអនុវត្តឆ្លងប្រទេស» មកនិយាយក្នុងបញ្ហានេះ ។ ផ្ទុយទៅវិញ តុលាការឆ្នាំ១៩៧៩ កើតឡើងនៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយករណីដែលកំពុងតែកើតឡើងថ្មីនេះក៏ជាតុលាការកម្ពុជាដែរ ។ តាមការអះអាងបែបនេះ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានងាកមកមើលបំណងរបស់ជនត្រូវចោទត្រង់ថា តុលាការខ្មែរក្រហមគឺជាតុលាការជាតិមួយមិនមែនជាតុលាការអន្តរជាតិទេ ។ គាត់បានអះអាងថា តុលាការមិនគួរត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើជាឧបសគ្គចំពោះការកាត់ទោសដោយហៅថា តុលាការខ្មែរក្រហមជាតុលាការអន្តជាតិទេ ។

ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ការអះអាងមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងរបស់ជនត្រូវចោទដោយបញ្ជាក់អំពីបំណងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលតុលាការឆ្នាំ១៩៧៩ មិនបានធ្វើសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយដោយសារតែសេចក្តីសម្រេចនោះមិនត្រូវបានត្រួតពិនិត្យដោយតុលាការផ្សេងទៀត ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា «ខ្ញុំនឹងមិនរៀបរាប់ប្រាប់តុលាការទេ» ។ នៅពេលដែលតុលាការមួយផ្សេងទៀតមិនមាននៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា «តើសេចក្តីសម្រេចដែលនឹងធ្វើសវនាការមួយត្រូវកាត់ទោសក្នុងរវាងឆ្នាំ១៩៧៩ និងការបង្កើតភ្លាមៗផ្សេងទៀតគឺមិនមានលក្ខណៈចុងក្រោយឬ? នោះជនត្រូវចោទមិនបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិពេញលេញទេ? នោះគឺជាផលប៉ះពាល់មួយ» ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានអះអាងបន្តទៀតថា ការដែលមិនមានតុលាការផ្សេងទៀតកើតមាននៅប្រទេសកម្ពុជាកាលពីឆ្នាំ១៩៧៩ បានជំរុញឲ្យមានការវិវាទថា ការកាត់ក្តី អៀង សារី ដោយតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនគឺជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ ។

ក្រោយពេលដែល ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បញ្ចប់ការបកស្រាយផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន តុលាការក៏ដល់ពេលសម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ល្ងម ។

ការតម្រូវឲ្យជនត្រូវចោទមានវត្តមានក្នុងអង្គសវនាការ

ក្រោយត្រឡប់មកកាន់អង្គសវនាការវិញបន្ទាប់ពីអាហារថ្ងៃត្រង់ តុលាការបានចាប់ផ្តើមកិច្ចការរបស់ខ្លួនបន្តទៀតនាពេលរសៀលដោយតុលាការបកស្រាយអំពីវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទ

នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការក្នុងអំឡុងពេលនៃសវនាការ ដែលចំណុចនេះបង្កឲ្យមានការពិភាក្សាយ៉ាងក្តៅគគុកក្នុងបណ្តាភាគីទាំងអស់ ។

ប្រហែលជាប្រតិកម្មនឹងការច្រានចោលភ្លាមៗទៅនឹងសំណើរបស់ នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ កាលពីអំឡុងសវនាការនាពេលព្រឹកមិញ ដែលមើលទៅប្រហែលជាកើតឡើងដោយគ្មានការពិគ្រោះគ្នារវាងប្រធាន និល ណុន និងចៅក្រមផ្សេងទៀត តុលាការបានស្រាយបញ្ជាក់ឡើងវិញអំពីវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ ។ វិធានផ្ទៃក្នុងលេខ ៨១(៣)(៤)(៥) តម្រូវឲ្យមានវត្តមានរបស់ជនត្រូវចោទនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការជានិច្ចរាល់ពេលដែលមានសវនាការ ។ វិធាននេះលើកលែងតែជនត្រូវចោទមានបញ្ហាខាងសុខភាពប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែតុលាការតម្រូវថា ជនត្រូវចោទត្រូវមានវត្តមានរាល់ព្រឹករាល់ល្ងាច ឬរាល់ថ្ងៃ តែការចូលរួមមិនពេញលេញគ្រាន់តែជាការបណ្តោះអាសន្នប៉ុណ្ណោះមុននឹងត្រូវបាននាំខ្លួនទៅកាន់កន្លែងផ្សេងទៀត ។ តុលាការទទួចឲ្យគ្រប់ភាគីទាំងអស់មានវត្តមានដោយអនុញ្ញាតឲ្យតុលាកាធ្វើការសម្រេចចិត្តថាតើជនត្រូវចោទត្រូវបានលើកលែងដែរឬអត់ ។

ឆ្លើយតបទៅនឹងចំណុចខាងលើ ស សូវ៉ាន បានបកស្រាយថា ក្រុមការពារក្តីរបស់ ខៀវ សំផន «នឹងធ្វើតាមយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់» ។ ស សូវ៉ាន បានបន្តទៀតដោយស្នើទៅតុលាការថា ខៀវ សំផន គួរតែចេញពីបន្ទប់សវនាការសម្រាប់ពេលរសៀលនេះដោយសារតែគាត់អស់កម្លាំងខ្លាំង ហើយដោយសារតែមិនមានអ្វីមកបកស្រាយបន្តទៀតសម្រាប់ថ្ងៃនេះផង ។

ក្រោយពីពិភាក្សាជាមួយចៅក្រមផ្សេងទៀតរួចមក ប្រធាន និល ណុន បានច្រានចោលសំណើរបស់ ស សូវ៉ាន ដោយគូសបញ្ជាក់ថា លក្ខខណ្ឌសុខភាពរបស់ ខៀវ សំផន មិនទាន់មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរទេ ។

ភ្លាមៗនោះដែរ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ឆ្លើយតបទៅនឹងការបដិសេធនៃសំណើរបស់ ស សូវ៉ាន ដោយបានលើកឡើងអំពីបទពិសោធន៍ការងាររបស់គាត់ជាមួយតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីជាមូលដ្ឋាននៃការអះអាងរបស់ខ្លួនព្រោះថា «ព្រះរាជអាជ្ញាចូលចិត្តលើកយកករណីតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវីមកធ្វើជាឧទាហរណ៍» ហើយគាត់បានទទូចឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាធ្វើតាមវិធាននោះដែរ ។ នៅឯតុលាការព្រហ្មទណ្ឌអន្តរជាតិសម្រាប់អតីតប្រទេសយូហ្គោស្លាវី គ្មាននរណាម្នាក់ត្រូវបានបង្ខំឲ្យមានវត្តមាននៅក្នុងតុលាការនោះទេ ជនត្រូវចោទម្នាក់ៗមានសិទ្ធិសម្រេចអំពីវត្តមានរបស់ខ្លួននៅក្នុងតុលាការ ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានទទូចឲ្យតុលាការពិចារណាឡើងវិញអំពីគោលនយោបាយថ្មីនេះ ហើយអនុញ្ញាតឲ្យជនត្រូវចោទចុះហត្ថលេខានៅលើក្រដាសដោយបង្ហាញអំពីចិត្តចង់បង្ហាញមុខនៅក្នុងអង្គសវនាការ ។ គាត់បានបញ្ជាក់ទៀតថា ការដែលបង្ខំជនត្រូវចោទឲ្យមានវត្តមាននៅក្នុងអង្គសវនាការ ទោះបីបង្ខំដោយរាងកាយក្តី ផ្លូវចិត្តក្តី នៅពេលដែលជនត្រូវចោទមិនចង់ចូលរួមគឺ «ជាការរំលោភសិទ្ធិនៃការចូលរួមការកាត់ក្តីដោយយុត្តិធម៌ និងជាការរំលោភសិទ្ធិរបស់ជនត្រូវចោទ» ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបញ្ចប់ការសន្និដ្ឋានដោយស្នើថា កូនក្តីរបស់ខ្លួនឈ្មោះ អៀង សារី ដែលមានបញ្ហាមិនអាចអង្គុយយូរបានឲ្យចេញពីបន្ទប់សវនាការសម្រាប់ថ្ងៃនេះ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញា ខេលី បានឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងរបស់ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ដោយបញ្ជាក់ថា រាល់បណ្តាតុលាការអន្តរជាតិទាំងអស់ត្រូវមានតម្រូវការមូលដ្ឋានមួយដែលជនត្រូវចោទត្រូវតែចូលរួមក្នុងដំណើរការកាត់ក្តី ។ ពេលនោះ ខេលី ត្រូវបានកាត់អំឡុងពេលដែលគាត់កំពុងនិយាយ ដោយសហមេធាវីរបស់ អៀង សារី ឈ្មោះ អាង ឧត្តម បានស្នើឲ្យតុលាការធ្វើការសម្រេចចិត្តទាក់ទងទៅនឹងសំណើរបស់សហការីរបស់ខ្លួនគឺ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ។ ប្រធាន និល ណុល បានទុកចោលការនិយាយបកស្រាយរបស់ អាង ឧត្តម មួយអន្លើ ហើយទទូចឲ្យ ខេលី បកស្រាយបន្តទៀត ។ ខេលី បានទទូចថា ភាពប្រាកដប្រជារបស់តុលាការគឺច្បាស់ណាស់នៅពេលដែលជនត្រូវចោទមិនបានចូលរួម ឬមិនមានវត្តមាននៅក្នុងអង្គសវនាការ ។ ហេតុផលនៃការច្រានចោលត្រូវតែបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ហើយជនត្រូវចោទត្រូវតែបញ្ជាក់ពីការផ្តល់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ដូច្នេះគាត់អាចមិនមានឱកាសនឹងប្រើប្រាស់ការតវ៉ារបស់គាត់នាពេល

អនាគតទេ ។

ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស បានព្យាយាមឆ្លើយតបទៅនឹង ខេលី ដោយលើកដៃ និងចុចប៊ូតុងដើម្បីបើកម៉ៃក្រូហ្វូន ។ ប៉ុន្តែម៉ៃក្រូហ្វូនមិនបានបើកទេ ដែលផ្តល់ឱកាសដល់ប្រធាន និល ណុន អាចកាត់ផ្តាច់ការពិភាក្សានោះបាន ។ ប្រធាន និល ណុន បានបញ្ជាក់ថា តុលាការមិនមែនស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលក្នុងការសម្រេចពីបញ្ហានេះ ហើយថាបញ្ហានេះនឹងលើកយកទៅពិភាក្សានាពេលក្រោយទៀត ។

ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស បានធ្វើការស្នើជាចុងក្រោយដោយសុំឲ្យមានការអនុញ្ញាតដល់ អៀង សារី ឲ្យចេញពីបន្ទប់សវនាការ ។ នៅពេលដែលចៅក្រមកំពុងតែពិភាក្សាគ្នា ចៅក្រម ស៊ីលវៀ ខាត់វ៉្រាយត៍ បានប្រាប់ ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស ដែលកំពុងតែឈរនៅឡើយឲ្យអង្គុយចុះនៅពេលដែលចៅក្រមកំពុងតែពិភាក្សា ។ ចៅក្រម ខាត់វ៉្រាយត៍ បាននិយាយថា «សូមផ្តល់សិទ្ធិដល់យើងខ្ញុំផង» ។ ការដែលចៅក្រមប្រាប់ ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស ពីកំហុសបែបនេះធ្វើឲ្យមានសំណើចបន្តិចនៅក្នុងបន្ទប់របស់អ្នកចូលរួមអង្គុយដែលជួយសម្រួលភាពតានតឹងនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការខ្លះ ។

ផាកមករកបន្ទប់សវនាការវិញ ចៅក្រម ឡាវ៉ែរញ បានធ្វើការបកស្រាយបញ្ជាក់ថា តុលាការត្រូវប្រឈមមុខនឹងស្ថានភាពផ្សេងៗចំនួនពីរក្រោមវិធាន៨១ ។ ទីមួយ ពេលដែលជនត្រូវចោទបដិសេធមិនចូលរួម ជនត្រូវចោទអាចប្រើប្រាស់សិទ្ធិតែត្រូវប្រើប្រាស់សិទ្ធិនេះដោយត្រឹមត្រូវនិងតម្លាភាព ។ ក្នុងស្ថានភាពនេះ អង្គជំនុំជម្រះគួរតែត្រូវបានផ្តល់ដំណឹងជាមុនពីសំណាក់ជនត្រូវចោទអំពីស្ថានភាពសុខភាពរបស់ខ្លួនពេលចូលដល់បន្ទប់សវនាការភ្លាម ។ ទីពីរ ពេលដែលជនត្រូវចោទផ្តល់ដំណឹងដល់តុលាការអំពីស្ថានភាពជំងឺរបស់ខ្លួន ជនត្រូវចោទត្រូវនៅឆ្ងាយពីបន្ទប់សវនាការ តែអាចធ្វើបានក្រោយពេលដែលតុលាការដឹងច្បាស់ពីស្ថានភាពទាំងនោះពេញលេញអំពីបញ្ហាសុខភាពនិងមូលដ្ឋាននៃការស្នើសុំ ។

ខាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបទៅចៅក្រមវិញ ដោយដំបូងធ្វើការសុំទោសដល់ចៅក្រមក្នុងពេលដែលខ្លួនបានធ្វើការឆ្កាំឆ្កងកន្លងមក ហើយគាត់បានពន្យល់ថា តាមទម្លាប់នៃយុត្តាធិការផ្លូវច្បាប់របស់ខ្លួន ខ្លួនមិនត្រូវអង្គុយទេបើសិនជាគាត់មិនត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យអង្គុយ ។ ចំណុចនេះធ្វើឲ្យសាធារណជនសើចបន្តិចដែរ ។ ក្រោយមក ខាណាវ៉ាស បានបន្តដោយបញ្ជាក់ថា គាត់ក៏មានរបាយការណ៍ផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រទាក់ទងនឹងសុខភាពទន់ខ្សោយរបស់កូនក្តីរបស់ខ្លួនដែរ ហើយ ខាណាវ៉ាស សុខចិត្តបោះបង់ចោលសិទ្ធិក្នុងការមានវត្តមាននៅក្នុងតុលាការជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ។ ប៉ុន្តែ គាត់បានអះអាងបញ្ជាក់ទៀតថា «អៀង សារី កំពុងតែទទួលរងហើយនាពេលឥឡូវនេះ ហើយអង្គការសហប្រជាជាតិបានចំណាយលុយយ៉ាងច្រើនដើម្បីរៀបចំបន្ទប់ឃុំឃាំងនោះ» ហើយគាត់ស្នើថា អៀង សារី ត្រូវចេញពីបន្ទប់សវនាការ ។

ពេលកំពុងស្នើទៅតុលាការ មេធាវីតំណាងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហ្វុត បានឆ្លើយតបដោយបញ្ជាក់ថា នៅពេលដែលគាត់មើលទៅសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ បញ្ហានេះគឺជា «បញ្ហានៃការគោរពចំពោះជនរងគ្រោះនិងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី» ។ ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីខ្លះមានវ័យចំណាស់ហើយ ហើយនៅតែព្យាយាមនឹងមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ដោយសារតែចង់ឃើញជនត្រូវចោទមានវត្តមាននៅក្នុងអង្គសវនាការនេះដែរ ។

បន្ទាប់ពីផ្លាស់ប្តូរយោបល់ជាមួយចៅក្រមផ្សេងទៀតរួចមក ប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើរបស់ អៀង សារី ឲ្យនៅក្នុងបន្ទប់ឃុំឃាំងសម្រាប់ថ្ងៃនេះ ។ ប៉ុន្តែ គាត់បានបញ្ជាក់ថា តុលាការស្នើដល់ជនត្រូវចោទទាំងអស់ថា ត្រូវមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការរៀងរាល់ព្រឹក ហើយថា តុលាការនឹងធ្វើការសម្រេចចិត្តថាតើត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យត្រឡប់ទៅបន្ទប់ឃុំឃាំងវិញឬយ៉ាងណា ។ ក្រោយពីនិយាយចប់ សន្តិសុខបាននាំ អៀង សារី ចេញពីបន្ទប់សវនាការ ។

ការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងនៅតែបន្ត

ក្រោយមក តុលាការបានផ្តល់ឱកាសឲ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាឆ្លើយតបទៅនឹងការជំទាស់ជាបឋមរបស់ អៀង សារី ដោយផ្អែកលើការដែលមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដង ។ ខេលី បានឆ្លើយតបជាដំបូងទៅនឹងការជំទាស់ និងការស៊ើបអង្កេតដែលលើកឡើងដោយ ម៉ៃយើល ផេស្តមេន គាំងនាមឲ្យ នួន ជា ។

ដោយចង្អុលទៅកាន់សាធារណជនដែលកំពុងអង្គុយស្តាប់ ខេលី បាននិយាយថា អ្វីៗត្រូវតែធ្វើឡើង «ដើម្បីបុព្វហេតុប្រជាជន» ។ ខេលី បានបញ្ជាក់ទៀតថា ម៉ៃឃើល ដេស្តមេន បានធ្វើខុសស្តីអំពី «ការស៊ើបសង្កេតដោយសម្ងាត់» ដែលជាការខុសពីចរិតលក្ខណៈ ។ ក្រុមរបស់ នួន ជា ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យមើលឯកសារអំពីការស៊ើបអង្កេតគ្រប់យ៉ាងទាំងអស់ ។ សំណុំឯកសារទាំងនោះទុកជាការសម្ងាត់សម្រាប់សាធារណជនដោយសារតែតម្រូវការរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ ឥឡូវនេះ តុលាការចាប់ផ្តើមហើយ ការស៊ើបអង្កេតទាំងនោះត្រូវតែប្រកាសឲ្យដឹងជាសាធារណៈ ។

ក្រោយនិយាយចប់ ខេលី បានផ្តល់សិទ្ធិនៅឲ្យសហព្រះរាជអាជ្ញារបស់ខ្លួនគឺលោកស្រី ជា លាង បន្តឆ្លើយតបទៅនឹងការតវ៉ាស្តីអំពីការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដង ។ ដោយសម្អាងលើមាត្រា១២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ជា លាង បានអះអាងថា ការកាត់ទោស អៀង សារី ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ មិនបានប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការកាត់ទោសនាពេលឥឡូវនេះទេ ។ ពេលដែល អៀង សារី ត្រូវបានកាត់ទោស ហើយតាមមាត្រា១២ មិនមានអ្វីប៉ះពាល់ទេ ។ ជា លាង បានធ្វើការសន្និដ្ឋានអំពីសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់គាត់ដោយឆ្លើយតបនឹងការអះអាងរបស់ជនត្រូវចោទ ។ ដោយទទួលស្គាល់អំពីគោលបំណងនៃការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដង គឺជាការការពារជនត្រូវចោទពីការទទួលរងនូវការដាក់ទោសទណ្ឌលើសពីម្តង ជា លាង បានអះអាងថា ចំណុចនេះមិនប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការកាត់ទោសរាល់ថ្ងៃនេះទេ ដោយសារតែគាត់មិនមានវត្តមាននៅក្នុងតុលាការកាលពីឆ្នាំ១៩៧៩ ហើយគាត់ក៏មិនទទួលរងនូវទណ្ឌកម្មអ្វីដែរ ។ ហើយម្យ៉ាងទៀត ករណីថ្មីនេះមិនបានដាក់ អៀង សារី ក្នុងស្ថានភាពលំបាកណាមួយទេ ។

ខេលី បានបន្តឆ្លើយតបដោយការអះអាងពីការជនត្រូវចោទទាក់ទងនឹងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ។ ដោយអះអាងពីការទទួលស្គាល់របស់ខ្លួននៃតុលាការខ្មែរថាមានលក្ខណៈខុសពីតុលាការអន្តរជាតិដទៃទៀត ខេលី បានបញ្ជាក់ថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានធ្វើការត្រឹមត្រូវ ហើយក្នុងការស្វែងរកឃើញថា គ្មានការការពារជាអន្តរជាតិណាមួយទេក្រោមកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ និងពលរដ្ឋសម្រាប់តុលាការអន្តរជាតិ ។

ទីបញ្ចប់ ខេលី បានថ្លែងអះអាងទាក់ទងទៅនឹងវិធានបែបបទអន្តរជាតិដោយបញ្ជាក់ថា រាល់តុលាការអន្តរជាតិទាំងអស់ដែលកើតឡើងថ្មីៗនេះផ្តល់នូវការរាំងស្ទះដល់ការអនុវត្តច្បាប់នៅពេលដែលតុលាការជាតិមួយបានកាត់ទោសបុគ្គលណាម្នាក់រួចទៅហើយពីបទចោទប្រកាន់ដូចគ្នា លើកលែងតែតុលាការក្នុងស្រុកនោះមិនបានគោរពតាមទម្លាប់នៃដំណើរការដែលទទួលស្គាល់ដោយតុលាការអន្តរជាតិរួមទាំងសវនាការដោយតុលាការឯករាជ្យ ។ ករណី អៀង សារី ដែលបានកាត់ទោសក្នុងតុលាការបដិវត្តន៍ប្រជាជនមើលទៅខុសពីតម្រូវការនេះឆ្ងាយណាស់ ហេតុដូច្នេះការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងមិនអាចយកមកប្រើប្រាស់បានក្នុងករណីសាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះទេ ។ ខេលី បានបញ្ចប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនដោយស្នើដល់តុលាការឲ្យបដិសេធនូវសំណើដើមរបស់ជនត្រូវចោទ ដោយទទូចដល់តុលាការថា «សូមទុកឲ្យយើងដំណើរការតុលាការទៅមុខទៀត» ។

សវនាការបានបញ្ចប់សម្រាប់ថ្ងៃនេះដោយមានសេចក្តីថ្លែងពីទាក់ទងនឹងការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងចេញដោយមេធាវីតំណាងភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ មេធាវីក្រុមមួយបានអះអាងថា ការមិនឲ្យមានករណីដូចគ្នាកើតឡើងពីរដងមិនអាចយកមកប្រើប្រាស់បានទេក្នុងករណីនេះ ព្រោះការធ្វើដូច្នេះប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិជនរងគ្រោះយ៉ាងខ្លាំង ។

មេធាវីម្នាក់ទៀតបាននិយាយសំដៅទៅ អៀង សារី ដោយផ្ទាល់ទោះបីជាគាត់មិនមានវត្តមានក៏ដោយថា ជនត្រូវចោទខ្លួនឯង «មិនដែលទទួលស្គាល់តុលាការ ឆ្នាំ១៩៧៩» ទេ ។ មេធាវីតំណាងភាគីរដ្ឋប្បវេណីបានទទូចឲ្យតុលាការជំទាស់ការអះអាងរបស់ជនត្រូវចោទ និងជួយ «នាំទៅរកការលុបបំបាត់ភាពក្រៀមក្រំ» សម្រាប់ជនរងគ្រោះ ។

នាសេចក្តីថ្លែងចុងក្រោយនេះ តុលាការបានបញ្ចប់កិច្ចការរបស់ខ្លួនសម្រាប់ថ្ងៃនេះដោយមានកម្មវិធីរបៀបវារៈបណ្តោះអាសន្ន ។ ថ្ងៃទី២៨ស្អែកនេះ តុលាការនឹងពិភាក្សាអំពីការលើកលែងទោស និងការអត់ឱនទោសទាក់ទងនឹងករណី អៀង សារី ។

ត្រីស្ទីន អ៊ីវេន

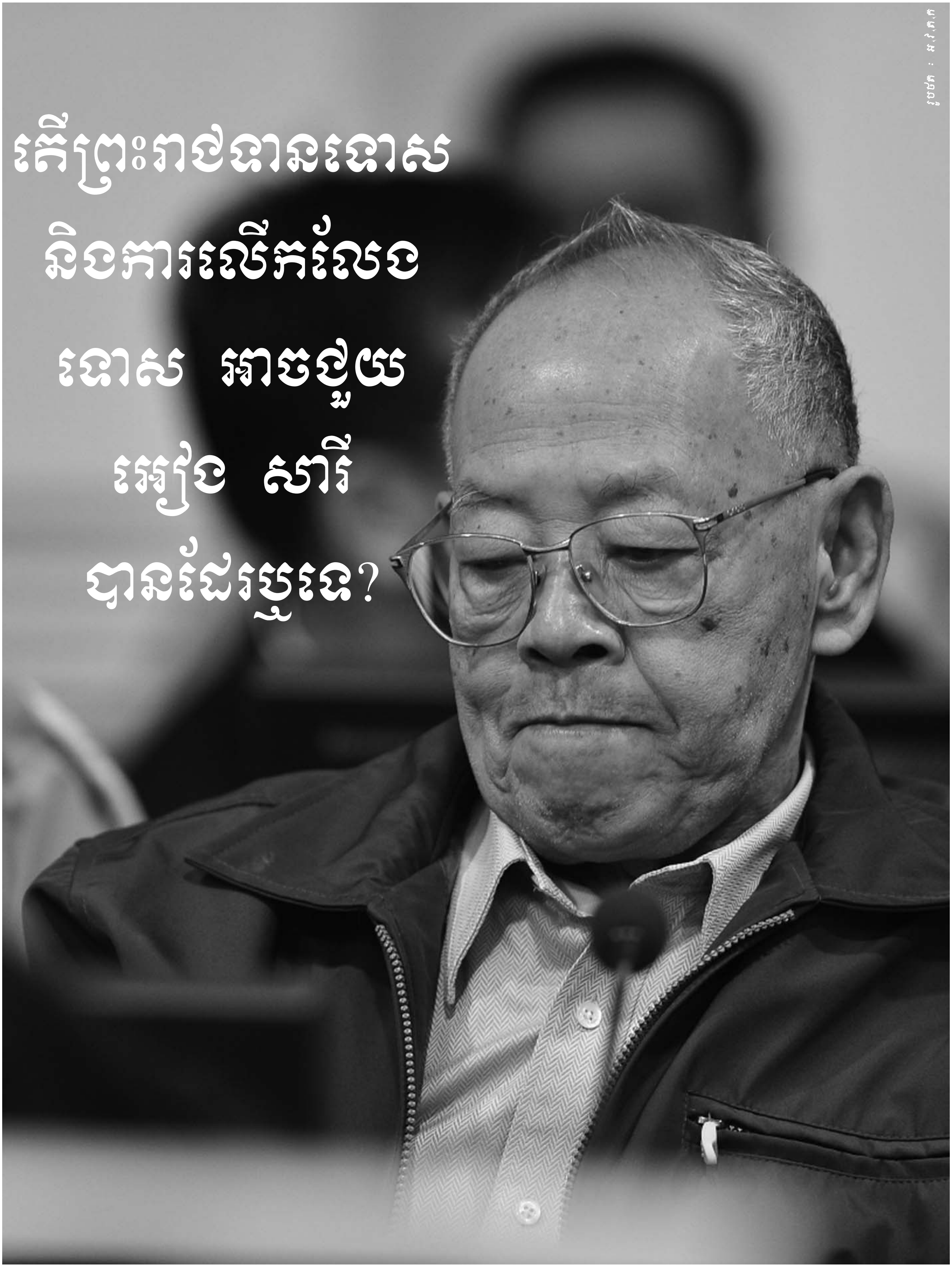
តើព្រះរាជទានទោស
និងការលើកលែង
ទោស អាចជួយ
អៀង សារី
បានដែរឬទេ?
រូបថត : អ.វ.ត.ក

ថ្ងៃទីពីរនៃសវនាការបឋមក្នុងសំណុំរឿង០០២នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបាននាំមកនូវភាពអាប់អួរដែលមានភាពប្លែកជាងកាលពីថ្ងៃបើកសវនាការថ្ងៃដំបូងដោយសារតែភាគីទាំងអស់មិនធ្វើការពិភាក្សាប្រកបដោយផ្លែផ្កា និងគិតពីស្ថានភាពជាក់លាក់ណាមួយដែលបានពិភាក្សាជាច្រើនកាលពីថ្ងៃចន្ទម្សិលមិញ ។ ចៅក្រមទាំងអស់ហាក់បីដូចជាអស់ភាពអត់ធ្មត់និងត្រឡប់ការពិភាក្សាទៅតាមរបៀបវារៈ ហើយភាគីទាំងអស់ហាក់បីដូចជារៀបរយរួចជាស្រេចក្នុងការបំពេញកិច្ចការងារដាក់កំណត់ក្នុងការផ្តល់យោបល់ចំពោះវិសាលភាពនៃដំណើរការសម្រាប់ស្ទើរពេញមួយថ្ងៃ ។

ពេញមួយថ្ងៃ បរិយាកាសនៅក្នុងបន្ទប់ដែលអ្នកចូលរួមអង្គុយក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងពីចរិតលក្ខណៈបម្រុងច្រើន ដោយសារតែមានការចំណាយពេលយូរជាងថ្ងៃម្សិលមិញចំពោះអ្នកចូលរួមដើម្បីមកអង្គុយឲ្យពេញនាពេលព្រឹក ហើយអ្នកចូលរួមមិនបានត្រឡប់មកកាន់កន្លែងរបស់ខ្លួនវិញទេ ក្រោយពីឈប់សម្រាកមក ។ ទោះបីជាអ្នកចូលរួមទូទៅកាលពីថ្ងៃច័ន្ទចម្រុះទៅដោយព្រះសង្ឃ ដូនជី អ្នកភូមិមកពីខេត្តនានា និស្សិតមហាវិទ្យាល័យក៏ដោយ ក៏ចំនួនអ្នកសង្កេតការបរទេសមានការធ្លាក់ចុះជាងថ្ងៃម្សិលមិញ ដោយសារតែគំនរកាសស្តាប់ត្រចៀកនៅមានគរច្រើនដែលកាលពីថ្ងៃម្សិលមិញមិនមានច្រើនដូចថ្ងៃនេះទេ ។

ទោះបីជាសេចក្តីសម្រេចកាលពីថ្ងៃច័ន្ទប្រកាសថា ត្រូវតែបិទវាំងននក្នុងបន្ទប់សវនាការខណៈពេលដែលចៅក្រមមិនមានវត្តមាននៅនឹងកៅអីក៏ដោយ ក៏វាំងននបានបើកឡើងនៅវេលាម៉ោង៩គត់ ដែលមានរយៈពេល១៥នាទីមុននឹងចៅក្រមអញ្ជើញមកដល់ ដែលបញ្ចេញឲ្យឃើញនូវបន្ទប់សវនាការ និងជនជាប់ចោទទៅនឹងបន្ទប់របស់អ្នកចូលរួម ។ អ្នកសង្កេតការខ្លះហាក់បីដូចជាមានការភ្ញាក់ផ្អើលពេលដែលបានឃើញជនជាប់ចោទទាំងបួនមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ជាពិសេសពេលដែលឃើញ នួន ជា ពាក់មួកចាក់ និងវ៉ែនតាខ្មៅដែលបានដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការកាលពីថ្ងៃច័ន្ទម្សិលមិញ ហើយបានប្តេជ្ញាចិត្តថានឹងត្រឡប់មកកាន់បន្ទប់សវនាការល្កិកណាមានការកោះហៅពីចៅក្រមប៉ុណ្ណោះ ។ វត្តមានរបស់គាត់នៅថ្ងៃនេះអាចឲ្យដឹងបានថា ការតវ៉ារបស់គាត់កាលពីថ្ងៃម្សិលមិញអាចនឹងមានលក្ខណៈជាការសម្តែងជាជាងការតវ៉ាពិតប្រាកដ ។

នៅវេលាម៉ោង៩ និង១៥នាទី ប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានស្នើឲ្យតុលាការទាំងមូលប្រកាសអំពីកាលវិភាគសម្រាប់ការបកស្រាយផ្ទាល់មាត់សម្រាប់ថ្ងៃនេះរួមមាន ១) ការបញ្ចប់នូវការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងការមិនយកបទឧក្រិដ្ឋតែមួយមកកាត់ទោសម្តងទៀត ២) ការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ដោយផ្អែកលើការផ្តល់ព្រះរាជទានទោស ហើយនិងការលើកលែងទោស ៣) ការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងលក្ខន្តិកៈកំណត់ទាក់ទងទៅនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរចំពោះអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ និង ៤) ការជំទាស់បឋមដោយភាគីជនជាប់ចោទទាំងបួនទាក់ទាក់ទងទៅនឹងដែនកំណត់លក្ខន្តិកៈ ទាក់ទងទៅនឹងបទល្មើសដែលបានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។ ទោះបីជាខិតខំធ្វើតាមកម្មវិធីថ្ងៃនេះក៏ដោយ ក៏តុលាការនៅតែមិនអាចបញ្ចប់នូវអ្វីដែលមាននៅក្នុងរបៀបវារៈសម្រាប់ថ្ងៃនេះដដែល ដោយរុញផ្នែកខ្លះយកទៅពិភាក្សានៅថ្ងៃស្អែកទៀត ។

នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការទៀតហើយ

នៅពេលដែល ម៉ៃយើល ខណាវ៉ាស សហមេធាវីរបស់ អៀង សារី រៀបនឹងនិយាយដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនិងសហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយកបទឧក្រិដ្ឋដដែលមកកាត់ទោសម្តងទៀត ម៉ៃយើល ខណាវ៉ាស បានផ្តល់ឱកាសទៅ នួន ជា ដែលបានក្រោកឈរដែរ ។ ប្រហែលជាដឹងថានឹងមានរឿងអ្វីកើតឡើង អ្នកតាមដានមើលដំណើរសវនាការនៅក្នុងបន្ទប់ដែលអ្នកចូលរួមអង្គុយបានអង្គុយនៅស្ងៀម ដោយមិនបង្ហាញចំណាប់អារម្មណ៍អ្វីច្រើនទេទាក់ទងនឹងសវនាការជនជាប់ចោទដូចដែលបានបង្ហាញកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។ នួន ជា បានប្រកាសថា ដោយសារតែរបៀបវារៈសម្រាប់ថ្ងៃនេះមិនជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងករណីរបស់គាត់ «ខ្ញុំសុំដើរចេញ» ។ ប៉ុន្តែខុសកាលពីថ្ងៃច័ន្ទម្សិលមិញ នួន ជា បានបញ្ជាក់ប្រាប់ថា គាត់នឹងត្រឡប់មកបន្ទប់សវនាការពេលណាដែលតុលាការនិយាយពីករណីរបស់គាត់ ។

ប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបថា នេះគឺជាសិទ្ធរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការចង់មានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការឬអត់ ហើយតុលាការនឹងអនុញ្ញាតឲ្យ នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការទៅកាន់បន្ទប់ឃុំឃាំងវិញ ។ នៅពេលដែលសន្តិសុខនាំ នួន ជា ចេញពីបន្ទប់សវនាការ ប្រធាន និល ណុន បានប្រគល់តួនាទីទៅ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស វិញដើម្បីនិយាយត ។

ការកាត់ទោសពីរដងក្នុងបទល្មើសតែមួយពិភាក្សាបន្តទៀត

ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា «ថ្ងៃណាមួយភាគីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងមានកំហឹង តែម្សិលមិញមិនមែនជាពេលល្អក្នុងការយករឿងនេះមកនិយាយទេ» ។

ដោយឆ្លើយតបទៅនឹងការអះអាងរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលបានបកស្រាយថា បើសិនជាបញ្ឈប់ដំណើរការប្រឆាំងនឹង អៀង សារី ទាក់ទងទៅនឹងការកាត់ទោសពីរដងក្នុងបទល្មើសតែមួយ នោះគឺជាដកហូតសិទ្ធិជនរងគ្រោះចំពោះការពិត

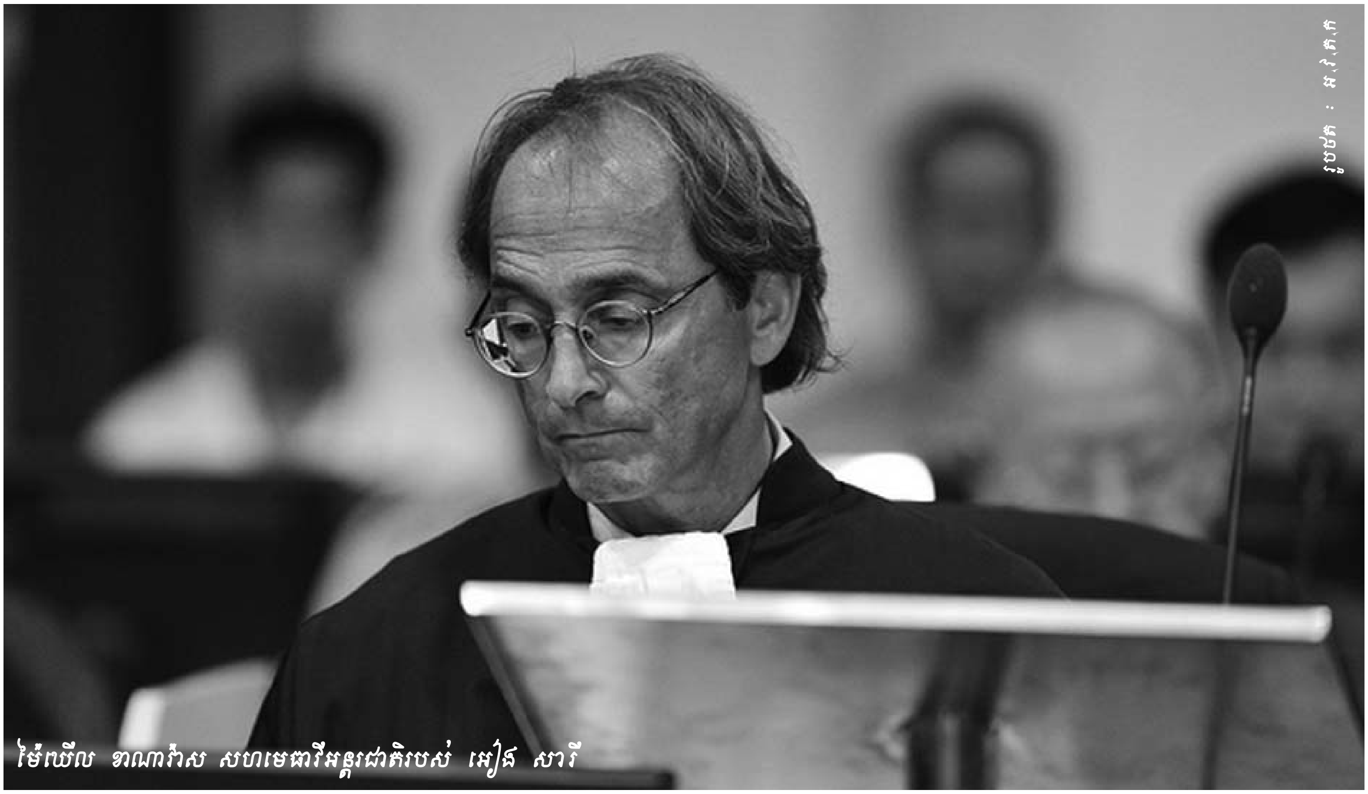

ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ អៀង សារី

ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ចាប់ផ្តើមឆ្លើយតបទៅនឹងការបកស្រាយផ្ទាល់មាត់ដែលថ្លែងដោយមេធាវីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលហៅមេធាវីនោះថា «ជាការផ្លាស់ប្តូរនៃសេចក្តីថ្លែងការណ៍ដំបូង និងការអះអាងចុងក្រោយ» ។ ដោយបានហៅចម្លើយរបស់ភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា «មិនមានការបង្អែកលើច្បាប់ត្រឹមត្រូវទេនៅពេលដែលនិយាយពាក់ព័ន្ធដល់ច្បាប់» ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា គាត់មិនជំទាស់កាលពីថ្ងៃម្សិលមិញដោយសារតែនោះគឺជាថ្ងៃដំបូងនៃសវនាការ ។ ខាណាវ៉ាស និយាយបែបនេះដោយបញ្ជាក់ថា នៅថ្ងៃអនាគតគាត់នៅតែមិនបោះបង់ចោលនូវការបដិសេធរបស់គាត់ទេ ។ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថា «ប្រវត្តិសាស្ត្រពិតមិនអាចនឹងរកឃើញទេនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនេះ...ព្រោះបន្ទប់សវនាការនេះមិនបង្កើតឡើងដើម្បីស្វែងរកប្រវត្តិសាស្ត្រពិតទេ» ។ ចុងក្រោយ ខាណាវ៉ាស បានសន្និដ្ឋានថា ក្តីបារម្ភនេះមិនមែនជាហេតុផលមានសុពលភាពទៀតទេក្នុងការបដិសេធសំណើសុំរបស់ជនជាប់ចោទបែបនេះ ។

ដោយងាកត្រឡប់មកមើលការអះអាងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាវិញ ខាណាវ៉ាស កាលពីដំបូងបានបដិសេធសំណើសុំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាដែលថា អង្គបុរេជំនុំជម្រះបានចាត់ទុកមាត្រា៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាថាជាការផ្តល់ដោយឯកឯង ។ ដូចដែលសហ

មេធាវីរបស់គាត់ឈ្មោះ អាង ឧត្តម បានស្នើនៅក្នុងការអះអាងរបស់គាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស បានទទូចម្តងទៀតឲ្យអង្គជំនុំជម្រះមើលមាត្រា៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ហើយចាត់ទុកសំណើសុំរបស់ខ្លួនដើម្បីយកមកដោះស្រាយមុននឹងងាកទៅរកមាត្រាផ្សេងបន្ថែមទៀត ។

ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិ ជា លាង ដែលថាការកាត់ទោស អៀង សារី ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ គឺកាត់ទោសតែអំពើប្រល័យពូជសាសន៍តែមួយមុខគត់ ។ ខាណាវ៉ាស បានប្រកាសដោយបញ្ជាក់ថាការចោទប្រកាន់នោះគឺអាចចំពោះអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែសមាសធាតុនៃការចោទប្រកាន់នោះរួមមានឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ដែរនៅពេលឥឡូវនេះ ។ ខាណាវ៉ាស បានប្រកាសថា «ការពិតនៅតែជាការពិត» ។ ខាណាវ៉ាស បានស្នើសុំតុលាការឲ្យពិចារណាទៅលើតារាងមួយដែលខ្លួនបានបង្កើតសម្រាប់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ដោយបង្ហាញថាតើសមភាពនៃបទឧក្រិដ្ឋខុសគ្នា និងស៊ីគ្នាដោយរបៀបណា ។

ក្រោយមកជាថ្មីម្តងទៀត ខាណាវ៉ាស ផ្តោតការពិភាក្សារបស់គាត់ទៅលើបញ្ហាដែលថា អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាជាតុលាការ «អន្តរជាតិ» ដោយនិយាយយ៉ាងច្បាស់ថាបញ្ហានេះនៅតែបន្តជាចំណុចដ៏សំខាន់មួយពេញអង្គសវនាការ ។ ជាថ្មីម្តងទៀត ខាណាវ៉ាស បានស្នើឲ្យមានសិទ្ធិច្រើនជាងមុនដែលទទួលស្គាល់ដល់ទស្សនៈនៃ «អន្តរជាតិ» ។ គាត់បានអះអាងថា ពាក្យថា «អន្តរជាតិ» ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន ហើយក្រោយមកត្រូវបានយកមកគាត់តែងឡើងវិញដោយអង្គសវនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ ខាណាវ៉ាស បានរក្សាជំហររបស់គាត់ថាតុលាការពិសេសសម្រាប់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនគឺជាប្រភេទផ្សេងគ្នាពីតុលាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ហើយ «គ្រាន់តែតុលាការមួយនៅក្នុងប្រទេសដ៏ឆ្ងាយមួយ ហើយបង្កើតពាក្យនេះ» មិនបានធ្វើឲ្យអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាថាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិទេ ។ ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថា មានលក្ខណៈអន្តរជាតិមានន័យថា «វាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិពេលដែលយើងចង់ឲ្យវាមានលក្ខណៈអន្តរជាតិ ។ ជាវិធីមួយដែលប្រើប្រាស់តែច្បាប់ជាតិនៅពេលដែលវិធីនោះមិនមានភាពងាយស្រួល ។ ខាណាវ៉ាស បានធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានទៅលើចំណុចនេះដោយបញ្ជាក់ឡើងវិញនូវសេចក្តីថ្លែងរបស់គាត់កាលពីដំបូងដែលថាកម្ពុជាបានស្នើសុំជំនួយសម្រាប់តែសាលាក្តីនេះតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនសម្រាប់តុលាការអន្តរជាតិទេ ហើយដូច្នេះអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាគឺជាតុលាការជាតិមិនមែនជាតុលាការ «អន្តរជាតិ» ទេ ។

ទីបញ្ចប់ ទាក់ទងទៅនឹងតុលាការឆ្នាំ១៩៧៩ ម៉ៃយើល ខាណាវ៉ាស បានទទួលស្គាល់ថា វាមិនអាចមានភាពឥតខ្ចោះនោះទេ ប៉ុន្តែគាត់បានបញ្ជាក់ម្តងទៀតថា គ្មាននរណាម្នាក់និយាយថាការកាត់ទោស និងការដាក់ទោសមកលើខ្លួនឯងអស់សុពលភាព ហើយមិនអាចត្រូវបានកាត់ទោសនោះទេ ។ ខាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា ការកាត់ទោសនៅតែមានសុពលភាព ហេតុដូច្នេះហើយបានជាការលើកលែងទោស អៀង សារី ឆ្នាំ១៩៩៦ ជាការចាំបាច់ ។

ត្រង់ចំណុចនេះ ប្រធាន និល ណុន បាននិយាយកាត់ ខាណាវ៉ាស ដោយប្រាប់ថាពេលវេលារបស់គាត់អស់ហើយ និងដើម្បីបង្ហាញថា តុលាការនឹងពង្រឹងរបៀបវារៈរបស់ខ្លួន ហើយមិនត្រូវចាកឆ្ងាយពីកាលវិភាគរបស់ខ្លួនជាងថ្ងៃម្សិលមិញទេ ។ ក្នុងករណីនេះ ខាណាវ៉ាស បានបញ្ចប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់គាត់ដោយធ្វើការសុំទោសដែល «មានការអត់ធ្មត់» ចំពោះដំណើរការកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។ មេធាវីផ្សេងទៀតក៏បានធ្វើការសុំទោសដល់តុលាការដែរចំពោះការដែលនាំទៅរកការប្រាកចាកក្នុងកាលវិភាគកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ។

ការជំទាស់បឋមទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសរបស់ អៀង សារី

បន្ទាប់ពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានឆ្លើយតបរបស់ ខាណាវ៉ាស តុលាការបានងាកចំណាប់អារម្មណ៍មកលើការជំទាស់បឋមដោយ អៀង សារី ចំពោះការដាក់ទោសមកលើខ្លួនដោយសម្អាងលើព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦ ។ ប្រធាន និល ណុន បានស្នើឲ្យគ្រប់ភាគីទាំងអស់កំណត់នូវការផ្តល់យោបល់របស់ខ្លួនក្នុងការថ្លែងថាតើការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស

អាចបន្តទៅរកការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតដែរឬយ៉ាងណាចំពោះអ្វីដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់ថ្មីៗនេះ ។

មុននឹងចាប់ផ្តើមបកស្រាយផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន សហមេធាវីរបស់ អៀង សារី អាង ឧត្តម បានស្នើសុំ អៀង សារី ឲ្យចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ ហើយត្រឡប់ទៅកាន់បន្ទប់រង់ចាំដោយមិនចាំបាច់សុំពីតុលាការពេលណាក៏បានក្នុងអំឡុងពេលដំណើរការសវនាការ ។ ការធ្វើបែបនេះគឺមិនចាំបាច់រំខានដល់ដំណើរការសវនាការទេ។ ប្រធាន និល ណុន បានប្រានចោលនូវការអះអាងរបស់ អាង ឧត្តម ដោយអះអាងថា ត្រូវមានហេតុផលច្បាស់លាស់អំពីសំណើណាមួយ ដូច្នេះតុលាការអាចដឹងពីមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ថាតើត្រូវបដិសេធឬយល់ព្រម ។ និល ណុល បានបន្ទោស អាង ឧត្តម ថា «ក្នុងនាមជាមេធាវី អ្នកត្រូវតែបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ និងមានហេតុផលច្បាស់លាស់» ។

ជាដាំងបញ្ជាក់ហេតុផលនៃសំណើរបស់គាត់ ឧត្តម បានទុកសំណើនោះមួយអន្លើសិន ហើយចាប់ផ្តើមបកស្រាយផ្ទាល់មាត់ទាក់ទងទៅនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសរបស់ អៀង សារី ។ អាង ឧត្តម បានចាប់ផ្តើមបកស្រាយអំពីប្រវត្តិនៃប្រធានបទនេះ ដោយបកស្រាយអំពីតុលាការកាត់ទោស អៀង សារី ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយកាត់ទោសប្រហារជីវិត ហើយក្រោយមកឆ្នាំ១៩៩៤ សភាជាតិកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឲ្យនៅក្រៅច្បាប់ ហើយប្រកាសថា សមាជិករបស់ក្រុមនេះគឺជាក្រុមខុសច្បាប់ ។ អាង ឧត្តម បានដកស្រង់ច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ថា ជំហានដំបូងក្នុងការព្យាយាមបញ្ចប់សង្គ្រាម និងបន្តដំណើរការបង្រួបបង្រួមជាតិ ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ រដ្ឋាភិបាលនិង អៀង សារី ចាប់ផ្តើមចរចាអំពីការផ្តាច់ខ្លួនរបស់ អៀង សារី មកក្នុងសង្គមកម្ពុជា ដែលពេលនោះ អៀង សារី អះអាងថា គាត់នឹងមិនចរចាទេ លុះត្រាតែគាត់ទទួលបាននូវការលើកលែងទោសជាមុនសិន ដោយចៀសផុតពីការកាត់ទោសពីបទឧក្រិដ្ឋនាពេលអនាគត ។ អៀង សារី បានទទូចថា ការលើកលែងទោសមកលើរូបខ្លួនគឺជាតម្រូវការដែលនាំទៅរកចរចាដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្ម ។ តាមសំណើរបស់សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីនៅពេលនោះ សម្តេចព្រះនរោត្តម សីហនុ យល់ព្រមផ្តល់ការលើកលែងទោសបើសិនជាពីរភាគបីនៃរដ្ឋសភាពយល់ព្រមចំពោះសេចក្តីសម្រេចនេះ ហើយ អាង ឧត្តម បញ្ជាក់ថា សមាជិករដ្ឋសភាយល់ព្រមចំពោះករណីនេះ ។ ដូច្នេះ អៀង សារី ត្រូវបានផ្តល់ព្រះរាជទានទោសក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៦ ។

ក្រោយពីរៀបរាប់ពីប្រវត្តិនេះចប់ អាង ឧត្តម បានត្រឡប់ទៅរកដែនសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាដើម្បីពិនិត្យអំពីការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦ ។ អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះមិនមានយុត្តាធិការក្នុងការពិចារណាអំពីសុពលភាពនៃការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសទេ ។ ផ្ទុយមកវិញ សុពលភាពផ្លូវច្បាប់ដែលប្រកាសដោយព្រះមហាក្សត្រ អាចនឹងត្រឹមតែពិនិត្យសាឡើងវិញដោយសភាជាតិទាក់ទងទៅនឹងធម្មនុញ្ញច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ ។ អាង ឧត្តម បានអះអាងថា ដោយសារតែសាលាក្តីខ្មែរក្រហមមិនមែនជាតុលាការធម្មនុញ្ញ តុលាការនេះគ្រាន់តែកំណត់ដែនកំណត់ ហើយមិនមែនជាអ្នកកំណត់សុពលភាពនៃការលើកលែងទោសនិងការអភ័យទោសឆ្នាំ១៩៩៦ទេ ។

បន្ទាប់ អាង ឧត្តម បានងាកមកនិយាយពីសុពលភាពនៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសក្នុងដំណើរការក្តីនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់ថា ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសបានផ្តល់ដោយមានសុពលនៅឡើយនៅក្នុងមាត្រា២៧នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ហើយមាត្រា២៧មិនមានដែនកំណត់ណាមួយចំពោះដែនកំណត់នៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស ។ ដោយសារតែការបង្កើតច្បាប់របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមតម្រូវឲ្យធ្វើតាមច្បាប់កម្ពុជា ច្បាប់នេះត្រូវតែស្វែងរកព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសដើម្បីឲ្យមានសុពលភាពនៃគោលបំណងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ អាង ឧត្តម បានសន្និដ្ឋានការអះអាងរបស់គាត់ដោយបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថា ដែនកំណត់របស់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសគឺមានន័យគ្រប់គ្រាន់ល្មមដើម្បីដាក់បញ្ចូលគ្រប់បទឧក្រិដ្ឋទាំងអស់ដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ហើយគាត់បានទទូចឲ្យតុលាការនេះចងចាំអំពីគោលបំណងនៃការព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស ។ អាង ឧត្តម បាននិយាយថា «ខ្ញុំ

មិនគិតថា អង្គជំនុំជម្រះត្រូវការរំពឹកថា បើគ្មានការចុះចូលរបស់ អៀង សារី ទេ ប្រទេសកម្ពុជានឹងមិនទាន់បញ្ចប់សង្រ្គាមស៊ីវិល ហើយសង្រ្គាមអាចនឹងបន្តរហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះផង ហើយជាលទ្ធផលនឹងបង្កឲ្យមានមនុស្សស្លាប់រាប់មិនអស់» ។

សហសេវិករបស់ អាង ឧត្តម គឺ ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបន្តបកស្រាយបញ្ជាក់អំពី អៀង សារី ដោយបញ្ជាក់សាឡើងវិញពីចំណុចចុងក្រោយដែលថា ការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសមិនទាក់ទងជាមួយនឹងនិទណ្ឌភាពទេ តែវិធីនេះដើម្បីបញ្ចប់នូវការបង្ហូរឈាមដែលកំពុងតែកើតឡើងនៅកម្ពុជាកាលពីពេលនោះ ។ ខាណាវ៉ាស បានអះអាងទៀតថា ខណៈពេលដែលការផ្តល់នូវការអភ័យទោស «អាចមានភាពមិនល្អពេលខ្លះ» តែគោលបំណងនៃការអភ័យទោសគឺដើម្បីបញ្ចប់អំពើហិង្សា ។ ខាណាវ៉ាស បានបន្តដោយបញ្ជាក់ថា ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសមិនមានភាពទូលំទូលាយនៃវិសាលភាពតាមការមើលឃើញនោះទេ តែការអភ័យទោសគឺធ្វើឡើងចំពោះបុគ្គលជាក់លាក់ណាមួយ ហើយមិនបានរារាំងសាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះក្នុងការទប់ស្កាត់មិនឲ្យមានការកាត់ទោសមេដឹកនាំឯទៀតទេ ។ ខាណាវ៉ាស បានធ្វើការប្រៀបធៀបការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសទៅនឹងការលើកលែងទោសដែលកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនដែលយល់ព្រមដោយអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ ខាណាវ៉ាស បានកត់សម្គាល់ថា ការលើកលែងទោសមិនអាចកើតឡើងបានទេដោយសារតែគ្រប់ភាគីមិនបានប្រកាន់ភ្ជាប់កិច្ចព្រមព្រៀង ។ សម្រាប់នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមវិញ អៀង សារី គោរពកិច្ចព្រមព្រៀងជានិច្ច ហើយការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស «នាំមកនូវផ្លែផ្កាដូចអ្វីដែលមានចែងក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងដូច្នោះដែរ គឺសន្តិភាពនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា» ។

ក្រោយមក ខាណាវ៉ាស បានងាកមកបកស្រាយអំពីសំណួរដែលចោទសួរដោយតុលាការកាលពីគាត់ផ្តើមថ្លែងដំបូងទាក់ទងទៅនឹងសំណួរថាតើការអភ័យទោស ឬការលើកលែងទោសអាចនាំទៅរកបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតក្នុងករណីថ្មីៗនេះបានដែរឬទេ ។ ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា អំណាចច្បាប់នៅក្នុងស្រុកមានសិទ្ធិនិងផ្តល់ការលើកលែងទោស សូម្បីតែពេលពិភាក្សាអំពីបទឧក្រិដ្ឋនៅទីនោះ ឬច្បាប់អ្វីទៀតក៏ដោយ ។ ខាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា ខណៈពេលដែលរដ្ឋត្រូវបានហាមឃាត់ក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋទាំងនេះតាមរយៈបរិបទអន្តរជាតិ គ្មានសិទ្ធិអំណាចស្រដៀងគ្នាណាមួយដែលគាត់ធ្លាប់ដឹង ហើយក៏គ្មានតំណាមអន្តរជាតិណាមួយដែលកំណត់នូវការកាត់ទោសដ៏ជាក់លាក់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មនេះដែរ ។ ខាណាវ៉ាស នៅតែរក្សាជំហរថា ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូនជាអ្នកធ្វើអ្វីដែលបានរៀបរាប់មកនេះត្រង់ថា តំណាងរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិបានចុះហត្ថលេខាផ្តល់ការលើកលែងទោសដើម្បីបញ្ចប់សង្រ្គាមស៊ីវិល ។

ទីបញ្ចប់ ខាណាវ៉ាស បានទទូចដល់តុលាការឲ្យយល់ព្រមដល់សំណើរបស់ អៀង សារី ដើម្បីធ្វើជាសាក្សីទាក់ទងនឹងការអានព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស ។ ខាណាវ៉ាស បានបញ្ជាក់ថា មានការបកប្រែចំនួនបីភាសាខុសគ្នានៃពាក្យអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសដែលប្រើប្រាស់ដោយភាគីទាំងអស់នៅក្នុងករណីរបស់ អៀង សារី នេះ ។ ការបកប្រែផ្សេងៗគ្នានេះបង្កើតឲ្យមានភាពមិនច្បាស់លាស់ទៅនឹងបំណងនៃអត្ថន័យដើមនៃពាក្យការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស ដែលនឹងបញ្ជាក់ច្បាស់បំផុតតាមរយៈការនាំសាក្សីដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការចរចានេះ ។ ក្រោយពីការថ្លែងរបស់ក្រុមការពារក្តី តុលាការបានចាប់ផ្តើមសម្រាករយៈពេលម្ភៃនាទី ។

ពេលតុលាការចាប់ផ្តើមឡើងវិញនៅពេលព្រឹក ប្រធាន និល ណុន បានឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើដែលធ្វើឡើងដោយភាគីរដ្ឋប្បវេណីកាលពីថ្ងៃច័ន្ទដើម្បីដោះស្រាយទៅនឹងភាគីរដ្ឋប្បវេណីថ្មីដែលអនុញ្ញាតដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ ។ តុលាការបានជម្រាបដំណឹងដល់គ្រប់ភាគីទាំងអស់ថា តុលាការនឹងទុកពេលដប់នាទីមុននឹងបញ្ចប់ដំណើរការសវនាការថ្ងៃនេះ សម្រាប់ភាគីបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្នុងការបកស្រាយអំពីសំណើរបស់ខ្លួន ។

ក្រោយមក អាង ឧត្តម បានបញ្ជាក់អំពីសំណើរបស់ខ្លួនសាឡើងវិញទៀតថាទៅកាន់ចៅក្រមថាតើត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យ អៀង សារី ចេញពីបន្ទប់សវនាការឬអត់ដើម្បីទៅក្នុងបន្ទប់រង់ចាំវិញដោយសារតែគាត់ឈឺខ្លួន ។ តុលាការក៏បានអនុញ្ញាតដល់ អៀង

សារី ហើយ អៀង សារី ក៏បាននាំចេញពីបន្ទប់សវនាការដោយសន្តិសុខ ។

ការឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅកាន់សេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ទាក់ទងនឹងការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោស

សហព្រះរាជអាជ្ញារង ចាន់ ឌារាវុឌ្ឍី បានចាប់ផ្តើមឆ្លើយតបទៅនឹងការជំទាស់បឋមរបស់ អៀង សារី ដែលឆ្លើយដោយសហព្រះរាជអាជ្ញាទាក់ទងនឹងការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសកាលពីឆ្នាំ១៩៩៦ ។ ឌារាវុឌ្ឍី បានផ្តោតការអះអាងតាមផ្លូវច្បាប់ទាំងស្រុងទៅលើអ្វីដែលគាត់បញ្ជាក់ថា «ដែនកំណត់ដែលមានកំណត់ច្បាស់លាស់» នៃព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសដែលមិនអាចលាក់បាំងបទឧក្រិដ្ឋធ្ងន់ធ្ងរដែល អៀង សារី បានប្រព្រឹត្តយ៉ាងជាក់ស្តែងក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ទេ ។

ដើម្បីកំណត់និយមន័យវិសាលភាពនេះ ឌារាវុឌ្ឍី បានទាញចំណាប់អារម្មណ៍របស់តុលាការឲ្យងាកមករកពាក្យនៃការបកប្រែវិញ ។ ខុសពីក្រុមការពារក្តី ឌារាវុឌ្ឍី នៅតែរក្សាជំហរថាការបកប្រែពាក្យការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសត្រូវបានប្រើប្រាស់មិនបានធ្វើឲ្យមានភាពខុសគ្នាចំពោះការអនុវត្តការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសទេចំពោះករណីនេះ ព្រោះជម្លោះកើតឡើងតាមរយៈការប្រើប្រាស់ការបកប្រែជាភាសាអង់គ្លេស មិនមែនដោយសារតែការអានអំពីព្រះរាជទានទោសនិងការអភ័យទោសជាភាសាខ្មែរដើមឡើយ ។ ឌារាវុឌ្ឍី បានបញ្ជាក់ទៀតថា ក្រុមការពារក្តីអង្គបុរេជំនុំជម្រះ ហើយនិងក្រុមបកប្រែរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមសុទ្ធតែយល់ស្របថាពាក្យ «លើកទោស» ដែលបានប្រើប្រាស់ក្នុងឯកសារដើមអាចមានន័យស្មើនឹងពាក្យអង់គ្លេស “amnesty” និង “pardon” ។ នៅពេលដែលក្រុមការពាក្តីថា ពាក្យនេះបង្កើតឲ្យមានពាក្យមិនស៊ីសង្វាក់គ្នា ឌារាវុឌ្ឍី បាននិយាយថា ពាក្យ «ព្រះរាជទានទោស» និង «ការលើកលែងទោស» នៅតែមានអត្ថន័យស្រដៀងគ្នា ។ គាត់បានឲ្យនិយមន័យពាក្យ «លើកទោស» ថា «លើកទោសកំហុសដែលបានធ្វើខុស» ហើយថា ពាក្យនេះតម្រូវថាជនជាប់ចោទត្រូវតែយកមកកាត់ទោស ដាក់ទោសនិងទទួលទោសណាមួយដើម្បីទទួលបាននូវការលើកលែងទោស ។ ដោយសារតែ អៀង សារី មិនដែលទទួលទោសណាទេ តាមរយៈការកាត់ទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ទើបការលើកលែងទោសមិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេ ។

ឌារាវុឌ្ឍី បាននិយាយបន្ថែមទៀតថា ការលើកលែងទោសដែលផ្តល់ជូន អៀង សារី ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ គឺគ្រាន់តែដើម្បីគ្របដណ្តប់បទល្មើសរបស់គាត់ដែលបានដាក់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្រៅច្បាប់ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ប៉ុណ្ណោះ ។ ឌារាវុឌ្ឍី បានអះអាងថា តាមនិយមន័យការលើកលែងទោសនេះមិនបានគ្របដណ្តប់លើបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតដែលបានប្រព្រឹត្តពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ ដែលមិនបានរាប់បញ្ចូលក្នុងការដាក់ខ្មែរក្រហមឲ្យនៅក្រៅច្បាប់កាលពីឆ្នាំ១៩៩៤ទេ ។ មាត្រា៥នៃច្បាប់នេះបានចែងថាគ្រាន់តែជាការបណ្តោះអាសន្នប៉ុណ្ណោះដែលផ្តល់ការលើកលែងទោសប្រតិសកម្ម ហើយមាត្រានេះបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាមិនទាក់ទងទៅនឹងមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទេ ហើយករណីអៀង សារី គឺជាមេដឹកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ តាមរយៈអំណាននេះ ឌារាវុឌ្ឍី បានទទូចឲ្យតុលាការជំទាស់ទាំងស្រុងទៅនឹងការអះអាងរបស់ជនជាប់ចោទដែលថា ច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤បានផ្តល់នូវការលើកលែងទោសមកខ្លួនដោយរួចផុតពីការកាត់ទោសទោសទាំងឡាយពីបទឧក្រិដ្ឋក្នុងនាមជាមេដឹកនាំរបស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យពីឆ្នាំ១៩៧៥ដល់១៩៧៩ ។

សហព្រះរាជអាជ្ញារង វីលៀម ស្មីត បានបន្តការបកស្រាយពី ឌារាវុឌ្ឍី ដោយបញ្ជាក់ចំណុចសំខាន់ៗអំពីកាតព្វកិច្ចរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមក្នុងការកាត់ទោសបទឧក្រិដ្ឋដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ កាតព្វកិច្ចនេះឆ្លុះបញ្ចាំងពីតម្រូវការក្រោមមាត្រា១នៃអនុសញ្ញាស្តីអំពីការការពារនិងការដាក់ទោសក្នុងឆ្នាំ១៩៤៨ នៃឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍សម្រាប់រដ្ឋជាសមាជិកទាំងអស់ «ដើម្បីការពារនិងដើម្បីដាក់ទោស» ឧក្រិដ្ឋកម្មនៃអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ ។ វីលៀម ស្មីត បានបញ្ជាក់ទៀតថា បើសិនជាអង្គបុរេជំនុំជម្រះរកឃើញថា ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសអាចអនុវត្តបានចំពោះបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងៗដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ អង្គបុរេជំនុំជម្រះ «មានកាតព្វកិច្ចជាមូលដ្ឋាននិង

ឯករាជ្យក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ» ដោយមិនអនុញ្ញាតឲ្យការលើកលែងទោសរារាំងការកាត់ទោសពីបទទាំងនេះបានដែរ ។

លោក វីលៀម ស្មីត បានជំទាស់នឹងការអះអាងរបស់មេធាវីការពារជនជាប់ចោទម្តងទៀតដែលអះអាងថាតុលាការខ្មែរក្រហមមិនមែនជាតុលាការអន្តរជាតិ ។ ក្នុងគោលបំណងបញ្ចប់បញ្ហាចម្រូងចម្រាសនេះ លោក វីលៀម ស្មីត បានសង្កត់ធ្ងន់លើអំណះអំណាងរបស់លោកដោយមើលចំមកលោក ម៉ៃ យើល ខាណាវ៉ាស ខណៈពេលដែលលោកលើកឡើងនូវអំណះអំណាងចំនួនប្រាំមួយដែលបញ្ជាក់ថាអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងគឺជាតុលាការអន្តរជាតិ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក វីលៀម ស្មីត បានបន្តលើកឡើងពីអំណាចតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិមួយចំនួនទៀតដែលក្នុងនោះរួមមានមតិយោបល់ដែលដកស្រង់ចេញពីតុលាការរបស់ប្រទេសយូហ្គោស្លាវី និងតុលាការរបស់ប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន និងចេញពីឯកសាររបស់អង្គការសហប្រជាជាតិផ្សេងៗដែលចែងថា ការលើកលែងទោសមិនអាចលុបចោលកាតព្វកិច្ចក្នុងការកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមាននៅក្នុងគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិបានឡើយ ។ លោកបានបន្តទៀតថា «អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានកាតព្វកិច្ចធានាថាការលើកលែងទោសសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធ.....ឬយ៉ាងហោចណាស់ អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងត្រូវមានអំណាចសម្រេចថាការលើកលែងទោសនោះមិនមានសុពលភាពអ្វីទេ» ។

ក្រោយមក លោក វីលៀម ស្មីត បានអះអាងថាក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានបង្រួមកាតព្វកិច្ចរបស់រដ្ឋជាសមាជិកក្នុងការមិនផ្តល់ការលើកលែងទោសនៅក្នុងស្ថានភាពទាំងអស់ នោះជាពិសេសគឺនៅក្នុងស្ថានភាព ប្រសិនបើរដ្ឋនោះគឺជាសមាជិករបស់អនុសញ្ញាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍ឆ្នាំ១៩៤៨ ។ លោកបានបញ្ជាក់ថាមាត្រា៣១នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាតម្រូវឲ្យរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា «ទទួលស្គាល់និងគោរពសិទ្ធិមនុស្ស» ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ ភាសាធម្មតានៃការព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសបង្ហាញឲ្យឃើញច្បាស់ថា ការផ្តល់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសមិនបានរំលោភលើមាត្រា៣១នេះឡើយ ។ ការលើកលែងទោសមិនគោរពតាមគោលការណ៍រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ប្រសិនបើការលើកលែងទោសនោះមិនធ្វើការពិចារណាលើកាតព្វកិច្ចរបស់ប្រទេសកម្ពុជាក្នុងការគោរពទៅតាមច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិដូចដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៣១ ។ លោកក៏បាននិយាយបន្តទៀតថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានលើកឡើងនូវអំណះអំណាងពីរផ្ទុយគ្នា ហើយចង់ឲ្យមានការទទួលស្គាល់អំណះអំណាងទាំងពីរនេះ ។ ដើមឡើយកាលពីថ្ងៃច័ន្ទ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានអះអាងថា មាត្រា៣១មានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងតុលាការខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែក្រោយមកបានបដិសេធចោលកាតព្វកិច្ចដូចគ្នានេះដោយលើកហេតុផលទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោស ។

លោក វីលៀម ស្មីត បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា គោលបំណងនៃការផ្តល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសមានចែងយ៉ាងច្បាស់ដូចដែលបានរៀបរាប់ដោយលោកសហព្រះរាជអាជ្ញារង ចាន់ តារាស្មី ។ ហេតុដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញាសូមស្នើសុំថា ចៅក្រមមិនចាំបាច់កោះហៅសាក្សីឲ្យមកបកស្រាយលើបញ្ហានេះឡើយ ។ យ៉ាងណាមិញ លោកបានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមកំណត់ពីកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនដើម្បីបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធរវាងការលើកលែងទោសនិងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅក្នុងរឿងក្តីនេះ មុននឹងចៅក្រមពិចារណាលើការស្នើសុំឲ្យមានសាក្សីមកបកស្រាយពីបញ្ហានេះដូចដែលបានលើកឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តី ។

បន្ទាប់ពីលោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានបញ្ចប់អំណះអំណាងរបស់ខ្លួន ចៅក្រមបានផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ការសម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ ។

ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅកាន់ការអះអាងផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ស្តីពីព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោស

នៅពេលរសៀល យើងសង្កេតឃើញថាចំនួនអ្នកតាមដានដំណើរការនីតិវិធីកាន់តែតិចជាងមុន ។ ក្នុងរយៈពេលពេញមួយថ្ងៃ យើងសង្កេតឃើញថាមនុស្សគ្រប់គ្នានៅក្នុងបន្ទប់សវនាការកាន់តែមាននឿយហត់ដោយសារតែការជជែកដេញដោលពី

ព័ត៌មានលម្អិតផ្នែកច្បាប់សម្រាប់ការពិភាក្សានៅក្នុងថ្ងៃនេះ ។ លើសពីនេះ ទាំងនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនិងសាលសាធារណៈ សម្រាប់អ្នកតាមដានមានភាពស្ងប់ស្ងាត់ជាទីបំផុត ។

អង្គនីតិវិធីបានចាប់ផ្តើមដំណើរការបន្តទៀតដោយមានការស្នើសុំឲ្យជនជាប់ចោទវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់ខ្លួនវិញ ។ ក្រោយពីការឈប់សម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ ហើយមានវត្តមានម្តងទៀតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ អៀង សារី ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់គាត់វិញ ។ បន្ទាប់ពី អៀង សារី ចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់ អៀង សារី ទាក់ទងនឹងព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោស ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីមួយបាននិយាយថា ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសឆ្នាំ១៩៩៦ត្រូវបានផ្តល់ឲ្យ អៀង សារី ដោយសារការគំរាមគំហែងប្រដាប់អាវុធ និងអំពើហិង្សា ហើយក៏មិនបានត្រូវបានផ្តល់ឲ្យដោយព្រះមហាក្សត្រដែរ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ជាក់ថា ប្រសិនបើគ្មានការគំរាមគំហែងនោះ ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនឹងមិនត្រូវបានផ្តល់ឲ្យ អៀង សារី ឡើយ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា ការទទួលស្គាល់ការលើកលែងទោសនឹងក្លាយជា «ភស្តុតាងមួយដែលបញ្ជាក់ថាភេរវជនអាចប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាដើម្បីលុបលាងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត» ។

មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីពីរ និងទីបីបានជំទាស់ជារួមថា ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទទួលស្គាល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសនេះ នោះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងរំលោភបំពានសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានសំណងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយជាពុំខាន ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ជាក់ថាសិទ្ធិទទួលបានសំណងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយនោះបែងចែកជាបួនប្រភេទសំខាន់ៗ ៖

១) ការទទួលបានយុត្តិធម៌ដែលតម្រូវឲ្យមានការកាត់ទោសជនឧក្រិដ្ឋដើម្បីទទួលបានសំណង ហើយយុត្តិធម៌នេះអាចទទួលបាន លុះត្រាតែឧក្រិដ្ឋជនត្រូវបានស្គាល់អត្តសញ្ញាណហើយនាំមកប្រឈមមុខនឹងយុត្តិធម៌ ។ ២) សិទ្ធិទទួលបានការស៊ើបអង្កេតកាត់ទោស និងដាក់ទោសលើបទឧក្រិដ្ឋកម្ម ។ ៣) ការទទួលបានព័ត៌មានទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពាន និងការទទួលបានការពិត ។ ៤) ការទទួលបានសំណង ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានអះអាងថាព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនៅក្នុងរឿងក្តីនេះបានបន្តជាឧបសគ្គមួយដល់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានសិទ្ធិខាងលើទាំងអស់នេះ ។ ប្រសិនបើព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសត្រូវបានទទួលស្គាល់ នោះជនរងគ្រោះនឹងគ្មានទីពំនាក់ដើម្បីស្វែងរកសំណងសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ជាពិសេសគឺជនដែលរងគ្រោះផ្ទាល់ឬរងគ្រោះដោយសារបញ្ជារបស់ អៀង សារី ។ ហេតុដូច្នេះ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីស្នើសុំឲ្យចៅក្រមបដិសេធចោលអំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តី ។

ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញានិងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ជាថ្មីម្តងទៀត លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានចាត់ចែងធ្វើការឆ្លើយតបជំនួសឲ្យ អៀង សារី ទៅកាន់អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ ទាក់ទិននឹងការស្នើសុំរបស់ជនជាប់ចោទដើម្បីនាំសាក្សីមកធ្វើសក្ខីកម្មស្តីពីគោលបំណងដែលស្ថិតនៅពីក្រោយការផ្តល់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនេះ លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា ការជំទាស់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាលើការស្នើសុំនេះគឺផ្អែកលើ «ពាក្យចចាមអារ៉ាម» ដែលលេចចេញពីលោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី និងការបកស្រាយរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងកិច្ចចរចាដំបូងពីការលើកលែងទោសនិងព្រះរាជទានទោស ។ លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានជំរុញឲ្យចៅក្រមអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទនាំយក «ភស្តុតាងដែលមាន» មកបញ្ជាក់លើបញ្ហានេះ ។ ភស្តុតាងនោះគឺសំដៅលើបុគ្គលដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់នៅក្នុងការចរចាផ្តល់ព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសឲ្យ អៀង សារី ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានចាត់ទុកការបកស្រាយរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាលើព្រះរាជទានទោសនិង

ការលើកលែងទោសថា «មិនសមហេតុផល» ដោយអះអាងថា តាមរយៈការបកស្រាយបែបនេះ ជនជាប់ចោទអាចនឹងប្រើប្រាស់បទបញ្ញត្តិនៃការលើកលែងទោស ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវបានចោទប្រកាន់នៅឯតុលាការខ្មែរក្រហម ។ លោកបានជំរុញឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអានខ្លឹមសារនៃបទព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសទាំងស្រុង ហើយសម្រេចថាតើគោលបំណងនៃព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសនោះមានន័យច្បាស់ដូចអ្វីដែលព្រះរាជអាជ្ញាយល់ឃើញឬយ៉ាងណា ។

ក្រោយមកទៀត ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស បានរំឭកចៅក្រមថាចៅក្រមត្រូវតែចេញសេចក្តីសម្រេច ហើយអនុវត្តច្បាប់កម្ពុជា ឬច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ពីព្រោះថាចៅក្រមត្រូវតែចាត់វិធានការឲ្យទាន់ពេលវេលា ។ នៅក្នុងករណីនេះ ការលើកលែងទោសត្រូវបានផ្តល់ឲ្យនៅឆ្នាំ១៩៩៦ ។ លោកបានចោទសួរថាប្រសិនបើច្បាប់ដែលទាក់ទងនឹងការមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធរវាងការលើកលែងទោស ឬព្រះរាជទានទោស និងឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានចែងនៅក្នុងគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិត្រូវបានដោះស្រាយ នៅអំឡុងពេលនោះដូចដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានស្នើឡើងមែន ចុះហេតុអ្វីបានជាអង្គការសហប្រជាជាតិចូលរួមនៅក្នុងការចរចាទាមទារឲ្យមានការលើកលែងទោសនៅប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន?

ជាចុងក្រោយ ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបទៅកាន់អំណះអំណាងរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ បើនិយាយពីការអះអាងដែលថា អៀង សារី «បានបង្វិតបង្វំ» រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានោះ ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស បាននិយាយថា «នេះគឺជាខ្លឹមសារទាំងស្រុង ។ គោលបំណងនៃព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសគឺដើម្បីបញ្ឈប់អំពើហិង្សា» ។ លោកបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថាសន្តិភាព និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនាពេលបច្ចុប្បន្នរបស់ប្រទេសកម្ពុជាកើតមានឡើងដោយសារតែសេចក្តីសម្រេចរបស់ អៀង សារី ក្នុងការទាមទារព្រះរាជទានទោសនិងការលើកលែងទោសពីព្រះមហាក្សត្រ ។

បើនិយាយពីអំណះអំណាងទាក់ទងនឹងសិទ្ធិទទួលបានសំណងដ៏មានប្រសិទ្ធភាពវិញ ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស បាននិយាយថា «ខ្ញុំគឺជាអ្នកជឿលើអំណាចនៃច្បាប់ ហេតុដូច្នេះច្បាប់ត្រូវតែយកមកអនុវត្ត» ។ ក្នុងករណីនេះ លោកបានអះអាងថាច្បាប់តម្រូវឲ្យមានការទទួលស្គាល់ព្រះរាជទានទោស និងការលើកលែងទោសនេះ ។ លោកបានជំរុញឲ្យចៅក្រមធ្វើសេចក្តីសម្រេចដោយផ្អែកលើ «អ្វីដែលច្បាប់ចែង» ជាជាងផ្អែកលើហេតុផលថាជនជាប់ចោទត្រូវតែឆ្លងកាត់ការកាត់ទោសរបស់តុលាការ ។

អង្គសវនាការបានឈប់សម្រាករយៈពេលម្ភៃនាទី ។

ការបដិសេធបឋមរបស់ អៀង សារី លើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

ចំនួនអ្នកតាមដាននៅសាលសាធារណៈបានថយចុះនៅពេលដែលជនជាប់ចោទនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមានចំនួនកាន់តែតិចដែរ ។ ជាការចាប់ផ្តើមនៃដំណើរការនីតិវិធីចុងក្រោយសម្រាប់ថ្ងៃនេះ លោក ផាត ពៅស៊ាង មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបានស្នើសុំឲ្យកូនក្តីរបស់លោកគឺ អៀង ធីរិទ្ធ អាចវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងរបស់ខ្លួនវិញ «ដោយសារបញ្ហាសុខភាពមិនអំណោយផល» ។ ចៅក្រមបានយល់ស្របតាមសំណូមពររបស់លោកមេធាវី ។ នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការមានតែវត្តមាន ខៀវ សំផន តែម្នាក់គត់ដែលនឹងត្រូវចូលរួមដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះរហូតដល់ចុងបញ្ចប់ ។

បន្ទាប់មកទៀត ចៅក្រមបានចាប់ផ្តើមដំណើរការនីតិវិធីចុងបញ្ចប់សម្រាប់ថ្ងៃនេះដោយលើកឡើងពីការបដិសេធផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្តីស្តីពីការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទ អៀង សារី លើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។ ជាក់ស្តែង ចៅក្រមបានស្នើសុំឲ្យភាគីទាំងអស់ពិភាក្សាបញ្ហាពីរគឺ ៖ ១) បញ្ហាដែលចោទសួរថាតើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ត្រូវបានចែងឬកើតមាននៅក្រោមច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ មែនដែរឬយ៉ាងណា ហើយ ២) បញ្ហាទាក់ទងនឹងការពង្រីកសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់មេធាវីការពារក្តីទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះប្រសិនបើចៅក្រមសម្រេចដូច្នោះ ។

លោក អាង ឧត្តម បានចាប់ផ្តើមឆ្លើយតបសម្រាប់ការ

ការពារឲ្យ អៀង សារី ដោយលើកឡើងពីបញ្ហាទីពីរដែលចៅក្រមបានចោទសួរ ។ នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានលើកទី៦របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី (ឯកសារលេខ E83 របស់តុលាការខ្មែរក្រហម) មេធាវីការពារក្តីបានអះអាងថា មាត្រា៦នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហមចាត់ទុកការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរជាបទឧក្រិដ្ឋដូចដែលបានចែងនៅក្នុងអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ប៉ុន្តែច្បាប់នេះមិនអនុញ្ញាតឲ្យមាន «ការជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់នៃបទបញ្ញត្តិទាំងអស់នៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវទេ» ។ ខុសគ្នាពីមាត្រា៤ (ទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មអំពើប្រល័យពូជសាសន៍) និងមាត្រា៥ (ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ) មាត្រា៦នេះមិនមានផ្ទុកនូវពាក្យគន្លឹះ «ដែលគ្មានបញ្ហាក់ពីអាជ្ញាយុកាលទេ» ។ លោក អាង ឧត្តម បានអះអាងថា ដោយសារតែតុលាការខ្មែរក្រហមគឺជាតុលាការកម្ពុជា តុលាការនេះត្រូវតែគោរពតាមគោលការណ៍ច្បាប់កម្ពុជា ។ ដោយសារតែអាជ្ញាយុកាលមិនបានកាត់ផ្តាច់ការរំលោភបំពានចេញពីការអនុវត្តរបស់អាជ្ញាយុកាល នោះការពិតដែលច្បាប់ត្រូវតែអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាបានតម្រូវឲ្យអាជ្ញាយុកាលរបស់តុលាការខ្មែរក្រហមអនុវត្តតាមច្បាប់កម្ពុជា ។

លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបន្តធ្វើអំណះអំណាងរបស់លោកដោយលើកឡើងពីបញ្ហាទីពីរដែលចៅក្រមបានចោទសួរ ។ លោកបានអះអាងថា ការអនុវត្តច្បាប់កម្ពុជានៅតុលាការខ្មែរក្រហមនិងកង្វះខាតការកាត់ផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនៅក្នុងច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហមបានតម្រូវឲ្យចៅក្រមពឹងផ្អែកលើសេចក្តីណែនាំរបស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ដែលបានកំណត់អាជ្ញាយុកាលនេះឲ្យមានរយៈពេលត្រឹមដប់ឆ្នាំសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ។ ដោយសារតែមាត្រា៥៩នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហមកំណត់ឲ្យមានការដាក់ទោសកម្រិតទាបបំផុតសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់ដែលត្រូវបានកាត់ទោសដោយតុលាការខ្មែរក្រហមមកនៅត្រឹមការជាប់ពន្ធនាគាររយៈពេលប្រាំឆ្នាំ នោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរអាចចាត់ទុកជាបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ ហើយតម្រូវឲ្យដើរតាមអាជ្ញាយុកាលដែលមានរយៈពេលដប់ឆ្នាំ បើយោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។

ដោយព្រួយបារម្ភខ្លាចថាលោកបាន «សង្កត់ធ្ងន់តែចំណុចដដែលនេះជ្រុលពេក» (ដែលនេះគឺជាការព្រួយបារម្ភមួយដែលលោកបានលើកឡើងជាច្រើនដងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ថ្ងៃនេះ) លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបញ្ឈប់ការពិភាក្សាបន្ថែមលើបញ្ហានេះ ហើយងាកមកបកស្រាយបញ្ហាទីមួយដែលចោទសួរដោយចៅក្រម ។ បន្ទាប់ពី «កោតសរសើរ» ចំពោះការវិវឌ្ឍច្បាប់ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩មក ដើម្បីកាត់ផ្តាច់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរចេញពីការអនុវត្តនៃអាជ្ញាយុកាលមក លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា ការវិវឌ្ឍនៃច្បាប់នេះមិនកើតឡើងនៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ទេ ។ លោកបានលើកឡើងនូវឧទាហរណ៍មួយចំនួនដែលលោកអះអាងថាអាចឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញថា ការមិនអនុវត្តតាមអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមិនក្លាយជាច្បាប់គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅឡើយទេសព្វថ្ងៃនេះ ។ លោកបាននិយាយថា ភាគច្រើនឧទាហរណ៍ទាំងអស់នេះគឺដកស្រង់ចេញពីការការពារក្តីរបស់ប្រទេសបារាំងទាក់ទងនឹងអាជ្ញាយុកាលរយៈពេលម្ភៃឆ្នាំសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាមដែលមិនត្រូវបានចាត់ចូលជាឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថា ដោយសារតែការមិនអនុវត្តអាជ្ញាយុកាលទៅលើការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរមិនមែនជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ នោះអាជ្ញាយុកាលរយៈពេលដប់ឆ្នាំសម្រាប់បទល្មើសឧក្រិដ្ឋត្រូវតែអនុវត្តតាមច្បាប់កម្ពុជាដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោសជនជាប់ចោទ អៀង សារី សម្រាប់ការចោទប្រកាន់ពីបទរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវឡើយ ។

ការឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅកាន់ការបដិសេធបឋមលើបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

ជាការឆ្លើយតបនឹងការធ្វើអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្តី លោក ចាន់ តារាវស្នឺ សហព្រះរាជអាជ្ញារងបានអះអាងថា អាជ្ញាយុកាលទាក់ទងនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការក្រោម

ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ទេ។ លោកបានជំទាស់ថា ដោយសារតែអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវបានឈានមកដល់កម្រិតច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅឆ្នាំ១៩៧៥ នោះការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទាំងអស់នេះបានឈានទៅដល់ឋានៈឧក្រិដ្ឋកម្មនៃគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិដែលចែងថា អាជ្ញាយុកាលមិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេ។ យោងតាមសម្តីរបស់លោក ចាន់ តារារស្មី អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវមិនបង្គាប់ថា រដ្ឋអាចដាក់កម្រិតលើកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនក្នុងការកាត់ទោសនិងដាក់ទោសសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរទេ។ មានតែអាជ្ញាយុកាលទេដែលអាចដាក់កម្រិតលើកាតព្វកិច្ចកាត់ទោសនេះបាន។ លោក ចាន់ តារារស្មី បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយជំរុញឲ្យចៅក្រមគោរពទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលកំណត់ថាអាជ្ញាយុកាលរបស់កម្ពុជាមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ បើយោងតាមអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ។

ការិយាល័យរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបានបន្តធ្វើការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនដោយផ្តោតលើមាត្រា៦នៃច្បាប់បង្កើតតុលាការខ្មែរក្រហម។ ផ្ទុយពីការអះអាងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីដែលនិយាយថាមាត្រា៦ ចាត់ទុកការគ្រប់គ្រងជាបទឧក្រិដ្ឋនោះ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញាក៏បានអះអាងថា មាត្រា៦នេះបានផ្តល់ជាយុត្តាធិការ និងអនុញ្ញាតឲ្យចៅក្រមពឹងផ្អែកលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដើម្បីកំណត់និងគូសបញ្ជាក់ពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ។ លោកក៏បានកត់សម្គាល់ថាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ គឺគ្រាន់តែជាប្រភេទមួយនៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលមានកាតព្វកិច្ចហ្មត់ចត់ និងវិជ្ជមានក្នុងការកាត់ទោស។ នៅពេលដែលកាតព្វកិច្ចវិជ្ជមានសម្រាប់ការកាត់ទោសកើតមានឡើងនោះ រដ្ឋមិនអាចគេចវេះពីការទទួលខុសត្រូវក្នុងការកាត់ទោសនេះ ដោយងាកមកអនុវត្តច្បាប់ក្នុងស្រុកដូចជាអាជ្ញាយុកាលនេះជាដើម។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងក៏បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយនិយាយថា គោលបំណងរបស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទក្នុងការបង្កឲ្យមានភាពខុសគ្នារវាងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិនិងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ គឺមិនត្រឹមត្រូវទេ។ លោកបានអះអាងថា «ច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមិនបង្កើតឋានានុក្រមបែបនេះទេ» ហើយឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះមិនត្រូវបានយកមកអនុវត្តចំពោះមុខច្បាប់តាមវិធីសាស្ត្រដូចគ្នាទេ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានបញ្ចប់ការពិភាក្សាលើការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីត្រង់ចំណុចនេះ ដោយទុកឲ្យមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីធ្វើការឆ្លើយតបលើបញ្ហានេះនៅថ្ងៃពុធ ទី២៩ ខែមិថុនា។

ការគូសបញ្ជាក់លើការស្នើសុំរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

យ៉ាងណាមិញ មុននឹងបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធីនៅក្នុងថ្ងៃនេះ ចៅក្រមបានអនុញ្ញាតឲ្យលោកស្រី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហុត មានឱកាសធ្វើការគូសបញ្ជាក់លើការស្នើសុំរបស់លោកស្រីដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងអំឡុងដំណើរការនីតិវិធីកាលពីថ្ងៃច័ន្ទទាក់ទិននឹងបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។ បន្ទាប់ពីធ្វើការកត់សម្គាល់លើសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះដែលអនុញ្ញាតទទួលស្គាល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីចំនួន១.៨០០នាក់បន្ថែមចូលក្នុងដំណើរការនីតិវិធីនេះមក លោកស្រីបានស្នើសុំការពន្យារពេលពីរខែសម្រាប់ការដាក់ជូនចៅក្រមនូវបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលជ្រើសរើសយកដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាដែលនឹងធ្វើសក្ខីកម្មនៅចំពោះមុខចៅក្រម។ លោកស្រីបានអះអាងថារយៈពេលពីរខែនេះត្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីកំណត់ថាតើដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាខ្លះដែលអាចផ្តល់សក្ខីកម្មដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីនេះជាងគេបង្អស់សម្រាប់តុលាការនេះ ពីព្រោះថាដើមបណ្តឹងទាំង៣០០០នាក់មិនអាចធ្វើសក្ខីកម្មទាំងអស់គ្នាបានទេ។ យ៉ាងណាមិញ លោកស្រីបាននិយាយថា ប្រធានមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនឹងដាក់ជូនចៅក្រមនូវបញ្ជីរាយនាមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នៅថ្ងៃទីព្រហស្បតិ៍ ទី៣០ ខែមិថុនា។

ក្រោយពីការលើកមានមតិរបស់លោកស្រី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហុត ចៅក្រមបានពិភាក្សាគ្នាមួយរយៈពេល ហើយក៏សម្រេចផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះ ដោយមិនចេញសេចក្តីសម្រេចលើការស្នើសុំរបស់លោកស្រីប្រធានមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

គ្រីស្ទីន អ៊ីវេន

ថ្ងៃដែលនិយាយពីអាជ្ញាយុកាល និងសំណាងជំនឺចិត្ត

ក្រោយពីការចំណាយពេលពីរថ្ងៃពិភាក្សាពីការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទ អៀង សារី មក នៅថ្ងៃទីបីនៃដំណើរការអង្គជំនុំជម្រះរបស់សំណុំរឿង០០២ បានផ្តល់ឱកាសឲ្យជនជាប់ចោទបីរូបផ្សេងទៀតគឺ នួន ជា, អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន លើកឡើងពីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនចំពោះការចោទប្រកាន់របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមខណៈពេលដែលតុលាការបានចំណាយពេលមួយភាគធំនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះពិភាក្សាពីការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទទាក់ទិននឹងអាជ្ញាយុកាលរបស់តុលាការដែលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ។ ប៉ុន្តែ ខណៈពេលដែលដំណើរការអង្គជំនុំជម្រះក្តីបានចាប់ផ្តើម យើងបានឃើញយ៉ាងច្បាស់ថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី នឹងឈរជាសំឡេងតែឯកឯងប្រឆាំងនឹងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។

ដោយសារតែការជជែកដេញដោលផ្នែកច្បាប់ឥតឈប់ឈរកាលពីម្សិលមិញនេះយើងអាចស្មានគិតទុកជាមុនថា នៅថ្ងៃនេះ សាធារណជនភាគច្រើនអាចនឹងមិនអញ្ជើញមកចូលរួមតាមដានដំណើរការអង្គជំនុំជម្រះក្តីនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការក៏ថាបាន ។ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញ មានសាធារណជនជាច្រើននាក់បានអញ្ជើញមកចូលរួមតានដានអង្គជំនុំជម្រះរបស់តុលាការនាពេលព្រឹកនេះ ។ មាននិស្សិតសកលវិទ្យាល័យមួយក្រុមធំបានមកចូលរួមច្រើនជាងថ្ងៃច័ន្ទ និងថ្ងៃអង្គារ ប្រហែលជានិស្សិតទាំងអស់នោះត្រូវបាននាំមកចូលរួមតាមដានដំណើរការរបស់តុលាការជំនួសឲ្យចំនួនអ្នកអង្កេតបរទេសដែលបានថយចុះ ។ ខណៈពេលដែលសាធារណជនចូលទៅក្នុងសាលសវនាការ សន្តិសុខបានធ្វើការចាត់ចែងកន្លែងអង្គុយដល់សាធារណជន ដោយមានការប្រទាញប្រទង់គ្នាដែលតម្រូវឲ្យអ្នកតាមដានខ្លះផ្លាស់ពីកន្លែងមួយទៅកន្លែងមួយទៀត ហើយបណ្តាលឲ្យអ្នកតាមដានមួយចំនួនដើរចេញដោយភាពអាក់អន់ចិត្ត ។ យ៉ាងណាមិញ បើទោះបីជាមានការរំខានបន្តិចបន្តួចនេះក៏ដោយ ក៏អង្គសវនាការពោរពេញទៅដោយអ្នកតាមដានពេញមួយថ្ងៃតែម្តង ។

ជនជាប់ចោទទាំងបួនរូបមានវត្តមានសាជាថ្មីម្តងទៀតនាពេលចាប់ផ្តើមដំបូងនៃអង្គនីតិវិធី បើទោះបីជាដូចកាលពីម្សិលមិញនេះ នួន ជា និង អៀង សារី បានចាកចេញពីបន្ទប់សវនាការក៏ដោយ ។ ក្រោយអង្គជំនុំជម្រះក្តីនាពេលព្រឹកបានបញ្ចប់ផុតទៅ មានតែជនជាប់ចោទពីររូបទេគឺ អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន ដែលនៅមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ហើយស្ថានភាពបែបនេះអាចនឹងបន្តរហូតដល់ដំណើរការនីតិវិធីនៅថ្ងៃពុធ ។

ក្នុងគោលបំណងចាប់ផ្តើមអង្គជំនុំជម្រះក្តីតាមពេលវេលាកំណត់ ចៅក្រមបានមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការនៅវេលាម៉ោងប្រាំបួនត្រឹមនាពេលព្រឹក

នេះ ។ លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានចាប់ផ្តើមដំណើរនីតិវិធី ហើយបានផ្ទេរភារកិច្ចឲ្យមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់បន្តអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួនស្តីពីភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធរបស់អាជ្ញាយុកាលទៅនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ដែលត្រូវបានលើកឡើងកាលពីម្សិលមិញនេះ ។

មុននឹងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានចាប់ផ្តើម នួន ជា បានក្រោកឈរឡើង ហើយក៏ត្រូវបានកត់សម្គាល់ដោយអង្គសវនាការទាំងមូល ។ ដូចកាលពីម្សិលមិញ នួន ជា បានស្នើសុំវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងវិញដោយសារតែអង្គជំនុំជម្រះនេះជាប់ពាក់ព័ន្ធតែរឿងក្តីរបស់ អៀង សារី ម្នាក់គត់ ហើយមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធអ្វីនឹងរឿងក្តីរបស់គាត់ឡើយ ។ ដូច្នេះ នួន ជា បាននិយាយថា គាត់នឹងវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងវិញ ហើយនឹងចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៅពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីរបស់គាត់ ។ ដោយយោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង ៨១(៤) របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានយល់ថាការស្នើសុំរបស់ នួន ជា មានខ្លឹមសារពាក់ព័ន្ធ ហើយក៏យល់ព្រមទទួលយកការស្នើសុំរបស់ នួន ជា ។ ដោយពិចារណាឃើញថាតុលាការបានរៀបចំឲ្យមានការសួរដេញដោលផ្ទាល់មាត់ដោយជនជាប់ចោទទាំងអស់ទាក់ទិននឹងបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើសក្នុងស្រុកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះ ការថ្លែងរបស់ នួន ជា ដែលថាអង្គសវនាការអាចនឹងមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីរបស់គាត់បានគូសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា នឹងមិនចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះទេ ។

មុននឹងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចងាកមកស្តាប់ភាគីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាន សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ គឺលោកស្រី ដាយណា អេលីស បានស្នើសុំផ្ញើសំណូមពរមួយនៅចំពោះមុខតុលាការ ។ ដំបូង លោកស្រីបានកត់សម្គាល់ថាតុលាការបានគូសបញ្ជាក់ប្រាប់ដល់ភាគីទាំងអស់ក្នុងអំឡុងដំណើរការនីតិវិធីកាលពីថ្ងៃអង្គារថា អង្គសវនាការអាចចាំបាច់ត្រូវពន្យារពេលដល់ថ្ងៃសុក្រ ទី១ ខែកក្កដា ដោយសារតែតុលាការមានភាពយឺតយ៉ាវជាងការកំណត់ ។ ដោយថ្លែងថាលោកស្រីត្រូវវិលត្រឡប់ទៅកាន់អឺរ៉ុបវិញនៅយប់ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ លោកស្រីអេលីស បានស្នើសុំឲ្យតុលាការកំណត់ពេលវេលានៃអង្គសវនាការឲ្យបានច្បាស់ ដើម្បីឲ្យការបដិសេធលើបញ្ជីឈ្មោះសាក្សីអាចនឹងត្រូវបានលើកឡើងយកមកពិភាក្សានៅថ្ងៃព្រហស្បតិ៍បាន ។ លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានឆ្លើយតបថា តុលាការរំពឹងឲ្យមេធាវីគ្រប់ភាគីទាំងអស់មានវត្តមាននៅថ្ងៃសុក្រ ប្រសិនបើអង្គសវនាការនឹងត្រូវពន្យារពេលមែននោះ ។ ប៉ុន្តែ លោកប្រធានក៏មានប្រសាសន៍ថា តុលាការ «បានស្តាប់ឮសំណូមពររបស់លោកស្រី» ហើយនឹងធ្វើការពិចារណាលើសំណូមពរនេះ ។

ការឆ្លើយតបរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅនឹងការបដិសេធបឋមលើអាជ្ញាយុកាលទាក់ទិននឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ

ក្រោយពីបញ្ហាបឋមទាំងអស់នេះមក មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានចាប់ផ្តើមបន្តអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួនដែលស្តីពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធនៃអាជ្ញាយុកាលទៅនឹងការរំលោភធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។ សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីមួយបានអះអាងថា អំណះអំណាងរបស់មេធាវីការពារក្តីស្តីពីបញ្ហាខាងលើនេះមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមឡើយ ។ លោកបានបញ្ជាក់ថា អ្នកតាក់តែងច្បាប់នេះបានយល់ដឹងច្បាស់ពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ ខណៈពេលដែលច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមត្រូវបានតាក់តែងឡើង ។ មេធាវីការពារក្តីអះអាងថា ការព្រងើយកន្តើយនឹងអាជ្ញាយុកាលដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៦នៃច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមគឺជាការគូសបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាអាជ្ញាយុកាលមានភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានជំទាស់ថា ការអះអាងរបស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបណ្តាលឲ្យមាន «លទ្ធផលមិនសមហេតុផល» មួយ ៖ ប្រសិនបើអាជ្ញាយុកាលមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនោះ គ្មានជនជាប់ចោទណាម្នាក់អាចនឹងត្រូវបានកាត់ទោសសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះទេ ហើយជាក់ស្តែងបំផុតនោះគឺថា ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះត្រូវបានជំនុំជម្រះក្តីដោយតុលាការកាត់ទោសកាលពីឆ្នាំ១៩៧៩រួចហើយដែរ ។ ហើយ

តុលាការនេះមានរយៈពេលដប់បួនឆ្នាំមុនពេលច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមត្រូវបានតាក់តែងឡើងទៅទៀតនោះ ។ លោកបានជំទាស់ថាអ្នកតាក់តែងច្បាប់អាចនឹងមិនចាំបាច់ដាក់បញ្ចូលបទបញ្ញត្តិនៃការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរក៏បាន ប្រសិនបើអ្នកតាក់តែងច្បាប់ទាំងអស់នោះបានរំពឹងថាអាជ្ញាយុកាលដែលមានរយៈពេលដប់ឆ្នាំអាចនឹងជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនោះ ។

បន្ទាប់មកទៀត សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទីពីរបានបន្តលើកឡើងពីអំណះអំណាងរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយទទួលស្គាល់ថាការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ បានឈានមកដល់ដំណាក់កាលគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិតាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩មកម្ល៉េះ ។ លោកស្រីបានថ្លែងថា គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិគឺជាគោលការណ៍ទាំងឡាយណាដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការតាំងបទបញ្ញត្តិប្រឆាំងដែលហេតុផលនេះបង្កជា «ករណីយកិច្ចដែលមិនអាចប្រកែកតវ៉ាបាន» មួយដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រទេសជាភាគីទាំងអស់ ។ នៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ប្រទេសជាសមាជិករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិចំនួន៩៦ភាគរយជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវ ។ ចំណែកប្រទេសកម្ពុជាក៏បានក្លាយជាភាគីមួយនៃអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវនៅឆ្នាំ១៩៥៨ ដោយគ្មានការត្រៀមទុកបទបញ្ញត្តិបម្រុងណាមួយឡើយ ។ លោកមេធាវីបានបន្តអះអាងថាការគាំទ្រសម្រាប់អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវនេះបានពង្រឹងឋានៈនៃអនុសញ្ញាទាំងអស់នោះឲ្យក្លាយជាច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិ ហើយផ្តល់ជាគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិមួយសម្រាប់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរលើអនុសញ្ញាទាំងអស់នេះ ។ ដោយលើកឡើងពីអនុសញ្ញាទីក្រុងវីយែនឆ្នាំ១៩៦៩ស្តីពីច្បាប់សន្ធិសញ្ញានោះ លោកស្រីមេធាវីបានទទួលស្គាល់ថា គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិអាចនឹងមិនមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ដោយសារតែគោលការណ៍ដែលមានកម្រិតដូចគ្នា ហើយអាចនឹងមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ដោយសារលក្ខន្តិកៈនីតិវិធីក្នុងស្រុកដែលមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នា ។ លោកស្រីមេធាវីបានអះអាងថា បទបញ្ញត្តិអាជ្ញាយុកាលរបស់ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ មានផលប៉ះពាល់ដល់លក្ខណៈនៃគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៃការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ និងកាតព្វកិច្ចឆ្លើយតបទៅនឹងការកាត់ទោស ។ ដូច្នេះ លោកស្រីបានសន្និដ្ឋានថា ក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦មិនអាចយកមកអនុវត្តសម្រាប់ការរំលោភបំពាន

អតីតអ្នកទោសមន្ទីរស-២១ ប៊ូ ម៉េង កំពុងផ្តល់បទសម្ភាសដល់អ្នកសារព័ត៌មាន

ធ្ងន់ធ្ងរដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៦ នៃច្បាប់បង្កើតសាលាក្ដីខ្មែរក្រហមឡើយ ។

សម្រាប់ការអះអាងបញ្ចប់របស់មេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្ដីពីបញ្ហាខាងលើនេះ សហមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទីបីបានធ្វើការសង្កត់ធ្ងន់ឡើងវិញលើអំណះអំណាងរបស់សហមេធាវីដទៃទៀត ។ លោកមេធាវីបានលើកឡើងពីកត្តាដែលថាអនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវត្រូវបានព្រងើយកន្តើយមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលស្ដីពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ ហើយលោកបានកត់សម្គាល់ឃើញថា គ្មានការត្រៀមទុកនូវបទបញ្ញត្តិណាមួយត្រូវបានធ្វើឡើងដោយប្រទេសជាភាគីរបស់អនុសញ្ញានេះដើម្បីទាញភ្ជាប់វាមកជាមួយនឹងបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលនោះទេ ។ លោកបានអះអាងថា កត្តាទាំងអស់នេះបានគាំទ្រការអះអាងដែលថា បញ្ហាអាជ្ញាយុកាលមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនោះទេ ហើយលោកមេធាវីបានជំរុញឲ្យចៅក្រមបដិសេធមិនទទួលយកមតិជំទាស់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទ ។

ការឆ្លើយតបរបស់ អៀង សារី ទៅកាន់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្ដីពីការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរ

ដោយស្ថិតក្នុងសភាពទ្រុឌទ្រោមបន្ទាប់ពីការជជែកដេញដោលដ៏ទូលំទូលាយអស់រយៈពេលពីរកន្លងមក សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ អៀង សារី គឺលោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានក្រោកឈរឡើងធ្វើការឆ្លើយតបនឹងសេចក្ដីជំទាស់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ លោកបាននិយាយថា បទបង្ហាញរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីពិតជា «អស្ចារ្យ» ហើយអាចនឹងគួរឲ្យជឿ ។ ប៉ុន្តែលោកបានលើកឡើងពីការជំទាស់ត្រង់មួយចំណុចថា ៖ «យើងសូមជំទាស់នឹងត្រង់ចំណុចដែលថា ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរបានឈានដល់គោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ។ ក្រោយពីបានលើកឡើងពីកិច្ចព្រមព្រៀងមួយចំនួនតូចរបស់ប្រទេសជាភាគីរបស់អនុសញ្ញាទីក្រុងហ្សឺណែវដែលធ្វើឡើងកាលពីឆ្នាំ១៩៦៨ ស្ដីពីការមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនៅឆ្នាំ១៩៧៥ លោកមេធាវីការពារក្ដីបានអះអាងថា ក្នុងអំឡុងពេលនោះមានការជជែកដេញដោលគ្មានឥតឈប់ឈរស្ដីពីការជាប់ពាក់ព័ន្ធនៃអាជ្ញាយុកាលទៅនឹងការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរដែលបណ្ដាលឲ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់ឋានៈក្នុងសមាសធាតុជាឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្របតាមគោលការណ៍ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិរបស់ការរំលោភបំពានធ្ងន់ធ្ងរនេះ ។ ដោយធ្វើការឆ្លើយតបយ៉ាងសង្ខេប លោកមេធាវី ខាណាវ៉ាស បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយលើកឡើងពីការដាក់សេចក្ដីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ភាគីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្ដីពីបញ្ហានេះ ហើយបានជម្រាបចៅក្រមថា «ខ្ញុំជឿជាក់យ៉ាងច្បាស់ថាចៅក្រមនឹងឈានទៅរកសេចក្ដីសម្រេចមួយដែលត្រឹមត្រូវ» ។

ការជជែកដេញដោលផ្ទាល់មាត់ស្ដីពីការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទលើបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលទាក់ទិននឹងបទល្មើសទាំងឡាយណាដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ ។

បន្ទាប់មកទៀត ចៅក្រមបានផាកមកស្ដាប់ការបដិសេធបឋមចុងក្រោយដែលនឹងត្រូវជជែកដេញដោលនៅក្នុងអង្គសវនាការដំបូងទាំងនេះ ៖ អាជ្ញាយុកាលទាក់ទិននឹងបទល្មើសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ (ក្រមឆ្នាំ១៩៥៦) ។ ជនជាប់ចោទទាំងបួនរូបនេះត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មមនុស្សឃាត ការធ្វើទារុណកម្ម ការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្នែកសាសនាក្រោមក្រមឆ្នាំ១៩៥៦ ហើយជនជាប់ចោទទាំងបួនរូបនេះបានដាក់ជូនការបដិសេធជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួនដល់ចៅក្រមដោយផ្អែកលើអង្គហេតុដែលថាអាជ្ញាយុកាលដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមឆ្នាំ១៩៥៦ នេះមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោសលើបទចោទប្រកាន់ទាំងអស់នេះឡើយ ។ ចៅក្រមបានប្រគល់ពេលវេលាពីរម៉ោងសម្រាប់សេចក្ដីជំទាស់របស់មេធាវីការពារក្ដីទាំងអស់ដោយមេធាវីការពារក្ដីមួយក្រុមទទួលបានរយៈពេលសាមសិបនាទីសម្រាប់ការដាក់សេចក្ដីសន្និដ្ឋានដោយផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន ។

មុននឹងការឈានមកដល់នៃការជជែកដេញដោលដោយផ្ទាល់មាត់ លោកមេធាវីការពារក្ដី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាន

ជម្រាបដល់អង្គសវនាការថាក្រុមមេធាវីរបស់ នួន ជា បានសម្រេចមិនមានមតិយោបល់ទាក់ទិននឹងបញ្ហាខាងលើនេះទេ ហើយសូមជូនវេទិកានេះដល់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ។ គ្មានការលើកឡើងពីហេតុផលសម្រាប់សេចក្តីសម្រេចចិត្តបែបនេះរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា ឡើយ ហើយសេចក្តីសម្រេចចិត្តនេះបានធ្វើឲ្យចៅក្រម និងភាគីដទៃទៀតមានភាពងឿងឆ្ងល់ ។

ការជជែកដេញដោលដោយផ្ទាល់មាត់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី

ក្រោយមកទៀត លោកមេធាវី ខាណាវ៉ាស បានផ្ទេរវេទិកាទៅឲ្យសហមេធាវីរបស់គាត់គឺលោក អាង ឧត្តម ដើម្បីចាប់ផ្តើមអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្តី ។ ស្ថិតនៅក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ លោកបានធ្វើការបកស្រាយថាឧក្រិដ្ឋកម្មមនុស្សឃាត ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្នែកសាសនាគឺជាប្រធានបទនៃអាជ្ញាយុកាលរយៈពេលដប់ឆ្នាំដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោសសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះឡើយក្រោយរយៈពេលដប់ឆ្នាំដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ។ លោក អាង ឧត្តម បានជំរុញឲ្យចៅក្រមធ្វើការស្វែងយល់ថាអាជ្ញាយុកាលនេះមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោសជនជាប់ចោទសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះដូចដែលកំពុងធ្វើនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះទេ ដោយសារតែរយៈពេលដែលស្ថិតនៅក្រោមឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងស្រុកដែលត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយសាលាក្តីខ្មែរក្រហមបានហួសពេលកំណត់តាំងពីខែមករា ឆ្នាំ១៩៨៩ ម៉្លេះ ។

ដោយវិលមកលើកឡើងពីច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហម លោកមេធាវី អាង ឧត្តម បានពន្យល់ថា នៅពេលដែលច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមនេះត្រូវបានតាក់តែងឡើងនៅឆ្នាំ២០០១ មាត្រា៣នៃច្បាប់នេះបានផ្តល់យុត្តាធិការឲ្យសាលាក្តីខ្មែរក្រហមលើក្រមឆ្នាំ១៩៥៦ធ្វើការកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្មមនុស្សឃាត ការធ្វើទារុណកម្ម និងការធ្វើទុក្ខបុកម្នេញផ្នែកសាសនា ហើយបានពង្រីកអាជ្ញាយុកាលលើក្រមនេះរយៈពេលម្ភៃឆ្នាំបន្ថែមទៀត ។ នៅឆ្នាំ២០០៤ មាត្រា៣ត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម ហើយបានប្រែក្លាយជាមាត្រា៣ថ្មីដើម្បីពង្រីកអាជ្ញាយុកាលរហូតដល់រយៈពេលសាមសិបឆ្នាំក្រោយពេលដែលឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង ខណៈពេលដែលការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលដើមអាចនឹងហួសពេលកំណត់មុននឹងការកាត់ទោសលើជនជាប់ចោទទាំងបួន ដោយសាលាក្តីខ្មែរក្រហមអាចចាប់ផ្តើម ។ លោក អាង ឧត្តម បានថ្លែងថា «ច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមហាក់ដូចជាត្រូវបានតាក់តែង ហើយកែប្រែឡើងវិញដើម្បីឲ្យអាជ្ញាយុកាលនេះគ្មានថ្ងៃនឹងហួសពេលកំណត់ទៅវិញទេ» ។ លោកបានអះអាងថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះបណ្តាលឲ្យមានបញ្ហាពីរសម្រាប់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម : ១) ការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះរំលោភលើគោលការណ៍នៃភាពត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ដែលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការអនុវត្តប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និង ២) រំលោភលើគោលការណ៍នៃការប្រតិបត្តិដោយសមភាពក្រោមផ្លូវច្បាប់ចំពោះជនជាប់ចោទនៅក្នុងអង្គសវនាការដែលថា សាលាក្តីខ្មែរក្រហមមិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះឡើយ ។

លោក អាង ឧត្តម បាននិយាយថា បញ្ហានេះបានបង្កឲ្យមាន «ស្ថានភាពមិនឈ្នះចាញ់ផ្នែកនីតិវិធី» រវាងសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតទាំងអស់នៅក្នុងរឿងក្តីបច្ចុប្បន្ននេះ ។ នៅក្នុងដីកាដំណោះស្រាយរបស់ខ្លួន សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានថ្លែងថា សហចៅក្រមបានព្យាយាមចេញសេចក្តីសម្រេចជារួមមួយទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះ ប៉ុន្តែអាក់ខានមិនបានចេញសេចក្តីសម្រេចនេះ ។ ចៅក្រមបានសម្រេចមិនអនុវត្តយន្តការដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះប្រភេទនេះ ដោយជឿជាក់ថាវាអាច «បណ្តាលឲ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការផ្លូវច្បាប់ទាំងមូល» របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ហេតុដូច្នេះសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានសម្រេចផ្ទេរភារកិច្ចនេះជូនដល់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដើម្បីធ្វើការសម្រេចចាត់វិធានការនីតិវិធីដោះស្រាយបញ្ហានេះជំនួសវិញ ។

លោកបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយអះអាងថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលស្ថិតនៅក្រោមមាត្រា៣ថ្មីនេះមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីនាពេលបច្ចុប្បន្នទេ ពីព្រោះថា ក) សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានយល់ព្រមលើការអនុវត្តរបស់ការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះ ហើយ ខ) ការអនុវត្តនៃការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះ

រំលោភលើសិទ្ធិចម្លងក្នុងការទទួលបានការប្រតិបត្តិដោយសមភាពនៅចំពោះមុខច្បាប់ និង គ) ការអនុវត្តនៃការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះរំលោភគោលការណ៍ច្បាប់ស្តីពីការគ្មានប្រតិសកម្មលើច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ។

មុននឹងអនុញ្ញាតឲ្យមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ថ្លែងបន្ត លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានសួរទៅកាន់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីផ្សេងទៀតឲ្យធ្វើការគូសបញ្ជាក់ម្តងទៀតថាតើក្រុមរបស់ខ្លួននឹងធ្វើឡើងមានមតិប្រឆាំងទាក់ទិននឹងបញ្ហានេះដែរឬទេ ដើម្បីឲ្យចៅក្រមអាចបែងចែកពេលវេលាសម្រាប់ការអះអាងនេះសាជាថ្មីម្តងទៀត ។ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា និង អៀង ធីរិទ្ធ បាននិយាយថាក្រុមរបស់ខ្លួននឹងមិនធ្វើការលើកឡើងពីអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់ទេ ពីព្រោះថាក្រុមមេធាវីទាំងអស់នេះបានដាក់ជូនសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររួចហើយ ។ សហមេធាវីកម្ពុជារបស់ ខៀវ សំផន គឺលោក ស សូវ៉ាន ទំនងជាមិនយល់សំណួរដោយសម្លឹងមើលទៅកាន់សហមេធាវីកម្ពុជាដទៃទៀតខាងក្រុមមេធាវីការពារក្តី ហើយនិយាយថា «ជួនកាលពាក្យដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុងអង្គសវនាការមានលក្ខណៈបច្ចេកទេសពេក ហើយពិបាកយល់សម្រាប់ខ្ញុំ» ។ ថ្ងៃនេះ សហមេធាវីអន្តរជាតិរបស់ ខៀវ សំផន គឺលោក ហ្សាក់ វែរហ្សេ មិនមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការទេ ។ ក្រោយពេលដែលចៅក្រមបានគូសបញ្ជាក់ពីសំណូមពរនេះហើយ លោកបាននិយាយថាភាគីរបស់លោកស្នើសុំរយៈពេលម្ភៃនាទីសម្រាប់ការលើកឡើងអំណះអំណាងរបស់ខ្លួន ដោយជំរុញឲ្យចៅក្រមប្រគល់ពេលវេលាដែលនៅសេសសល់ទាំងប៉ុន្មានដល់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបន្តលើកឡើងពីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនដោយធ្វើការកត់សម្គាល់ថាលោកសូមអរគុណចំពោះភាពសប្បុរសធម៌របស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ហើយធានាចៅក្រមថា លោកនឹងមិន «បំពានភាពសប្បុរធម៌នេះ» ឡើយ ដោយប្រើប្រាស់ពេលវេលាតាមការកំណត់ ។ បន្ទាប់មកទៀត លោក ខាណាវ៉ាស បានអះអាងថាក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញរបស់កម្ពុជាដែលបានកំណត់ថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនៅក្នុងមាត្រា៣ថ្មីនៃច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមថាជាច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញនោះមានផ្ទុកកំហុសឆ្គង ។ យ៉ាងណាមិញ លោកបានទទួលស្គាល់ថា សាលាក្តីខ្មែរក្រហមជាពិសេសគឺអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនអាចពិនិត្យឡើងវិញ ឬកែប្រែសេចក្តីសម្រេចនេះឡើយ ។

លោក ខាណាវ៉ាស បានងាកមកឆ្លើយតបសេចក្តីជំទាស់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានចែងនៅក្នុងការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានជំទាស់ថា មាត្រា៣ថ្មីអាចយកមកអនុវត្តបាន ពីព្រោះថាអាជ្ញាយុកាលដែលស្ថិតនៅក្រោមក្រមឆ្នាំ១៩៥៦ត្រូវបានប្រកាសនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ហេតុដូច្នេះអាជ្ញាយុកាលត្រូវបានពង្រីកជាផ្លូវការមុនពេលកាលកំណត់ដំបូងហួសពេលកំណត់ទៅទៀត ។ លោក ខាណាវ៉ាស បានជំទាស់ថាអាជ្ញាយុកាលមិនត្រូវបានប្រកាសនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ ពីព្រោះក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ត្រូវបានដាក់ចូលជាធរមាន ហើយប្រព័ន្ធច្បាប់ក៏ត្រូវបានដំណើរការនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ប៉ុន្តែរដ្ឋាភិបាលនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងរបបនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាថ្មីខ្វះឆន្ទៈនយោបាយក្នុងការស៊ើបអង្កេតលើការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនោះ ។ លោកបាននិយាយថា ដូចគ្នានឹងពេលបច្ចុប្បន្ននេះដែរ ប្រទេសកម្ពុជាកំពុងតែខ្វះឆន្ទៈនយោបាយក្នុងការស៊ើបអង្កេតលើសំណុំរឿង០០៣ និង០០៤ (នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា) ។ លោកបានអះអាងថា «ការខ្វះឆន្ទៈនយោបាយគឺមិនមែនជាករណីលើកលែងនោះទេ» សម្រាប់បញ្ហាអាជ្ញាយុកាលនោះ ។

លើសពីនេះទៅទៀត លោក ខាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបនឹងការអះអាងដែលថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលមិនរំលោភលើគោលការណ៍ប្រតិសកម្មទេ ពីព្រោះថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលនេះពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហានីតិវិធីតែប៉ុណ្ណោះ មិនមែនបញ្ហាគោលការណ៍ច្បាប់នោះទេ ។ លោកបាននិយាយថា អាជ្ញាយុកាលមិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការជំនុំជម្រះក្តី និងការកាត់ទោសតាមវិធីសាស្ត្រដែលប៉ះពាល់ដល់យុត្តិធម៌តាមគោលការណ៍ច្បាប់របស់ជនជាប់ចោទ ។ បន្ថែមលើនេះ លោកបានអះអាងថា ជនជាប់ចោទគឺ «មានសិទ្ធិ

ទទួលបានយុត្តិធម៌តាមនីតិវិធីដូចគ្នា នឹងយុត្តិធម៌តាមគោលការណ៍ច្បាប់» ។ យោងតាមហេតុផលទាំងអស់នេះ លោកមេធាវីការពារក្តីសូមជំរុញឲ្យចៅក្រមស្វែងយល់ឃើញថាអាជ្ញាយុកាលក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ មិនអនុញ្ញាតឲ្យមានការកាត់ទោស អៀង សារី សម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងស្រុកដែល អៀង សារី ត្រូវបានចោទប្រកាន់នោះទេ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកមេធាវី ស សូវ៉ាន បានថ្លែងនូវអំណះអំណាងមិនច្បាស់លាស់របស់ខ្លួនដែលបណ្តាលឲ្យមានការផ្ទុះសំណើចពីសំណាក់អ្នកតាមដាននៅសាលសាធារណៈ និងភាពងឿងឆ្ងល់នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការផ្ទាល់ ។ ក្នុងកាយវិការចាប់ម៉ៃក្រូហ្វូនដ៏រស់រវើក លោកមេធាវី ស សូវ៉ាន បានជំរុញឲ្យចៅក្រម និងសាធារណជនចងចាំថាកូនក្តីរបស់គាត់ ខៀវ សំផន គឺជាអតីតប្រធានប្រមុខរដ្ឋ ជាមុខតំណែងដែល ខៀវ សំផន ទទួលបន្តពីព្រះមហាក្សត្រកម្ពុជា នៅពេលដែលព្រះអង្គបានលាលែងចេញពីមុខតំណែងកាលពីខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៦ ហើយនៅក្នុងអំឡុងពេលនេះ ប្រទេសកម្ពុជាមានរដ្ឋធម្មនុញ្ញតែមួយគត់គឺរដ្ឋធម្មនុញ្ញខ្មែរក្រហម ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកបានចាប់ផ្តើមប្រៀបធៀបកូនក្តីរបស់ខ្លួនទៅនឹងលោកប្រធានាធិបតីបារាំង លោក សាកូហ្ស៊ី ប៉ុន្តែបែរជាបោះបោលគំនិតប្រៀបធៀបនេះនៅពាក់កណ្តាលទី ហើយងាកមកនិយាយនៅចំពោះសាលសាធារណៈថា «ខ្ញុំមិនមែនកំពុងតែព្យាយាមការពារជនជាប់ចោទណាម្នាក់ឡើយ» ។

មកដល់ត្រង់ចំណុចនេះ លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានបង្អាក់សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់លោកមេធាវី ស សូវ៉ាន ហើយបានណែនាំថាលោកមេធាវីគ្រាន់តែត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់នាពេលនេះស្តីពីបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលដែលស្ថិតនៅក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ និងថាតើក្រមព្រហ្មទណ្ឌនោះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធអ្វីខ្លះនៅចំពោះមុខសាលាក្តីខ្មែរក្រហមតែប៉ុណ្ណោះ ។ លោកប្រធានចៅក្រមបាននិយាយយ៉ាងច្បាស់ថា «នេះគឺជារបៀបវារៈសំខាន់» ។ ការថ្លែងរបស់លោកប្រធានចៅក្រមបានធ្វើឲ្យអ្នកសើចនៅក្នុងសាលសាធារណៈមានភាពស្ងប់ស្ងាត់ ។

លោក ស សូវ៉ាន បានបន្តសេចក្តីថ្លែងការណ៍ផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន ហើយទំនងជាបានលើកឡើងពីបញ្ហាអាជ្ញាយុកាល ។ លោកបាននិយាយថា គ្រប់តុលាការទាំងអស់ត្រូវតែគោរពភាពគ្មានប្រតិសកម្មនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ។ ប៉ុន្តែ ក្រោយមកទៀតលោកបែរជានិយាយចាកប្រធានដោយអះអាងថា «យើងសូមឲ្យសង្គមទាំងមូលធ្វើការអត់ឱនទោស និងបំភ្លេច ។ ឪពុករបស់ខ្ញុំបានស្លាប់ ហើយប្រសិនបើជនជាប់ចោទណាម្នាក់ត្រូវបានរកឃើញថាមានទោស នោះជនជាប់ចោទនោះគួរតែត្រូវបានកាត់ទោស និងដាក់ទោស» ។ លោកទំនងជានិយាយទៅកាន់អ្នកតាមដាននៅក្នុង

មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ម៉ាទីន ហ្សាកាំង និងសហមេធា

សាលសាធារណៈ ដោយសន្ទតបញ្ចប់ថា «ខ្ញុំមិនមែនព្យាយាមជួយនរណាម្នាក់ទេ ។ ខ្ញុំសូមឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់យល់ពីការពិត» ។ ខណៈពេលដែលលោក សូវ៉ាន អង្គុយចុះ អ្នកតាមដានជាច្រើនបាននាំគ្នាផ្ទុះសំណើច ស្របពេលដែលភាគីផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការបាននាំគ្នាសម្លឹងមើលគុ ឬផ្ទាំងកញ្ចក់កុំព្យូទ័ររបស់ខ្លួន រង់ចាំដំណើរការនីតិវិធីចាប់ផ្តើមបន្ត ។

ក្នុងគោលបំណងបន្ធូរបន្ថយភាពតានតឹង លោកមេធាវីការពារក្តី អាង ឧត្តម បានក្រោកឈរឡើង ហើយសំណូមពរទៅ

ចៅក្រមអនុញ្ញាតឲ្យ អៀង សារី វិលត្រឡប់ទៅកាន់បន្ទប់រង់ចាំវិញដើម្បីចូលរួមក្នុងដំណើរការនីតិវិធីដែលនៅមានបន្តបន្ទាប់ទៀតតែម្នាក់ឯង ដោយសារបញ្ហាឈឺចង្កេះ ។ ចៅក្រមបានទទួលយកសំណូមពរនេះ ហើយស្នើសុំឲ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាបន្តលើកឡើងពីអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់ខ្លួន ។

សហព្រះរាជអាជ្ញាឆ្លើយតបនឹងការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទលើបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលទាក់ទិននឹងបទល្មើសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦

លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងជាតិបានអះអាងថា អាជ្ញា

ារីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនាំមុខ អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហ្វូត

យុកាលអាចនឹងត្រូវបានពង្រីក ប្រសិនបើមានហេតុផលសមរម្យមួយចំនួនគាំទ្រ ។ នៅក្នុងករណីនេះ លោកបានលើកឡើងថាមានហេតុផលបីយ៉ាងដែលបញ្ជាក់ថាការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលមានលក្ខណៈត្រឹមត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ក្រោមក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ : ១)គ្មានអាជ្ញាយុកាលណាមួយត្រូវបានគាក់តែងឡើងនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ឡើយ ។ ២)ក្នុងអំឡុងពេលដូចគ្នានោះគ្មានដំណើរការប្រព័ន្ធច្បាប់ត្រូវបានកើតមានឡើងឡើយ និង៣)ទាក់ទិននឹងកំហុសឆ្គងរបស់ជនជាប់ចោទ ។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានពន្យល់បកស្រាយថា ដោយសារតែចៅក្រម មេធាវី និងក្រុមអ្នកជំនាញវិជ្ជាជីវៈជាច្រើនត្រូវបានសម្លាប់បំផុតពូជដោយរបបខ្មែរក្រហម នោះប្រព័ន្ធច្បាប់របស់កម្ពុជានិងសមត្ថភាពរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងមូលក្នុងការតាក់តែងប្រព័ន្ធច្បាប់ឡើងវិញត្រូវបានបំផ្លាញអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំក្រោយពេលដែលរបបនេះបានដួលរលំផុតទៅ ។ លោកបាននិយាយថា «វាទាមទារពេលវេលាដ៏យូរដើម្បីធានាឲ្យមានការតាក់តែងប្រព័ន្ធច្បាប់អនុវត្តមួយដ៏រឹងមាំ» ។

លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានគូសបញ្ជាក់ពីអស្ថិរភាពក្នុងសង្គមរបស់កម្ពុជាក្រោយឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយធ្វើការកត់សម្គាល់ថាសង្គ្រាមស៊ីវិលនៅតែតាមយាយីប្រទេសកម្ពុជាអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំ ។ បើទោះបីជាមានកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស និងការបង្កើតឡើងនូវព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាថ្មីនៅឆ្នាំ១៩៩៣ក៏ដោយ ក៏ការវាយប្រយុទ្ធគ្នានៅតែបន្តកើតមានដដែល ដែលការប្រយុទ្ធនេះផ្ទាល់មានការចូលរួមដឹកនាំយ៉ាងសកម្មពីសំណាក់ជនជាប់ចោទទាំងអស់នេះ ។ ការចរចាដើម្បីសន្តិភាពមានរយៈពេលយូរ ហើយការវាយប្រយុទ្ធគ្នាបានបញ្ចប់ជាស្ថាពរនៅឆ្នាំ១៩៩៨ នៅពេលដែលជនជាប់ចោទ នួន ជា និង ខៀវ សំផន បានយល់ព្រមចុះចូលជាមួយនឹងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានសង្កត់ធ្ងន់ថា រហូតមកទល់ពេលនោះឯងទើបប្រទេសកម្ពុជាអាចធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅមុខជាមួយនឹងតុលាការកាត់ក្តីខ្មែរក្រហម ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានគូសបញ្ជាក់ថាសកម្មភាពរបស់ជនជាប់ចោទក្រោយពីឆ្នាំ១៩៧៩ ជាក់ស្តែងគឺតួនាទីដឹកនាំរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងការធ្វើសង្គ្រាមប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាលថ្មីរបស់កម្ពុជាគឺត្រូវបានទទួលខុសត្រូវមួយផ្នែកតូចដោយសារការកង្វះខាតដំណើរការប្រព័ន្ធច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជារហូតមកដល់ទសវត្សរ៍៩០ ។ លោកបានអះអាងថា «ជនជាប់ចោទមិនអាចទទួលបានប្រយោជន៍ពីអំឡុងពេលនោះទេ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមានការទទួលខុសត្រូវដោយផ្នែកសម្រាប់ការអសមត្ថកិច្ចនៃដំណើរការប្រព័ន្ធច្បាប់ និងការអសមត្ថភាពក្នុងការនាំជនជាប់ចោទមកកាត់ទោសនោះ» ។

ចុងបញ្ចប់ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានអះអាងថា សេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញលើមាត្រា៣នៃច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមជាច្បាប់ធម្មនុញ្ញគឺជាសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ ហើយគោរពតាមគោលការណ៍របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ។ លោកបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ថា «ក្នុងនាមជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ យើងត្រូវតែគោរពតាមករណីយកិច្ចរបស់យើងក្នុងការអនុវត្តទៅតាមច្បាប់ដែលគាត់តែងឡើង ពីព្រោះវាគឺជា..... ហើយយើងត្រូវអនុវត្តច្បាប់នោះដោយពេញចិត្ត» ។

នៅចុងបញ្ចប់នៃការជជែកដេញដោលនេះ ចៅក្រមបានធ្វើការឈប់សម្រាកសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីនាពេលព្រឹក ហើយបានបន្តាប់ជាលើកដំបូងនៅក្នុងសប្តាហ៍នេះដោយក្រើនរំឭកពីដំណោះស្រាយថ្មីរបស់តុលាការក្នុងការធ្វើឲ្យដំណើរការនីតិវិធីមានដំណើរការទៅមុខតាមពេលវេលាកំណត់ ។

លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងអន្តរជាតិ វីនស៊ីន ដឺ វ៉ាលដ៍ ឌីអ៊ីសម៉ែល បានបន្តលើកឡើងពីអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាបន្ទាប់ពីការឈប់សម្រាក ។ ដោយធ្វើការឆ្លើយតបនឹងការជជែកដេញដោលពីការគ្មានប្រតិសកម្មដែលលើកឡើងដោយមេធាវីការពារក្តី លោក ឌីអ៊ីសម៉ែល បានបញ្ជាក់ថា បទដ្ឋាននីតិវិធី និងបទដ្ឋានគោលការណ៍ច្បាប់មានលក្ខណៈខុសគ្នា ហេតុដូច្នេះការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលមិនមានប៉ះពាល់អ្វីដល់ស្ថានភាពរបស់ជនជាប់ចោទ ពីព្រោះទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី ក៏ជនជាប់ចោទអាចនឹងត្រូវបានកាត់ទោសសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មដូចគ្នានោះដដែល ។

ដោយបន្តការអះអាងរបស់ដៃគូសហព្រះរាជអាជ្ញារបស់ខ្លួនដែលថាអាជ្ញាយុកាលនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦ មិនបានអនុវត្តនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩២នោះ លោក ឌីអ៊ីសម៉ែល បានអះអាងថាក្រមឆ្នាំ១៩៥៦ត្រូវបានទុកជាមោឃៈជាផ្លូវការ ហើយក៏ត្រូវបានពន្យារការទុកជាមោឃៈនេះនៅឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយព្រះរាជក្រឹត្យនីតិបញ្ញត្តិដែលត្រូវបានគាត់តែងឡើងនៅខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ។ លោកបានគូសបញ្ជាក់ថា ព្រះរាជក្រឹត្យនីតិបញ្ញត្តិនេះដែលធ្វើការកាត់ទោសសម្រាប់បទល្មើសមួយចំនួននោះ ហើយដែលផ្តោតសំខាន់ទៅលើអំពើក្បត់ប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាលមិនអាចត្រូវបានគាត់តែងឡើងស្របពេលជាមួយគ្នានោះទេ ហើយក៏មិនអាចជំនួសឲ្យគ្នាបានដែរ ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ទើបព្រះរាជក្រឹត្យនេះត្រូវបានជំនួសដោយច្បាប់ថ្មីដែលធ្វើឲ្យអាជ្ញាយុកាលនេះអាចត្រូវយកមកអនុវត្តបាន ។ ដូច្នេះ សហព្រះរាជអាជ្ញារងបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ថា នៅពេលដែលច្បាប់បង្កើតសាលាក្តីខ្មែរក្រហមត្រូវបានអនុម័ត នោះអាជ្ញាយុកាលស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មទាំងអស់នេះនៅតែដំណើរការ ហេតុដូច្នេះ អាជ្ញាយុកាលនេះអាចត្រូវបានពង្រីកដោយសមស្របតាមផ្លូវច្បាប់ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ឌីអ៊ីសម៉ែល បានប្រើប្រាស់ពេលវេលាដែលនៅសេសសល់របស់ខ្លួនធ្វើការសង្កត់ធ្ងន់លើអំណះអំណាងរបស់ដៃគូលោកដែលថា អាជ្ញាយុកាលមិនបានអនុវត្តនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ទេ ដោយសារតែកង្វះខាតដំណើរការប្រព័ន្ធច្បាប់ ស្ថានភាពក្រោមសង្រ្គាម និងកត្តាដែលថាជនជាប់ចោទបានចូលរួមនៅក្នុងការវាយប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងរដ្ឋាភិបាល ។ នៅពេលដែលខ្មែរក្រហមត្រូវបានកម្ចាត់ចោល អាទិភាពចម្បងរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាគឺជាការស្តាបនាសង្គមជាតិឡើងវិញ និងបញ្ចប់សង្រ្គាមជាជាងការបង្កើតតុលាការ និងនាំយកជនដៃដល់មករកយុត្តិធម៌ ។

លោក ឌីអ៊ីសម៉ែល បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយជំរុញឲ្យចៅក្រមទទួលស្គាល់ថា ការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនជាប់ចោទសម្រាប់ការបំផ្លិចបំផ្លាញប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជានៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ គឺជាការបំផ្លិចបំផ្លាញមួយដែលប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាអស់រយៈកាលជាច្រើនឆ្នាំ ។ លោកបានអះអាងថា «ជនជាប់ចោទទាំងនេះបានរំខានដល់ដំណើរការយុត្តិធម៌ ដូច្នេះជនជាប់ចោទទាំងអស់នេះមិនគួរត្រូវបានទទួលផលប្រយោជន៍ជាពិសេសគឺផលប្រយោជន៍ពីនិទណ្ឌភាពពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មជាតិនោះទេ» ។

ការឆ្លើយតបរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅកាន់ការបដិសេធបឋមរបស់ជនជាប់ចោទលើបញ្ហាអាជ្ញាយុកាលទាក់ទិននឹងបទល្មើសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៥៦

បន្ទាប់មកទៀត មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានឆ្លើយ

តបនឹងអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់របស់មេធាវីការពារក្តីលើចំណុចថាតើការកាត់ទោសជនជាប់ចោទសម្រាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងស្រុកមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយអាជ្ញាយុកាលនៅក្នុងក្រមឆ្នាំ១៩៥៧ប្រយ៉ាងណា ។ សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីពីររូបបានពិភាក្សាពីបញ្ហានេះមុនពេលការឈប់សម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ឈានមកដល់ ដោយធ្វើការលើកឡើងវិញសាជាថ្មីម្តងទៀតនូវសេចក្តីអំណះអំណាងដែលត្រូវបានលើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមមួយបានរៀបរាប់ពីបរិបទរបស់ប្រទេសកម្ពុជាចាប់ពីឆ្នាំ១៩៧៩ដល់ទសវត្សរ៍៩០ ដោយអះអាងថា ស្ថានភាពបែបនោះបានតម្រូវឲ្យមានការប្រកាសអាជ្ញាយុកាលនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ។

យ៉ាងណាមិញ ក្រោយពេលដែលមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ចប់ការលើកឡើងពីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនដែលនិយាយពីថិរវេលាតាមប្រវត្តិកាលនៃសង្គ្រាមស៊ីវិលមក លោក ខាណាវ៉ាស សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី បានបន្ទរក់ការលើកឡើងរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយធ្វើការក្រើនរំឭកដល់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទិននឹងការផ្តល់អង្គហេតុគាំទ្រដ៏សមរម្យសម្រាប់អង្គសវនាការបឋមដូចដែលបានលើកឡើងម្តងហើយកាលពីព្រឹកថ្ងៃអង្គារនោះ ។ លោក ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទំនងជានាំមកនូវសក្ខីកម្មដែលស្តីពីបទពិសោធន៍បុគ្គលនិងស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្រោយពីឆ្នាំ១៩៧៩ ដែលនេះមិនមែនជាអំណះអំណាងតាមផ្លូវច្បាប់នោះទេ ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញទាំងអស់នេះគឺជាភស្តុតាងដែលគួរតែរក្សាទុកសម្រាប់ដំណើរអង្គជំនុំជម្រះក្តីល្អជាង ។ លោកមេធាវីបានស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបង្គាប់ភាគីទាំងអស់រួមទាំងមេធាវីការពារក្តីផងឲ្យមានការប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះសេចក្តីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួនទាក់ទងនឹងសំណួរផ្អែកច្បាប់ស្តីពីបញ្ហានេះ ។

ដោយមិនអើពើនឹងការជំទាស់របស់លោក ខាណាវ៉ាស អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនធ្វើការឆ្លើយតបនឹងសំណូមពររបស់លោក ខាណាវ៉ាស ទេ ហើយក៏មិនទទួលស្គាល់ការបន្ទរក់រំខាននេះឡើយ ។ ផ្ទុយទៅវិញ លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានបន្តដំណើរការនីតិវិធីទៅមុខទៀតដោយកោះហៅសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបន្ទាប់បន្តលើកឡើងអំណះអំណាងរបស់ខ្លួន ។ ខុសពីចៅក្រម សហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក្រុមពីរបានសម្រេចធ្វើការឆ្លើយតបនឹងការបដិសេធរបស់មេធាវីការពារក្តីដោយនិយាយថាការជជែកដេញដោលពីបញ្ហានេះមិនអាចដំណើរការទៅមុខបានទេ ប្រសិនបើគ្មានសេចក្តីយោងពីព្រឹត្តិការណ៍ទាំងអស់នេះនោះ ពីព្រោះថាព្រឹត្តិការណ៍ទាំងអស់នេះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធផ្ទាល់នឹងបញ្ហាផ្លូវច្បាប់ ។ ក្រោយពីការគូសបង្ហាញពីអំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាមក មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានផ្តល់ព័ត៌មានសំខាន់ស្តីពីស្ថានភាពនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងអំឡុងពេល និងក្រោយរបបខ្មែរក្រហម ។ ប៉ុន្តែ លោកមេធាវីបានធ្វើការលើកឡើងខុសប្លែកពីអំណះអំណាងមុនៗត្រង់ថា ការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលគឺធ្វើឡើងក្នុងគោលបំណងនាំយកមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបខ្មែរក្រហមមកប្រឈមមុខនឹងយុត្តិធម៌ និងដើម្បី «ធានាឲ្យបាននូវសិទ្ធិទទួលបានយុត្តិធម៌ និងការពិត» ដល់ជនរងគ្រោះ ។ ភាពចាំបាច់ក្នុងការកសាងជីវិតរបស់ជនរងគ្រោះនិងក្រុមគ្រួសាររបស់ពួកគេក្រោយពីការដួលរលំទៅនៃរបបខ្មែរក្រហម និងក្នុងអំឡុងសង្គ្រាមស៊ីវិលបានឆក់យកឱកាសទទួលបាននូវសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ។ លោកបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ដោយអះអាងថា ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ការពង្រីកអាជ្ញាយុកាលត្រូវតែអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើឡើង ។

ក្រោយពីការបញ្ចប់ទៅនៃសេចក្តីអះអាងទាំងអស់នេះ ចៅក្រមបានផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីសម្រាប់ការសម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់ ។

ក្រោយពីការឈប់សម្រាកអាហារថ្ងៃត្រង់មក លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានបង្គាប់ភាគីទាំងអស់ទាក់ទងនឹងការប្រើប្រាស់ពេលវេលានៅក្នុងចំណោមមេធាវីទាំងអស់ដែលឡើងធ្វើសេចក្តីអះអាងក្នុងក្រុមតែមួយ ដោយឆ្លុះបង្ហាញឲ្យឃើញពីការធុញទ្រាន់នូវការលើកឡើងតែអំណះអំណាងដដែលៗនៅក្នុងអំឡុងដំណើរការនីតិវិធីកាលពីពេលព្រឹកមិញនេះ ។ លោកប្រធានបានថ្លែងថា «ដោយសារតែមានមេធាវីជាច្រើនឡើងធ្វើសេចក្តី

អំណះអំណាង នោះមេធាវីនីមួយៗត្រូវតែចៀសវាងការនិយាយជាន់គ្នាទៅវិញទៅមក ហើយមិនត្រូវជាន់គ្នានឹងការដាក់សេចក្ដីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ខ្លួនឡើយ» ។ លោកប្រធានក៏បានថ្លែងថា ចៅក្រមសូមណែនាំឲ្យភាគីនីមួយៗមានតំណាងមេធាវីមិនលើសពីពីរនាក់ឡើងមានមតិចំពោះបញ្ហានីមួយៗ ហើយសូមឲ្យមេធាវីទាំងពីររូបនោះប្រើប្រាស់ពេលវេលាឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ ជាថ្មីម្ដងទៀត លោកចៅក្រម ហ្សង់ម៉ាក ឡាវើញ បានបន្តដំណើរការនីតិវិធីដោយរំឭកនូវអ្វីដែលលោក ប្រធាន និល ណុន ទើបតែនិយាយដោយថ្លែងថា «យើងត្រូវតែធានាថាយើងធ្វើការដោយមានប្រសិទ្ធភាព» ។

សហមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីពីរចុងក្រោយបានបញ្ចប់ការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនស្ដីពីបញ្ហាអាជ្ញាយុកាល ដោយមិនបានយកចិត្តទុកដាក់នឹងការក្រើនរំឭករបស់ចៅក្រមពីមុននេះទេ ហើយបែរជាសង្កត់ធ្ងន់ចំណុចដដែលៗចំពោះអ្វីដែលបានលើកឡើងរួចម្ដងហើយ ។ សហមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីឈានមុខគឺលោក ពេជ អង្គ បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់លើសេចក្ដីអះអាងរបស់ភាគីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីស្របពេលដែលចរន្តអគ្គិសនីនៅក្នុងសាលសាធារណៈសម្រាប់អ្នកតាមដានបានដាច់ ។ ដូច្នេះ លោកក៏ស្នើសុំឲ្យចៅក្រមបញ្ឈប់ដំណើរការអង្គសវនាការរហូតដល់ពេលចរន្តអគ្គិសនីភ្ជាប់មកវិញនៅប៉ុន្មាននាទីក្រោយមក ។

មេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទឆ្លើយតបនឹងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី

ខណៈពេលដែលសន្តិសុខបានដើរត្រួតពិនិត្យមើលអ្នកចូលរួមដែលបានដេកលក់នៅពេលដែលដាច់ចរន្តអគ្គិសនី លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានចាប់ផ្ដើមធ្វើការឆ្លើយតបទៅនឹងសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ ក្រោយពីធ្វើការកត់សម្គាល់នូវការលើកឡើងអំណះអំណាងជាន់គ្នាដដែលៗរបស់ក្រុមមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីមក លោក ខាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបទៅវិញទាក់ទិននឹង «បញ្ហាជាប់គាំង» ដែលបានលើកឡើង ។ ដោយធ្វើការឆ្លើយតបជាពិសេសទៅកាន់មេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណី លោកបានបកស្រាយថា មេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទបានយល់ស្របថា សាលាក្ដីខ្មែរក្រហមគឺជាតុលាការពិសេសមួយដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ពិសេសដូចគ្នា ហេតុដូច្នេះ តុលាការនេះចាំបាច់ត្រូវតែមានសមភាព និងផ្ដល់ការការពារស្មើគ្នាតាមផ្លូវច្បាប់ជូនដល់ភាគីទាំងអស់ ។ ប៉ុន្តែ លោកបាននិយាយថា មេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទសុំមិនយល់ស្របត្រង់ថា ជនរងគ្រោះនិងដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីគឺជាភាគីដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍រហូត ពីព្រោះប្រសិនបើច្បាប់ធ្វើការប្រឆាំងនឹងការទាមទាររបស់អ្នកទាំងអស់នេះ នោះក៏គ្មានសំណងថ្លៃខូចខាតសម្រាប់អ្នកទាំងអស់នេះដែរ ។ លោកបានអះអាងថា «ការក្លាយជាជនរងគ្រោះគឺមិនមែនជាហេតុផលត្រឹមត្រូវមួយដែលត្រូវតែយកមកអនុវត្តតាមផ្លូវច្បាប់ មិនថាវាពិបាកប៉ុនណានោះទេ» ។

ដោយកត់សម្គាល់ថាខ្លួនកំពុងតែនិយាយការពារជនជាប់ចោទជ្រុល លោក ខាណាវ៉ាស បានងាកមកបកស្រាយថា «មេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទគ្រាន់តែបំពេញកិច្ចការរបស់ខ្លួនដើម្បីកំណត់សណ្ឋាននៃច្បាប់មុននឹងបន្តកិច្ចការទៅមុខទៀត» តែប៉ុណ្ណោះ ហើយនេះគឺជាហេតុផលមួយដែលក្រុមមេធាវីការពារក្ដីរបស់លោកបានដាក់ការបដិសេធបឋម «មួយចំនួនដែលមិនដែលមានពីមុនមក» នៅក្នុងអង្គសវនាការនេះ ។ លោកក៏បានបន្ត ដោយនិយាយទៀតថា ក្រុមមេធាវីការពារក្ដីរបស់លោកមិនមែនព្យាយាមបដិសេធមិនទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់ភាគីណាមួយឡើយ ។

ងាកមកពិភាក្សាការដដែលដដែលៗដោយពីគោលការណ៍ច្បាប់ លោក ខាណាវ៉ាស បានលើកឡើងពីសេចក្ដីអះអាងជាច្រើនដែលលើកឡើងដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្ដឹងរដ្ឋប្បវេណីទាក់ទិននឹងស្ថានភាពដែលភាគីទាំងពីរបានអះអាងថាបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញពីកង្វះខាតដំណើរការប្រព័ន្ធតុលាការមួយនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ។ លោកបានជំទាស់ថា សេចក្ដីអះអាងជាច្រើនទាំងនោះមានលក្ខណៈដូចជាការធ្វើសក្ខីកម្ម ។ លោកបានចាត់ទុកថាសេចក្ដីអះអាងដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាណែនាំឲ្យចៅក្រមធ្វើសេចក្ដីសម្រេចចិត្តដោយផ្អែកលើបទពិសោធន៍ផ្ទាល់ខ្លួនជាជាងផ្អែកតាមភ័ស្តុតាងដែលមាននៅក្នុងកំណត់ត្រានោះថាមានលក្ខណៈមិនត្រឹមត្រូវ ហើយអាចបង្កជាហានិភ័យបាន ។ លោកបានបន្តទៀតថា ការណែនាំដូច្នេះអាច

ធ្វើឲ្យចៅក្រមក្លាយជាសាក្សីទៅវិញទេ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ខាណាវ៉ាស បានពិភាក្សាពីបញ្ហាប្រតិបត្តិដោយសមភាពក្រោមផ្លូវច្បាប់ ដោយធ្វើការសង្កត់ធ្ងន់លើគោលជំហររបស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទដែលថាមាត្រា៣ថ្មីរំលោភលើសិទ្ធិទទួលការប្រតិបត្តិដោយសមភាពនេះ ។ លោកបាននិយាយថា វាមិនសមទេដែលថាក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជាពិចារណាលើសិទ្ធិទទួលបានការប្រតិបត្តិដោយសមភាពនៅពេលដែលក្រុមប្រឹក្សាបានចេញសេចក្តីសម្រេចថាមាត្រា៣ជាមាត្រារដ្ឋធម្មនុញ្ញនោះ ។ លោកបានជំរុញឲ្យចៅក្រមធ្វើការកែតម្រូវកំហុសឆ្គងនេះដោយធ្វើការពិចារណាលើការប្រតិបត្តិដោយសមភាព នៅពេលដែលចៅក្រមចេញសេចក្តីសម្រេចលើការបដិសេធបឋមនេះ ។

លោក ខាណាវ៉ាស បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់ការឆ្លើយតបរបស់លោកដោយសង្កត់ធ្ងន់ម្តងទៀតនូវហេតុផលទាំងឡាយក្នុងការធ្វើសេចក្តីបដិសេធបឋមនេះដែលដាក់ដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ។ លោកបានថ្លែងថា «គោលបំណងនៃការដាក់ការបដិសេធបឋមនេះគឺដើម្បីធានាឲ្យបានថា ភាគីទាំងអស់យល់ពីសណ្ឋាននៃច្បាប់មុននឹងបន្តកិច្ចការរបស់ខ្លួនទៅមុខទៀត» ។ លោកបាននិយាយបន្ថែមទៀតថា ដោយសារបញ្ហាជាច្រើនទាំងអស់នេះជាបញ្ហាដំបូងដែលមានឡើងនៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នោះច្បាប់ស្តីពីបញ្ហាទាំងអស់នេះចាំបាច់ត្រូវតែកំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។ ប៉ុន្តែ លោកបានធានាថា «យើងមិនព្យាយាមរំលោភលើឆន្ទានុសិទ្ធិ» ដែលចៅក្រមបានប្រគល់មកឲ្យយើងឡើយ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ផាត់ ពៅស៊ាង សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ បានស្នើសុំចៅក្រមឡើងធ្វើការឆ្លើយតបនឹងសេចក្តីអះអាងផ្ទាល់មាត់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយផ្តល់ជាអំណះអំណាងជាក់លាក់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីស្តីពីការបដិសេធបឋមដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ។ ប្រហែលជាដោយសារតែមិនបានត្រៀមខ្លួនចូលរួមនៅក្នុងការជជែកដេញដោលដោយផ្ទាល់នៅក្នុងថ្ងៃនេះ ការឆ្លើយតបរបស់លោក ផាត់ ពៅស៊ាង មានលក្ខណៈមិនច្បាស់ ហើយមិនតាមលំដាប់លំដោយដូចក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ទេ ។ លោកបានលើកឡើងពីចំណុចជាច្រើនដែលលោក ខាណាវ៉ាស បានលើកឡើងម្តងហើយ ។ ក្រោយពីការលើកឡើងនូវអំណះអំណាងដដែលៗដូចកាលពីដំណើរការនីតិវិធីនៅថ្ងៃច័ន្ទមក លោកបានងាកមកឆ្លើយតបនឹងការអះអាងដែលថាគ្មានដំណើរប្រព័ន្ធតុលាការនៅចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៩ដល់ឆ្នាំ១៩៩២ ដោយនិយាយថា នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ បុគ្គលគ្រប់រូបត្រូវបានកាត់ទោស ហើយមនុស្សជាច្រើនត្រូវបានកាត់ទោសឲ្យស្លាប់ ។ លោកបាននិយាយថា «យើងមិនអាចនិយាយថា តុលាការនោះជាតុលាការដែលប្រកបដោយយុត្តិធម៌នោះទេ» ប៉ុន្តែ យ៉ាងហោចណាស់ តុលាការនោះបានធ្វើការកាត់ទោស និងដាក់ទោសជនជាប់ចោទដែរ ។ នេះគឺជាគុណសម្បត្តិដ៏សមរម្យសម្រាប់តុលាការមួយក្នុងការដើរតួរជាប្រព័ន្ធតុលាការនោះ ។

ក្រោយបញ្ចប់សេចក្តីសន្និដ្ឋានពីការធ្វើអំណះអំណាងរបស់លោក ផាត់ ពៅស៊ាង ចៅក្រមបានសម្រាករយៈពេលម្ភៃនាទីដើម្បីជួសជុលប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណេតដែលត្រូវបានផ្តាច់ដោយសារដាច់ចរន្តអគ្គិសនី ។

ការត្រៀមសម្រាប់អង្គសវនាការថ្ងៃព្រហស្បតិ៍

ក្រោយពីការឈប់សម្រាក លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានណែនាំភាគីទាំងអស់ពីប្រធានបទដែលចៅក្រមនឹងយកមកពិភាក្សាសម្រាប់អង្គសវនាការថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ដែលស្តីពីបញ្ជីឈ្មោះសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញ ។ ភាគីទាំងអស់ត្រូវបានរំពឹងឲ្យដាក់កំណត់លើការបញ្ចេញមតិយោបល់របស់ខ្លួនទាក់ទិននឹងបុគ្គលដែលមានរាយនាមនៅក្នុងបញ្ជី ហើយត្រូវចាំទុកថាបញ្ជីឈ្មោះនេះគឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងផ្នែកដំបូងគេនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះតែប៉ុណ្ណោះ ។

ចុងបញ្ចប់ ចៅក្រមបានរំឭកដល់ភាគីទាំងអស់ថា គ្មានសាក្សីអ្នកជំនាញ ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីណាមួយដែលត្រូវបានស្នើសុំធ្វើជាភាគីចូលរួមនៅក្នុងអង្គសវនាការត្រូវបានបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ដោយតុលាការឡើយ លុះត្រាតែមានសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយពីចៅក្រម ។

ព័ត៌មានដំបូងស្តីពីខ្លឹមសារនៃសំណងសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី

ដើម្បីបញ្ចប់ដំណើរការនីតិវិធី និងដើរទៅតាមកាលវិភាគកំណត់ ចៅក្រមបានងាកមកពិភាក្សាពីព័ត៌មានដំបូងស្តីពីខ្លឹមសារនៃសំណងថ្លៃខូចខាតសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ លោកប្រធានចៅក្រមបានចាប់ផ្តើមការពិភាក្សានេះដោយថ្លែងពីច្បាប់របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមទាក់ទងនឹងសំណង ។ ដូចដែលមានចែងនៅក្នុងវិធានផ្ទៃក្នុង២៣(៣)ក និង ខ របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមមានវិធីសាស្ត្រពីរយ៉ាងទាក់ទងនឹងសំណងសម្រាប់ជនរងគ្រោះ ។ ទីមួយ) ការអះអាងផ្ទាល់ប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទដែលវិធីសាស្ត្រទីមួយនេះត្រូវបានប្រតិបត្តិដោយតុលាការកម្ពុជាមិនមែនសាលាក្តីខ្មែរក្រហមទេ ។ វិធីសាស្ត្រនេះគឺជាវិធីសាស្ត្រតែមួយគត់ដែលមានសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះសំណុំរឿង០០១របស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហម ហើយវិធីសាស្ត្រនេះត្រូវបានរក្សាទុកដើម្បីយកមកអនុវត្តនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះនេះដែរ ។

លោកប្រធានចៅក្រម បាននិយាយថា វិធីសាស្ត្រទីពីរដែលមានសម្រាប់សំណងគឺហៅថា «សំណងផ្តួចផ្តើម» ។ វិធីសាស្ត្រនេះមិនមែនកើតឡើងដោយសារការអះអាងប្រឆាំងនឹងជនជាប់ចោទនោះទេ ហើយវាចាំបាច់ត្រូវពឹងផ្អែកលើសមត្ថភាពរបស់ផ្នែកគាំពារជនរងគ្រោះក្នុងការធានាឲ្យបាននូវមូលនិធិឧបត្ថម្ភគ្រប់គ្រាន់ ។ លោកប្រធានបាននិយាយថា សំណងទាំងអស់នេះគឺជាសំណងរួម និងជាសំណងផ្នែកសីលធម៌ ហើយមាន «លក្ខណៈជានិមិត្តរូប» ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកប្រធានចៅក្រមបានផ្ទេរភារកិច្ចទៅឲ្យភាគីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ដើម្បីផ្តល់ជាព័ត៌មានដំបូងស្តីពីខ្លឹមសារនៃសំណងសម្រាប់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។

មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីឈានមុខបានឡើងមានមតិជួសមុខឲ្យភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងស្រុង ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងផ្នែកដំបូងនៃអង្គសវនាការបឋមដើម្បីបង្ហាញឲ្យចៅក្រម ភាគីផ្សេងៗ និងសាធារណជនទាំងអស់ដឹងពីសារសំខាន់នៃតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះ និងក្នុងការកំណត់សិទ្ធិទទួលបានសំណងដែលស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ។

លោក ពេជ អង្គ បានចាប់ផ្តើមដោយរៀបរាប់ពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងការទទួលបានសំណង ។ យោងតាមមាត្រា៣៩នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ជនរងគ្រោះមានសិទ្ធិក្នុងការទាមទារសំណង ហើយសិទ្ធិនេះត្រូវបានផ្តល់ឲ្យជនរងគ្រោះដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ។ លោកបានសង្កត់ធ្ងន់ពីចំណុចដែលលោកប្រធានចៅក្រមបានលើកឡើង ជាពិសេសត្រង់ចំណុចដែលថាវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមមានចែងនូវវិធីសាស្ត្រពីរខុសគ្នាសម្រាប់សំណងនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួន ។

លោកស្រី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ុននៀ ហ្វូត បានមានមតិបន្ថែមលើសេចក្តីអះអាងរបស់លោក ពេជ អង្គ ដោយរៀបរាប់បន្ថែមពីសិទ្ធិទទួលបានសំណងដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់សិទ្ធិមនុស្សអន្តរជាតិ ។ ទាំងសេចក្តីប្រកាសទទួលស្គាល់ដោយពិភពលោកពីសិទ្ធិមនុស្ស និងកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ បានផ្តល់សិទ្ធិឲ្យជនរងគ្រោះស្វែងរកសំណងសម្រាប់ការរំលោភមកលើសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ លោកស្រីក៏បានលើកឡើងពីសេចក្តីសម្រេចពីររបស់មហាសន្និបាតនៃអង្គការសហប្រជាជាតិដែលមានចែងពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះនៃបទឧក្រិដ្ឋកម្មក្នុងការទាមទាររកសំណង ។ លោកស្រីបាននិយាយថា សេចក្តីសម្រេចទាំងនេះផ្ទុកនូវគោលការណ៍ដែលថា ប្រសិនបើជនរងគ្រោះមិនអាចទាមទារបាននូវសំណងដ៏ពេញលេញពីជនជាប់ចោទបាននោះ រដ្ឋាភិបាលត្រូវបានទទួលខុសត្រូវផ្តល់ហរិញ្ញវត្ថុជូនដល់ជនរងគ្រោះ ។ សេចក្តីសម្រេចនេះជំរុញឲ្យរដ្ឋាភិបាលបង្កើតនិងពង្រឹងមូលនិធិជាតិសម្រាប់ការផ្តល់ជាសំណងដល់ជនរងគ្រោះ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកស្រីបានសង្កត់ធ្ងន់ពីសារសំខាន់នៃតួនាទីរបស់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅក្នុងអង្គនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ។ លោកស្រីបាននិយាយថា បើគ្មានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏គ្មានសំណងដែរ ។ លោកស្រីបានបកស្រាយបន្ថែមទៀតថា «ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាភ្ញៀវដែលអញ្ជើញឲ្យចូលរួមនោះទេ ។ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានសិទ្ធិ និងឋានៈស្មើគ្នានឹងភាគីផ្សេង

ទៀត» ហើយអាចដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ស្នើសុំឯកសារ និងអាចធ្វើសេចក្តីអះអាងផ្ទាល់មាត់ដូចភាគីផ្សេងៗទៀតដែរ ។ យ៉ាងណាមិញ ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចទាមទារសំណងបានទៀតផង ។ ការចាត់ទុកសំណងឲ្យដាច់ដោយឡែកពីដំណើរនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌអាចធ្វើឲ្យតុលាការបោះបង់ចោលផ្នែកមួយដ៏សំខាន់នៃដំណើរនីតិវិធីនេះ ពីព្រោះថា ប្រសិនបើគ្មានជនរងគ្រោះទេ នោះឧក្រិដ្ឋកម្មក៏មិនអាចកើតមានបានដែរ ។

បន្ទាប់មកទៀតលោក ពេជ អង្គ បានបន្តការពិភាក្សានេះដោយរៀបរាប់ពីតួនាទីរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងទាក់ទិននឹងបញ្ហាសំណង ។ លោកបាននិយាយថា វិធានផ្ទៃក្នុងរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមតម្រូវឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបង្ហាញថាខ្លួនបានរងគ្រោះដោយគ្រោះថ្នាក់មួយដែលបណ្តាលមកពីឧក្រិដ្ឋកម្មផ្ទាល់ ដូច្នេះ ទើបសំណងនិងគ្រោះថ្នាក់ដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប-វេណីបានទទួលរងមានភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធគ្នា ។ ហើយនេះគឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតក្នុងការសម្រេចថាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានផ្ទុកនូវសមាសធាតុដូចខាងលើនេះ ។ ដូច្នេះ លោកបានពន្យល់បកស្រាយថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចនឹងសម្រេចជ្រើសយកសំណងដែលត្រឹមត្រូវតាមការគួរ ។

ដោយបន្តរៀបរាប់ពីព័ត៌មានដំបូងស្តីពីខ្លឹមសារនៃសំណង លោក ពេជ អង្គ បានរំឭកចៅក្រមថាព័ត៌មានដែលមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីផ្តល់នៅក្នុងថ្ងៃនេះមិនមានផ្ទុកនូវសំណងដែលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថ្មីទទួលស្គាល់ដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះនោះទាមទារទេ ។

១) បូជនីយដ្ឋាន និងការចងចាំ ៈ

ក) ថ្ងៃនៃការចងចាំ ឬថ្ងៃឈប់សម្រាកជាផ្លូវការដើម្បីចងចាំអំពើប្រល័យពូជសាសន៍

ខ) ការតាំងបូជនីយដ្ឋានតាមទីតាំងសមរម្យ

គ) ការអភិរក្សវាលពិឃាត

២) នីតិសម្បទា ៈ

ក) ការបង្កើតប្រព័ន្ធមួយដើម្បីផ្តល់ការព្យាបាល និងសេវាកម្មប្រឹក្សាបញ្ហាសតិអារម្មណ៍ដល់ជនរងគ្រោះ

ខ) កម្មវិធីផ្តល់ការប្រឹក្សាដល់ជនរងគ្រោះតាមទីកន្លែងដែលជនរងគ្រោះអាចទៅជួប និងទាក់ទងសម្រាប់ជំនួយ

៣) ការចងក្រងឯកសារ និងការអប់រំ ៈ

ក) កម្មវិធីអប់រំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលកម្មវិធីខ្លះត្រូវបានអនុវត្តរួចហើយ

ខ) ការបង្កើតជាបណ្ណសារ ឬបណ្ណាល័យ

គ) សារមន្ទីរស្តីពីប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរក្រហមមានទីតាំងនៅទីក្រុងភ្នំពេញ

ឃ) ការចងក្រងបញ្ជីឈ្មោះជនរងគ្រោះទាំងអស់

៤) សំណងផ្សេងៗ ៈ

ក) គម្រោងស្តីពីការបែងចែកសំណងដល់ជនរងគ្រោះជនជាតិវៀតណាម

ខ) គម្រោងអប់រំក្មេងជំនាន់ក្រោយពីការរៀបការដោយបង្ខំ

គ) មូលនិធិសម្រាប់សំណង

ឃ) ការផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈនូវសាលក្រមរបស់រឿងក្តី០០២

លោកស្រីបានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់អង្គសវនាការស្តីពីព័ត៌មានដំបូងនៃខ្លឹមសារសំណងដោយនិយាយថា សំណងខាងលើចាំបាច់ត្រូវកំណត់ឡើងវិញនាពេលអនាគត ហើយលោកស្រីបានក្រើនរំឭកដល់ចៅក្រម និងភាគីទាំងអស់ថា ក្រោយពេលដែលកិច្ចការរបស់សាលាក្តីខ្មែរក្រហមបានបញ្ចប់ទៅ កេរដំណែលដែលនៅសល់គឺសច្ចាប័ន និងសំណង ។ ដោយសារតែសំណងជាសិទ្ធិដ៏ចម្បងដែលជនរងគ្រោះ និងដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវបានដកហូតនោះ លោកស្រីបានជំរុញឲ្យតុលាការជួយធ្វើយ៉ាងណាឲ្យដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីអាចអនុវត្តសិទ្ធិទទួលបានសំណងដើម្បីឲ្យសិទ្ធិនេះឋិតឋេរគង់វង្ស ហើយដើម្បីកុំឲ្យសិទ្ធិនេះក្លាយជាកាតព្វកិច្ច ឬបន្ទុកសម្រាប់ជនរងគ្រោះ ។

ដោយសារតែគ្មានភាគីណាមួយមានបំណងបញ្ចេញមតិបន្ថែមលើបញ្ហាសំណង ចៅក្រមបានផ្អាកដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះដោយត្រៀមរៀបចំវារៈសម្រាប់អង្គសវនាការបន្ទាប់គឺការជជែកដេញដោលផ្ទាល់មាត់ស្តីពីបញ្ជីឈ្មោះសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំធ្វើជាសាក្សីសម្រាប់ដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ទី៣០ ខែមិថុនា ។ **គ្រីស្ទីន អ៊ីវេន**

"គួរតែស្តាប់សាក្សីរបស់ខ្ញុំ"

អង្គសវនាការបឋមក្នុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីលើសំណុំរឿង ០០២ នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមដែលលោក អេនទ្រូ ខេលី បាន ចាត់ទុកថាជា «អង្គសវនាការនីតិវិធីដ៏ក្រឹត្យក្រម និងជោគជ័យ បំផុតដែលលោកធ្វើបានសម្រេច» បានចូលទីបញ្ចប់ទៅដោយ ស្ថានភាពតានតឹង និងជជែកដេញដោលដូចគ្នានឹងថ្ងៃដែលអង្គ សវនាការនេះចាប់ផ្តើមដែរ ។

ប្រធានបទសម្រាប់ការពិភាក្សាថ្ងៃនេះគឺទាក់ទងនឹងបញ្ជី រាយនាមសាក្សីបម្រុងរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលក្នុង នោះរួមមានដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញដែលនឹងត្រូវ កោះហៅឲ្យធ្វើសក្ខីកម្មសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះរបស់មេដឹកនាំជាន់ ខ្ពស់ខ្មែរក្រហម នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន ដែលនឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការនាពេលមុខឆាប់ៗនេះ ។ ជនជាប់ ចោទទាំងបួនមានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ខណៈពេលដែល អង្គសវនាការចាប់ផ្តើម លើកលែងតែ អៀង សារី ដែលបានចាក ចេញពីបន្ទប់មន្ទីរឃុំឃាំងវិញនៅចុងបញ្ចប់នៃអង្គសវនាការបឋម នេះ ។ នេះគឺជាលើកដំបូងនៅក្នុងអង្គសវនាការបឋមនេះហើយ ដែល នួន ជា មានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការក្នុងអំឡុងដំណើរ ការនីតិវិធីនៅថ្ងៃព្រហស្បតិ៍នេះ ដោយគោរពតាមពាក្យសន្យា របស់គាត់ដែលថា គាត់នឹងចូលរួមអង្គសវនាការនៅពេលដែល អង្គហេតុមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរឿងក្តីរបស់គាត់ត្រូវបានយកមក ពិភាក្សាចំពោះមុខចៅក្រម ។

សាធារណជនក៏បន្តចូលរួមតាមដានអង្គសវនាការរហូត ដល់ទីបញ្ចប់ដូចគ្នាដែរ ។ បើទោះបីជាអង្គសវនាការបានចាប់ផ្តើម ឡើងដោយនៅមានកៅអីទំនេរជាច្រើននៅក្នុងសាលសាធារណៈ

សម្រាប់អ្នកតាមដានដំណើរការសវនាការក៏ដោយ ។ មិនយូរប៉ុន្មាន សិស្សានុសិស្សជាច្រើននាក់បានមកចូលរួមតាមដានដំណើរការនីតិវិធីថ្ងៃនេះ ដោយចូលបំពេញកន្លែងដែលទំនេរទាំងអស់នោះ ។

សេចក្តីបង្គាប់របស់ចៅក្រមស្តីពីការបដិសេធចំពោះបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំ

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានចាប់ផ្តើមដំណើរការអង្គសវនាការក្រោយម៉ោងប្រាំបួនបន្តិច ហើយបានសង្កត់ធ្ងន់លើសេចក្តីបង្គាប់របស់ចៅក្រមដែលបានលើកឡើងកាលពីថ្ងៃពុធទាក់ទងនឹងការពិភាក្សាពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សី ។ ក្រោយពីលោកប្រធានបានបញ្ជាក់ថាបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះគ្រាន់តែជាបញ្ជីបម្រុងតែប៉ុណ្ណោះ ហើយថាគ្មានសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញណាម្នាក់ត្រូវបានបដិសេធមិនទទួលស្គាល់ លោកប្រធានបានស្នើសុំឲ្យភាគីទាំងអស់ដាក់កម្រិតលើការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួនចំពោះសាក្សីដែលមានចុះនៅក្នុងបញ្ជីតាមតែអាចធ្វើបាន ។ លោកប្រធានក៏បានរំឭកភាគីទាំងអស់ថា បញ្ជីនេះមានចុះឈ្មោះរបស់សាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញសម្រាប់ដំណាក់កាលទីមួយនៃអង្គជំនុំជម្រះនេះ ដែលនេះក៏ជាប្រធានបទមួយដែលចៅក្រមបានលើកឡើងកាលពីថ្ងៃច័ន្ទរួចម្តងហើយ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកស្រីចៅក្រម ស៊ីលវៀ ខាតព្រ៉ាយត៍ បានផ្តល់សេចក្តីបង្គាប់បន្ថែមសម្រាប់ការពិភាក្សានៅក្នុងថ្ងៃនេះ ។ ដំបូង លោកស្រីចៅក្រមបានមានប្រសាសន៍ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនទាន់បានចេញសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយថាតើអ្នកជំនាញដែលមានចុះនៅក្នុងបញ្ជីគួរតែត្រូវចាត់ទុកជាសាក្សីឬយ៉ាងណានោះទេ ។ លោកស្រីចៅក្រមបានណែនាំភាគីទាំងអស់ថា ចៅក្រមបានដឹងយ៉ាងច្បាស់ពីអំណះអំណាងរបស់ភាគីនីមួយៗមកលើប្រធានបទនេះតាមរយៈការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សររបស់ភាគីទាំងអស់ដែលបានដាក់ជូនចៅក្រម ។ ដូច្នេះ ភាគីទាំងអស់មិនត្រូវលើកឡើងនូវអំណះអំណាងដដែលទាំងអស់នោះនៅក្នុងអង្គសវនាការថ្ងៃនេះទេ ។ ទីពីរ លោកស្រីចៅក្រមក៏បានរំឭកភាគីទាំងអស់ថា ភាគីនីមួយៗត្រូវតែហៅឈ្មោះសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីតាមរបស្សនាមដែលតុលាការបានដាក់ឲ្យ ។

បន្ថែមលើនេះ លោកស្រីចៅក្រម ស៊ីលវៀ ខាតព្រ៉ាយត៍ បានពន្យល់បកស្រាយថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងអាចនឹងបន្តពិនិត្យមើលបញ្ជីសាក្សីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញទាំងអស់សាឡើងវិញនៅក្នុងអំឡុងដំណើរការនីតិវិធី ហើយអាចនឹងបន្ថែមសាក្សី ឬដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៀត ប្រសិនបើចៅក្រមសម្រេចធ្វើដូច្នេះ ។ ក្នុងគោលបំណងឲ្យអង្គជំនុំជម្រះក្តីដំណើរការលឿន លោកស្រីចៅក្រមបានគូសបញ្ជាក់ថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនឹងកម្រិតចំនួនសាក្សីបន្ថែមដែលអាចនឹងត្រូវកោះហៅឲ្យចូលរួម ។ លោកស្រីបាននិយាយបន្តទៀតថា ប្រសិនបើភាគីណាមួយជឿជាក់ថាវាមានសារសំខាន់ក្នុងការបន្ថែមបុគ្គលណាមួយចូលទៅក្នុងបញ្ជីរាយនាមសាក្សីមុនពេលអង្គជំនុំជម្រះក្តីចាប់ផ្តើមនោះ សូមភាគីនោះមិនត្រូវប្រកាសសំណូមពររបស់ខ្លួននៅក្នុងអង្គសវនាការជាសាធារណៈទេ ។ ជាងនេះទៅទៀត ភាគីនីមួយៗគួរតែដាក់សេចក្តីស្នើសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរជូនមកចៅក្រមនៅថ្ងៃទី៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១១ ។ លោកស្រីបានបញ្ជាក់សេចក្តីបង្គាប់នេះសាជាថ្មីម្តងទៀតដល់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីថា ដោយសារតែការបន្ថែមចំនួនដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្ប-វេណីដែលទើបតែអនុញ្ញាតដោយអង្គបុរេជំនុំជម្រះនោះ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នឹងទទួលបានឱកាសដាក់បញ្ចូលដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់នេះចូលទៅក្នុងបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនាពេលក្រោយ ហេតុដូច្នេះមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់មិនចាំបាច់លើកឡើងពីបញ្ហានេះ ឬបន្ថែមឈ្មោះដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងនោះសម្រាប់ការពិភាក្សានៅក្នុងថ្ងៃនេះទេ ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់នូវសេចក្តីថ្លែងការណ៍បឋមរបស់ចៅក្រមដោយណែនាំឲ្យភាគីទាំងអស់ថា ចៅក្រមនឹងមិនបន្តដំណើរការអង្គសវនាការបឋមនេះនៅថ្ងៃសុក្រទៀតទេ ពីព្រោះថាការសួរដេញដោលដោយផ្ទាល់មាត់ត្រូវបានបញ្ចប់ជាស្ថាពរនៅថ្ងៃពុធរួចហើយ ។

មុននឹងចាប់ផ្តើមការពិភាក្សាពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សី សហមេធាវីការពារក្តី ខៀវ សំផន គឺលោក ស សូវ៉ាន បានស្នើសុំការ

អនុញ្ញាតឲ្យកូនក្តីរបស់លោកមានមតិខ្លីមួយចំពោះមុខចៅក្រម ។ លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានស្នើឲ្យ ខៀវ សំផន ជម្រាបអង្គសវនាការពីប្រធានបទដែល ខៀវ សំផន នឹងលើកយកមកនិយាយ ។ ខៀវ សំផន បានឆ្លើយតបវិញថា គាត់សូមនិយាយពីបញ្ហាបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដោយខ្លួនឯង ។ ភ្លាមៗនោះ ចៅក្រមបានបដិសេធច្រានចោលការស្នើសុំនេះ ។

ដោយទំនងជាមិនយល់នឹងការឆ្លើយតបភ្លាមៗរបស់ចៅក្រម ខៀវ សំផន នៅឈរស្ងៀមអស់មួយភ្លែតរហូតដល់លោក ស សូវ៉ាន បានណែនាំឲ្យ ខៀវ សំផន អង្គុយចុះ ។ បន្ទាប់មកទៀត លោក ស សូវ៉ាន មានបំណងបកស្រាយបញ្ជាក់ពីគោលបំណងរបស់កូនក្តីខ្លួន ។ លោកបាននិយាយថា ខៀវ សំផន មានបំណងនិយាយតែពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សីតែប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនលើកឡើងពីប្រធានបទអ្វីផ្សេងនោះទេ ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានឆ្លើយតបថា ចៅក្រមបានសម្រេចមិនអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន និយាយនៅពេលនេះទេ ប៉ុន្តែ ខៀវ សំផន អាចមានមតិបាននៅពេលដែលដំណាក់កាលនៃអង្គសវនាការកំណត់ឲ្យជនជាប់ចោទមានមតិបានមកដល់ ។ លោកប្រធានបាននិយាយថា «នេះគឺជាសិទ្ធិរបស់អ្នក និងកូនក្តីរបស់អ្នក» ។ ក្រោយពីបានរំឭកដល់ភាគីទាំងអស់ឲ្យប្រើប្រាស់រហស្សនាមជនរងគ្រោះនៅក្នុងអំឡុងពេលផ្តល់អំណះអំណាងមក លោកប្រធានចៅក្រមបានស្នើសុំឲ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាចាប់ផ្តើមការពិភាក្សាលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សី ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងអ្នកជំនាញ បម្រុងនេះតែម្តង ។

ការអង្កេតរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំ

លោកស្រីសហព្រះរាជអាជ្ញាជាតិ ជា លាង បាននិយាយថា ក្រោយពីបានពិនិត្យមើលបញ្ជីរាយនាមសាក្សីបម្រុងនេះមក ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាសូមបដិសេធមិនទទួលយកសាក្សីតែមួយគត់គឺ សាក្សី TCW៤៨២ ហើយស្នើសុំឲ្យលុបចោលសមាសភាពសាក្សីរូបនេះចោល ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកស្រីសហព្រះរាជអាជ្ញាសូមបញ្ចប់ការអង្កេតរបស់ភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញាដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យមានការជជែកដេញដោលបន្តទៀតលើការ

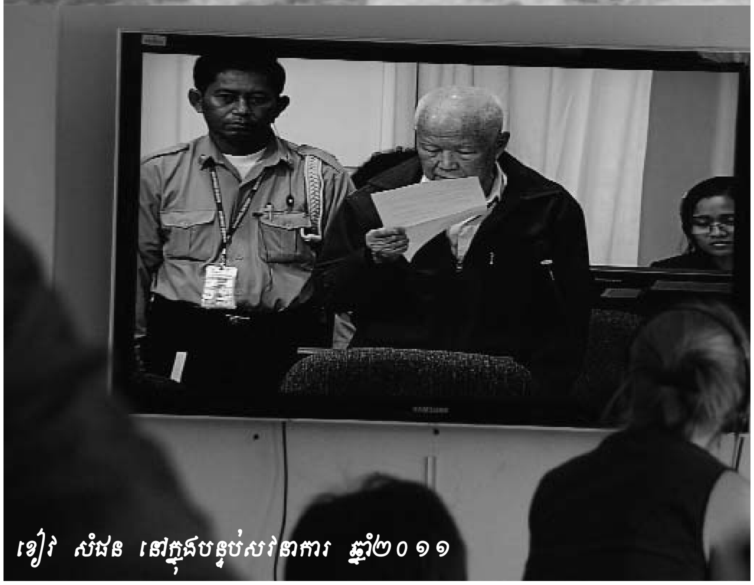

ខៀវ សំផន នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឆ្នាំ២០១១

បដិសេធច្រានចោលសាក្សីរូបនេះ ។

ក្រោយពីបានពិភាក្សាជាមួយនឹងចៅក្រមផ្សេងៗទៀត លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានឆ្លើយតបថា ចៅក្រមបានកត់សម្គាល់ការស្នើសុំនេះ ហើយនិងបញ្ជាក់ពីសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមជូនដល់សហព្រះរាជអាជ្ញានាពេលខាងមុខ ពីព្រោះថាភាគីដទៃទៀតមានបំណងចង់បន្តដំណើរការនីតិវិធីនេះដោយលើកឡើងពីអំណះអំណាងរបស់ខ្លួននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការនីតិវិធីជាសម្ងាត់វិញ ។

លោក វីលៀម ស្មីត សហព្រះរាជអាជ្ញាអន្តរជាតិបានបន្តការអង្កេតរបស់ការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាដោយរំឭកដល់

ខៀវ សំផន ជាមួយថ្នាក់ដឹកនាំឡាវ ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ចៅក្រមថា ព្រះរាជអាជ្ញាមានកាតព្វកិច្ចដាក់បន្ទុកនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញាសូមជម្រាបដល់ចៅក្រមថា សហព្រះរាជអាជ្ញាគ្រោងនឹងដាក់ការស្នើសុំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរដើម្បីបន្ថែមជនរងគ្រោះចំនួនដប់ប្រាំនាក់ទៀតតាមកាលបរិច្ឆេទកំណត់នៅថ្ងៃទី៥ ខែកក្កដា ។ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញាក៏បាននិយាយថាសហព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើការកត់ចំណាំសេចក្តីប្រកាសរបស់ចៅក្រម ខណៈពេលដែលអង្គជំនុំជម្រះក្តីដំណើរការទៅមុខសម្រាប់ឲ្យភាគីនីមួយៗបន្ថែមចំនួនសាក្សីនៅក្នុងរឿងក្តីនេះ ។ លោកបានបន្តទៀតថា ការដែលភាគីព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងពីសេចក្តីប្រកាសនេះពីព្រោះថាវាកើតមានជាញឹកញាប់នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីមុនៗ និងអង្គសវនាការផ្សេងៗទៀតដែលថាសាក្សីមួយចំនួនមិនអាចមកចូលរួមនៅក្នុងអង្គសវនាការបានស្របពេលដែលសាក្សីមួយចំនួនផ្សេងទៀតមានភាពស្ទាក់ស្ទើរក្នុងការនិយាយ ឬមានភាពភ្លេចភ្លាំង ដែលកត្តាទាំងអស់នេះជំរុញឲ្យមានការទាញយកសាក្សីផ្សេងទៀតមកជំនួសសាក្សីទាំងអស់នេះ ។

ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា រៀបរាប់ពីភាពចម្រូងចម្រាសនៅក្នុងដំណើរការស៊ើបអង្កេត

ក្រោយពីការបញ្ចប់ការបញ្ចេញមតិយោបល់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចៅក្រមបានផ្ទេរវេទិកាទៅឲ្យមេធាវីការពារក្តី ។

ដោយសារការបដិសេធជាបន្តបន្ទាប់ពីសំណាក់មេធាវីការពារក្តី ជាពិសេសក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា ទាក់ទិននឹងប្រធានបទនេះតាំងពីដើមសប្តាហ៍មក ការពិភាក្សាពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះបានឈានទៅរកការជជែកដេញដោលនិងភាពមិនចុះសម្រុងគ្នារវាងភាគីសហព្រះរាជអាជ្ញា មេធាវីការពារក្តីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ និងរវាងភាគីទាំងអស់នេះជាមួយនឹងចៅក្រម ។

លោក វីកទ័រ គូប៉េ សហមេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិរបស់ នួន ជា បានចាប់ផ្តើមពិភាក្សាពីការអង្កេតរបស់ខ្លួនលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីសម្រាប់កូនក្តី នួន ជា ដោយធ្វើការរិះគន់លើដំណើរការស៊ើបអង្កេតតាមផ្លូវច្បាប់របស់តុលាការខ្មែរក្រហមក្នុងគោលបំណងបញ្ចប់ការអះអាងដែលដៃគូសហមេធាវីរបស់គាត់បានលើកឡើងនៅក្នុងអំឡុងអង្គសវនាការកាលពីថ្ងៃច័ន្ទកន្លងទៅនេះ ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បាន ជម្រាបចៅក្រមថា ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីត្រូវបានតែងតាំងជាមេធាវីការពារក្តីឲ្យ នួន ជា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោកបានដាក់ការស្នើសុំមួយជូនដល់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតដើម្បីឲ្យភាគីមេធាវីការពារក្តីមានវត្តមាននៅក្នុងការជួបសម្ភាសន៍ជាមួយនឹងសាក្សី ។ បើទោះបីជាវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់តុលាការខ្មែរក្រហមមិនតម្រូវឲ្យមេធាវីការពារក្តីមានវត្តមាននៅក្នុងការជួបសម្ភាសន៍សាក្សីក៏ដោយ ក៏លោក វីកទ័រ គូប៉េ និងដៃគូសហមេធាវីរបស់លោកបានធ្វើការស្នើសុំនេះឡើងអាស្រ័យលើមូលហេតុពីរគឺ ៖ ១) ដើម្បីអនុវត្តសិទ្ធិរបស់មេធាវីការពារក្តីក្នុងការពិនិត្យពិច័យសមាសភាពរបស់សាក្សីទាំងអស់ដោយយោងតាមច្បាប់កម្ពុជា និងច្បាប់អន្តរជាតិ និង ២) ដើម្បីចៀសវាងការសម្ភាសន៍ឬពិនិត្យមើលសមាសភាពរបស់សាក្សីម្តងទៀតក្នុងគោលបំណងធានាឲ្យបាននូវអង្គជំនុំជម្រះក្តីមួយដែលមានល្បឿនទៅមុខនិងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងសម្រេចលទ្ធផលបានល្អ ។ បន្ថែមពីលើនេះ លោកវីកទ័រ គូប៉េ បានរៀបរាប់ថា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបដិសេធច្រានចោលសំណើនេះដោយអះអាងថាការជួបគ្នារវាងមេធាវីការពារក្តីជាមួយនឹងសាក្សីបានផ្តល់ជាលទ្ធផលគ្រប់គ្រាន់ហើយសម្រាប់ការស្នើសុំនេះ ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានបន្តទៀតថា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានឆ្លើយតបបន្ថែមទៀតថា ការរារាំងមិនឲ្យមេធាវីការពារក្តីជួបនិយាយជាមួយនឹងសាក្សីបានក្រើនរំឭកដល់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីថាវាគឺជាសកម្មភាពខុសច្បាប់ក្នុងការដាក់សម្ពាធមកលើសាក្សី ។

ក្រោយពីបានពិភាក្សាជាមួយ នួន ជា លោក វីកទ័រ គូប៉េ បាននិយាយថា សហមេធាវីការពារក្តីបានធ្វើការស្នើសុំឲ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតមួយចំនួន ។ លោកបាននិយាយថា «ប្រសិនបើមិនអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយផ្ទាល់ នោះយើងសូមស្នើសុំឲ្យចៅក្រមស៊ើបអង្កេតធ្វើការស៊ើបអង្កេតជំនួសយើង» វិញ ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានរៀបរាប់ថា ការស្នើសុំឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតទាំងអស់នេះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងទិដ្ឋភាពជាក់លាក់បួនដែលមេធាវីការពារក្តីរបស់ក្រុមលោកបានជឿថាចៅក្រមស៊ើបអង្កេតមិនបានធ្វើការអង្កេតឲ្យបានពេញលេញ និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ។ ទិដ្ឋភាពទាំងបួននោះគឺ ៖

១) តួនាទីប្រទេសវៀតណាមនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៧៣ ដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ មុន និងក្រោយរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងផលប៉ះពាល់នៃតួនាទីនេះដែលមានមកលើសេចក្តីសម្រេចរបស់មេដឹកនាំនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

២) ផលវិបាកនៃការបំផ្លិចបំផ្លាញដោយការទម្លាក់គ្រាប់បែករបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ថាតើការទម្លាក់គ្រាប់បែកនេះបានបង្កឲ្យមានកង្វះចំណីអាហារមានផលប៉ះពាល់អ្វីខ្លះដែលមានមកលើប្រជាជនកម្ពុជា និងថាតើរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យអាចនឹងធ្វើអ្វីបានខ្លះដើម្បីដោះស្រាយផលប៉ះពាល់ទាំងអស់នេះ ។

៣) មេបញ្ជាការខ្មែរក្រហមដែលពោរពេញដោយល្បិចកល ជាពិសេសនៅភូមិភាគបូព៌ាដែលមេដឹកនាំនៅទីក្រុងភ្នំពេញមិនមានអំណាចមជ្ឈការ ។

៤) សច្ចភាពនៃសក្ខីកម្មរបស់ជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នៅក្នុងសំណុំរឿង០០១ទាក់ទិននឹងតួនាទីរបស់ នួន ជា នៅមន្ទីរសន្តិសុខស-២១របស់ខ្មែរក្រហម ។

លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានអះអាងថា នួន ជា និងក្រុមមេធាវីការពារក្តីបានធ្វើការស្នើសុំឲ្យមានការស៊ើបអង្កេតទាំងអស់នេះឡើងដោយសង្ឃឹមថា បញ្ហាទាំងអស់នេះនឹងមិនចាំបាច់លើកមកពិភាក្សានៅក្នុងអំឡុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីនោះទេ ។ លោកបាននិយាយ

ថា កូនក្តីរបស់លោកមានវ័យកាន់តែចាស់ជរា ហើយក៏គ្មានបំណងអូសបន្លាយអង្គជំនុំជម្រះក្តីនេះដែរ ។ បន្ថែមលើនេះ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានបញ្ជាក់ថា នួន ជា ចង់ឲ្យតុលាការលាតត្រដាងពីការពិត «ការពិតជាប្រវត្តិសាស្ត្រ» ដែលមិនត្រឹមតែអាចអានបាននៅក្នុងសៀវភៅនៅតាមបណ្ដាប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក ឬវៀតណាមតែប៉ុណ្ណោះទេ តែការពិតដែលមនុស្សគ្រប់ៗគ្នាអាចដឹងឮបាន ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត លោកបានអះអាងថា នួន ជា ចង់បាន «អង្គជំនុំជម្រះក្តីមួយដែលត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ដែលមិនមែនជាអង្គជំនុំជម្រះក្តីក្លែងក្លាយ» ដូចដែលកើតមានកាលពីឆ្នាំ ១៩៧៩ នោះទេ ។

យ៉ាងណាមិញ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានអះអាងថា ការឆ្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតចំពោះសំណើទាំងអស់នេះមិនអាចទទួលយកបានទាល់តែសោះ ។ ដូចដែលបានដឹង សក្ខីកម្មរបស់ ឌុច មិនត្រូវបានយកមកពិចារណា មេដឹកនាំនៅភូមិភាគបូព៌ាមិនត្រូវបានសម្ភាសន៍ ហើយបញ្ហារបស់ប្រទេសវៀតណាមក៏មិនត្រូវបានដោះស្រាយ ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកក៏បានបន្ត «ពន្យល់បកស្រាយទៅកាន់សាធារណជន» ពីមូលហេតុដែលលោកបានលើកឡើងពីបញ្ហាស៊ើបអង្កេតនៅខណៈពេលនេះ ដោយផ្តល់ជាឧទាហរណ៍ពីសាក្សីដោះបន្ទុកម្នាក់របស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីដែលមិនត្រូវបានបញ្ចូលនៅក្នុងបញ្ជី រាយនាមសាក្សីបម្រុងនេះ ។ មុននឹងពន្យល់បកស្រាយពីសារៈសំខាន់នៃសាក្សីរូបនេះ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានរិះគន់លក្ខខ្ខិកៈរបស់ចៅក្រមដែលឲ្យលោកនិយាយជួសសាក្សីដោយប្រើរហស្សនាម ដោយអះអាងថា ដំណើរការនីតិវិធីនេះគឺជាដំណើរការនីតិវិធីជាសាធារណៈ ដូច្នេះសាធារណជនមានសិទ្ធិដឹងថាសមាសភាពពិតរបស់សាក្សីដែលនឹងត្រូវឡើងធ្វើសក្ខីកម្ម ។ ប៉ុន្តែ លោកក៏គោរពធ្វើតាមចៅក្រមដោយឲ្យឈ្មោះសាក្សីនោះជា «លោក ឃ» ។ បន្ទាប់មកទៀត លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានបន្តផ្តល់ជាព័ត៌មានទូទៅរបស់សាក្សី «ឃ» និងតួនាទីរបស់សាក្សីនេះនៅក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលព័ត៌មានទាំងអស់នេះបានឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញយ៉ាងច្បាស់ថាសាក្សីនោះគឺជាលោក ប៉ែន សុវណ្ណ នាយករដ្ឋមន្ត្រីដំបូងគេនៃរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាក្រោយពីការដួលរលំនៃរបបខ្មែរក្រហម ។

ភ្លាមៗនោះ លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារង វីលៀម ស្មីត បានក្រោកឈរធ្វើការបដិសេធ ។ លោកបាននិយាយថា ស្រប ពេលដែលលោកដឹងថាលោក វីកទ័រ គូប៉េ មានបំណងធ្វើឲ្យអង្គសវនាការនេះមានលក្ខណៈជាសាធារណៈដោយសារតែការព្រួយបារម្ភពីសុវត្ថិភាពរបស់សាក្សី ចៅក្រមបានបង្គាប់ឲ្យភាគីទាំងអស់ប្រើប្រាស់តែរហស្សនាមសម្រាប់អង្គសវនាការនាថ្ងៃនេះ ។ លោក វីលៀម ស្មីត បានជំទាស់ថានេះគឺជាទង្វើមិនសមរម្យទេដែលមេធាវីការពារក្តីបានហៅសាក្សីថា «លោក» ហើយបែរជាផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតពីសមាសភាពរបស់សាក្សីនោះដែលអាចធ្វើឲ្យសាធារណជនកត់សម្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់សាក្សីនោះបានយ៉ាងងាយទៅវិញ ។ លោកសូមស្នើសុំឲ្យចៅក្រមរំឭកមេធាវីទាំងអស់មិនត្រូវគូសសម្គាល់ពីអត្តសញ្ញាណរបស់សាក្សីដាច់ខាតនៅក្នុងថ្ងៃនេះ ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានឆ្លើយតបដោយរំឭកដល់លោក វីកទ័រ គូប៉េ ថាបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះគឺគ្រាន់តែជាបញ្ជីបណ្ដោះអាសន្នតែប៉ុណ្ណោះ ហេតុដូច្នេះប្រសិនបើលោក វីកទ័រ គូប៉េ ត្រូវការសាក្សីផ្សេងទៀតជាចាំបាច់នោះ សូមលោកដាក់ការស្នើសុំនេះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ។ លោកប្រធានចៅក្រមបានយល់ស្របតាមការអង្កេតរបស់លោក វីលៀម ស្មីត ដោយនិយាយថាការធ្វើការអង្កេតដែលឈានទៅដល់ការកត់សម្គាល់សមាសភាពរបស់សាក្សីបានរំលោភបំពានវិធានការការពារសាក្សីដែលកំណត់ដោយចៅក្រមដែលមានចែងនៅក្រោមបទដ្ឋានច្បាប់អន្តរជាតិ ។ លោកប្រធានចៅក្រមបានបង្គាប់ឲ្យលោក វីកទ័រ គូប៉េ ឈប់ផ្តល់ព័ត៌មានលម្អិតរបស់សាក្សី «ឃ» ហើយបន្តការមានមតិរបស់លោកទៅលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីទៀត ។

លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានចាប់ផ្តើមបញ្ចេញមតិរបស់លោកសាជាថ្មីម្តងទៀតដោយនិយាយថាលោកនឹងមិននិយាយអ្វីទាំងអស់ទាក់ទិននឹងសាក្សី «ឃ» ទៀតឡើយ ។ ជាការឆ្លើយតបនឹងការស្នើសុំរបស់ នួន ជា លោកបានរៀបរាប់ថា ចៅក្រមស៊ើបអង្កេតបានបដិសេធមិនសម្ភាសន៍សមាសភាពសាក្សីដែលលោកបានប្រគល់ជូនចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនោះទេ ហើយបែរជានិយាយថាការសម្ភាសន៍សាក្សីទាំងអស់នោះមិនមានសារសំខាន់អ្វីទេ ។

លោកបានបន្តនិយាយថា នួន ជា ភ្ញាក់ផ្អើលយ៉ាងខ្លាំងចំពោះការឆ្លើយតបរបស់សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ហើយជឿថាសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេតយកចិត្តទុកដាក់តែលើភ័ស្តុតាងដាក់បន្ទុកជាងភ័ស្តុតាងដោះបន្ទុករបស់ភាគីមេធាវីការពារក្តី ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានចាប់ផ្តើមរៀបរាប់ពីព័ត៌មានទាក់ទងនឹងមន្ត្រីប៉ូលិសជនជាតិអូស្ត្រាលីម្នាក់ដែលនេះគឺជារហស្សនាមដែលលោក វីកទ័រ គូប៉េ បានដាក់ឲ្យសាក្សីរូបនោះដែលជាជនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងដំណើរការស៊ើបអង្កេត ។ ជាថ្មីម្តងទៀត លោកសហព្រះរាជអាជ្ញារងបានបង្អាក់លោកមេធាវីការពារក្តីដោយជំទាស់ថា បញ្ហាសមភាពនៃដំណើរការស៊ើបអង្កេតមិនមែនជាបញ្ហាដែលត្រូវលើកឡើងមកពិភាក្សាសម្រាប់ដំណើរការអង្គសវនាការថ្ងៃនេះទេ ។ ក្រោយពីបានអះអាងចំពោះមុខមេធាវីការពារក្តីថាភាគីព្រះរាជអាជ្ញាក៏មានបំណងចង់ឲ្យបញ្ហាទាំងអស់នេះត្រូវបានពិភាក្សាជាសាធារណៈមក លោកបាននិយាយបន្តទៀតថា ក្នុងសមាសភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងសំណុំរឿង អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមានសិទ្ធិក្នុងការកំណត់កាលបរិច្ឆេទសម្រាប់ប្រធានបទដែលត្រូវលើកមកពិភាក្សា ។ លោក វីលៀម ស្មីត បានងាកមករកចៅក្រមដោយនិយាយថា «អ្នកនឹងបាត់បង់នូវអំណាចគ្រប់គ្រងអង្គជំនុំជម្រះក្តីនេះ ប្រសិនបើភាគីទាំងអស់ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យមានមតិដែលមិនគោរពទៅតាមគោលការណ៍នៃរបៀបវារៈដែលចៅក្រមបានកំណត់ឲ្យនោះ» ។

ក្រោយពីបានពិភាក្សាជាមួយនឹងចៅក្រមផ្សេងៗទៀត លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានប្រកាសសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមដោយបញ្ឈប់ការបញ្ចេញមតិរបស់លោក វីកទ័រ គូប៉េ ដោយសារការមិនគោរពតាមសេចក្តីបង្គាប់របស់ចៅក្រមក្នុងការដាក់កម្រិតលើការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួនដែលមានទៅលើបញ្ហាបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនិងក្នុងការមិនកត់សម្គាល់អត្តសញ្ញាណរបស់សាក្សីបានបង្អាក់រំខានដល់ដំណើរការនីតិវិធីរបស់តុលាការ ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានសួរថាតើសេចក្តីសម្រេចរបស់ចៅក្រមនេះមានន័យថាក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ នួន ជា មិនត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យមានមតិលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះបន្តទៀតឬយ៉ាងណា ហើយលោកបានបញ្ជាក់ទៀតថាកូនក្តីរបស់លោកបានរង់ចាំអស់រយៈពេលបួនថ្ងៃហើយដើម្បីធ្វើបទបង្ហាញលើបញ្ហានេះ ។

ទំនងជាមានអារម្មណ៍ថារំខាន លោកប្រធាន និល ណុន បានបង្អាក់លោក វីកទ័រ គូប៉េ ហើយបានជម្រាបលោក វីកទ័រ គូប៉េ ថាលោកប្រធានបានបង្គាប់ឲ្យ នួន ជា ដាក់ការស្នើសុំបញ្ចូលសាក្សីថ្មីទាំងនោះជាលាយលក្ខណ៍អក្សរជូនមកចៅក្រម ។ បន្ទាប់មកទៀត លោកប្រធានចៅក្រមបាននិយាយថា ប្រសិនបើលោក វីកទ័រ គូប៉េ មិនធ្វើការអង្កេតអ្វីតទៅទៀត នោះចៅក្រមនឹងផ្ទេរវេទិកានេះទៅឲ្យភាគីផ្សេងទៀត ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានអង្គុយចុះដោយគ្មានធ្វើការឆ្លើយតបអ្វីទាំងអស់ ។ ឃើញដូច្នេះ លោកប្រធានចៅក្រមបានកោះហៅក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ឲ្យឡើងធ្វើបទបង្ហាញរបស់ខ្លួន ។

ការអង្កេតរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តី អៀង សារី លើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំ

លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស សហមេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិរបស់ អៀង សារី បានលើកឡើងការជំទាស់មិនទទួលស្គាល់សាក្សី TCE៤៨ ដោយនិយាយថា មូលហេតុសម្រាប់ការបដិសេធនេះត្រូវបានប្រគល់ជូនចៅក្រមជាលាយលក្ខណ៍អក្សររួចរាល់ហើយ ។ លោកក៏បានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមផ្តល់ប្រធានបទបន្ថែមទៀតសម្រាប់អង្គជំនុំជម្រះក្តីឆាប់ៗតាមតែអាចធ្វើបាន ដើម្បីជួយដល់ភាគីទាំងអស់អាចពិនិត្យមើលបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះឲ្យកាន់តែល្អិតល្អន់ជាងនេះ ។ លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ក៏បានសំណូមពរឲ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាយ៉ាងហោចណាស់ផ្តល់នូវ «បញ្ជីស្តីពីអត្តចរិតត្រឹមត្រូវ» របស់សាក្សីចំនួនដប់ប្រាំនាក់ដែលសហព្រះរាជអាជ្ញាបានគ្រោងដាក់បន្ថែមនោះ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានបញ្ចេញមតិទាក់ទងនឹងសេចក្តីអះអាងរបស់លោក វីលៀម ស្មីត និង លោក វីកទ័រ គូប៉េ ស្តីពីដំណើរការអង្គសវនាការសម្រាប់សាក្សីជាសាធារណៈ ដោយសង្កត់ធ្ងន់ថាវាអាចក្លាយជា «កំហុសឆ្គងមួយដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ប្រសិនបើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីត្រូវបានលាតត្រដាងមុនពេលដែលសាក្សីអាចមានវត្តមាននៅក្នុងអង្គសវនាការ» ។ លោកបានជំរុញឲ្យភាគីទាំងពីរមានការប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយអះអាង

ថាសាធារណជនអាចនឹងមិនទទួលបានប្រយោជន៍អ្វីទាំងអស់ពីការដឹងពីសមាសភាពសាក្សីទុកជាមុនបែបនេះ ហើយការដឹងពីសមាសភាពសាក្សីនេះទៀតអាចនឹងបង្កជាគ្រោះថ្នាក់ដល់សាក្សី និងបង្កជាបញ្ហាសម្រាប់តុលាការទាំងមូលទៀតផង ។

ទាក់ទិននឹងការបដិសេធរបស់ចៅក្រមក្នុងការមិនអនុញ្ញាតឲ្យ ខៀវ សំផន និយាយ លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានជំរុញចៅក្រមធ្វើការពិចារណាលើសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនម្តងទៀត ។ លោកបានលើកឡើងពីខ្លឹមសារនៃមាត្រា១៤(ក) របស់កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ដែលស្តីពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការការពារខ្លួនឯង និងភាគីដទៃ ។

ភ្លាមៗលោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានពន្យល់បកស្រាយថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងមិនបាននិយាយថាជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យនិយាយឡើយ ប៉ុន្តែដោយគោរពទៅតាមគោលការណ៍លំដាប់លំដោយនៃដំណើរការនីតិវិធី ខៀវ សំផន ត្រូវរង់ចាំដល់វេនដែលជនជាប់អាចត្រូវអនុញ្ញាតឲ្យនិយាយតែប៉ុណ្ណោះ ។

ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ មិនមានមតិយោបល់លើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំ

ដោយសារតែលោកស្រី ដាយអាណា អេលីស សហមេធាវីការពារក្តីអន្តរជាតិរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ ធ្លាប់បានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមរៀបចំកាលបរិច្ឆេទនៃអង្គសវនាការសាជាថ្មីម្តងទៀត ដើម្បីធានាថាលោកស្រីអាចមានវត្តមានចូលរួមនៅក្នុងដំណើរការពិភាក្សាពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនោះ វាដូចជាគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលដែលថាដៃគូសហមេធាវីរបស់លោកស្រី គឺលោក ផាត់ ពៅស៊ាង បាននិយាយថា ក្រុមមេធាវីរបស់លោកមិនមានមតិយោបល់អ្វីលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីបម្រុងនេះទេ ដោយលោកបានអង្គុយចុះភ្លាមក្រោយពេលនិយាយចប់ ។ យ៉ាងណាមិញ ចៅក្រមបានបន្តដំណើរការនីតិវិធីភ្លាមៗដោយកោះហៅក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ ខៀវ សំផន ដោយអនុញ្ញាតឲ្យជនជាប់ចោទ ខៀវ សំផន ឡើងមានមតិយោបល់លើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះដោយខ្លួនឯង ។

ខៀវ សំផន និយាយ

ខៀវ សំផន បានចាប់ផ្តើមបញ្ចេញមតិដោយធ្វើការគោរពដល់ចៅក្រម មេធាវីទាំងអស់ និងសាធារណជន និងសូម «គោរពថ្វាយបង្គំ» ព្រះសង្ឃដែលគង់នៅក្នុងសាលសាធារណៈ ដែលគាត់បានងាកមើលជាញឹកញាប់ខណៈពេលដែល ខៀវ សំផន កំពុងនិយាយ ។ ក្រោយពីបានអះអាងថា អង្គសវនាការនេះមានសារសំខាន់បំផុតសម្រាប់ខ្លួនឯង និងប្រជាជនខ្មែរទាំងអស់ ខៀវ សំផន បាននិយាយថា គាត់បានរង់ចាំឱកាសនេះជាយូរណាស់មកហើយ ។ ខៀវ សំផន បានបន្តដោយនិយាយថា «ខ្ញុំពិតជាមានសំណាងណាស់ដែលមានសុខភាពល្អនៅខណៈពេលនេះ ។ ឲ្យតែខ្ញុំមានសុខភាពល្អដូចថ្ងៃនេះរហូតទៅ ខ្ញុំនឹងសហការឲ្យអស់ពីសមត្ថភាព និងអស់ពីចិត្តពីថ្លើមដើម្បីជួយសម្រួលដល់កិច្ចការរបស់តុលាការ.... និងព្យាយាមបញ្ជាក់ពីការពិតឲ្យបានច្រើនតាមតែអាចធ្វើបាន» ។

ងាកមកនិយាយពីបញ្ជីរាយនាមសាក្សីវិញ ខៀវ សំផន បាននិយាយថាគាត់ចង់ឲ្យសាធារណជនដឹងថាសាក្សីមួយភាគធំដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីរាយនាមសាក្សីបម្រុងនេះគឺជាសាក្សីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ។ គាត់បានអះអាងថា សូម្បីតែសាក្សីខ្លះដែលដើមឡើយត្រូវបានស្នើសុំដោយក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោកក៏ត្រូវបានក្លាយជាសាក្សីដាក់បន្ទុករបស់ព្រះរាជអាជ្ញាជាជាងសាក្សីដោះបន្ទុកដែរ ។ ក្រោយពីបាននិយាយថា សាក្សីសំខាន់របស់គាត់អាចជួយឲ្យ «ភាពស្អាតស្អំរបស់គាត់ត្រូវបានលាតត្រដាង» មក ខៀវ សំផន បានស្នើសុំឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងធ្វើការពិចារណាសាក្សីរបស់គាត់ម្តងទៀត ។ ខៀវ សំផន បានប្រកាសថា «ចៅក្រមត្រូវតែស្តាប់សាក្សីរបស់ខ្ញុំ ហើយខ្ញុំមិនមែនប្រើពាក្យថា "គួរ" ទេ តែខ្ញុំបានប្រើពាក្យថា "ត្រូវតែ"» ។ ខៀវ សំផន បាននិយាយថាគាត់សូមធ្វើការស្នើសុំដាក់សាក្សីបន្ថែមជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនាពេលខាងមុខនេះ ។ យើងសង្កេតឃើញថាមិនមានប្រតិកម្មប្រឆាំងអ្វីកើតមានឡើងចំពោះការបញ្ចេញមតិរបស់ ខៀវ សំផន ឡើយ ។

ការអង្កេតរបស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទៅលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សីដែលត្រូវបានស្នើសុំ

បន្ទាប់មកទៀត ចៅក្រមបានផ្ទេរវេទិកាទៅឲ្យមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ លោក ពេជ អង្គ ប្រធានសហមេធាវី

ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបានចាប់ផ្តើមបញ្ចេញមតិយោបល់ដោយគោរពដល់ព្រះសង្ឃនៅសាលសាធារណៈដែលមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទើបតែសម្គាល់ឃើញជាលើកដំបូង បើទោះបីជាព្រះសង្ឃដែលឋិតនៅក្នុងស្បង់ជីពរពណ៌ទឹកក្រូចមានវត្តមាននៅជួរខាងមុខនៅក្នុងសាលសាធារណៈជិតមួយសប្តាហ៍ក៏ដោយ ។ លោកប្រធានមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏បានផ្ទេរភារកិច្ចទៅឲ្យដៃគូសហមេធាវីរបស់លោកគឺលោកស្រី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហ្វូត ។ លោកស្រីបានមានមតិលើសាក្សីម្នាក់គឺសាក្សី TCW ៦០៨ ដោយនិយាយថា ឋានៈរបស់សាក្សីរូបនេះត្រូវតែផ្លាស់មកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដើម្បីគោរពទៅតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គបុរេជំនុំជម្រះ ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកស្រីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ម៉ាទីន ហ្សាកាំង បានផ្តើការអង្កេតលើសាក្សីពីររូបគឺសាក្សី TC៣៤៨ ដែលឋានៈរបស់សាក្សីនេះគួរតែក្លាយជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងសាក្សី TC៥៣១ ដែលឋានៈជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីរបស់សាក្សីរូបនេះមិនទាន់ត្រូវបានសម្រេចនៅឡើយទេ ។ លោកស្រីបានជម្រាបចៅក្រមថាសាក្សី TC៥៣១ អាចចូលរួមនៅក្នុងអង្គសវនាការនេះបានលុះត្រាតែសាក្សីរូបនេះត្រូវបានចាត់ទុកជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ លោកស្រី ម៉ាទីន ហ្សាកាំង បានសន្និដ្ឋានបញ្ចប់មតិយោបល់របស់លោកស្រីដោយជំរុញឲ្យចៅក្រមធ្វើយ៉ាងណាទប់ស្កាត់កុំឲ្យអត្តសញ្ញាណរបស់សាក្សីត្រូវបានដឹងឮជាសាធារណៈមុននឹងអង្គជំនុំជម្រះក្តីពិតប្រាកដចាប់ផ្តើម ដើម្បីការពារសិទ្ធិជាបុគ្គល និងសុវត្ថិភាពរបស់សាក្សីផ្ទាល់ ។

ជាចុងក្រោយ លោកស្រីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បានបញ្ចប់ការបញ្ចេញមតិរបស់ភាគីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដោយនិយាយថា លោកស្រីមានបំណងលើកឡើងពីគោលនយោបាយដាក់លាក់ពីរនៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ជីរាយនាមសាក្សីនេះដែលនឹងត្រូវយកមកពិភាក្សានៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះ ។ គោលនយោបាយទាំងពីរនោះគឺគោលនយោបាយស្តីពីបទបញ្ញត្តិរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ និង «គោលនយោបាយខ្មាំង» ។ លោកស្រីបានចាប់ផ្តើមពន្យល់បកស្រាយថាគោលនយោបាយបទបញ្ញត្តិរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ គឺខុសគ្នាពីគោលនយោបាយផ្សេងទៀតនៅក្នុងអំឡុងរបបខ្មែរក្រហម ។ ភ្លាមៗនោះ លោក ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទបានបង្អាក់ការបញ្ចេញមតិរបស់លោកស្រីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ។ ក្រោយពីក្រោកឈរអស់មួយសន្ទុះដោយមិនត្រូវបានកត់សម្គាល់ពីសំណាក់ចៅក្រម លោក ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស បាននិយាយថា «ខ្ញុំសូមមានមតិយោបល់» ។

ចៅក្រមបានកត់សម្គាល់គោលបំណងរបស់លោក ម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស ហើយបានបង្គាប់ឲ្យលោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី អង្គុយចុះ ។ លោកម៉ៃឃើល ខារណាវ៉ាស សូមជំទាស់នឹងមតិរបស់លោកស្រី មេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី ពីព្រោះថាពេលនេះមិនមែនជាពេលដែលត្រូវពិភាក្សាពីបញ្ហាទាំងអស់នេះទេ ។ ទោះបីជាបានទទួលស្គាល់ថាភាគីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមានតួនាទីសំខាន់យ៉ាងណាក្តី ក៏លោកបានអះអាងថា «មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវតែគោរពតាមគោលការណ៍ច្បាប់ដូចភាគីដទៃទៀតដែរ ។ មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីមិនមានសិទ្ធិលើកលែងនោះទេ» ។

បន្ទាប់មកទៀត លោក ស សូវ៉ាន បានជម្រាបដល់ចៅក្រមថាលោកក៏សូមជំទាស់នឹងការបញ្ចេញយោបល់របស់លោកស្រីមេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី ដោយបន្ទំឲ្យលោកស្រីផ្តោតសំខាន់ទៅលើជនជាប់ចោទទាំងបួនរូប «មិនមែនផ្តោតលើរបបគ្រប់គ្រងនោះទេ» ។

ជាការឆ្លើយតបនឹងការជំទាស់របស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ លោកប្រធាន និល ណុន បានណែនាំឲ្យលោកស្រីមេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី គោរពតាមគោលដៅរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៅពេលពិភាក្សាពីសាក្សី និងជម្រាបដល់លោកស្រីថារាល់មតិដែលមិនមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងសេចក្តីបង្គាប់ខាងលើនេះមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យលើកឡើងទេ ។

លោកស្រីមេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បានឆ្លើយតបទៅវិញថាលោកស្រីជឿជាក់ថាលោកស្រីគួរតែត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យនិយាយពីបរិបទខ្លះដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយោបល់របស់លោកស្រីដែលមានចំពោះសាក្សីណាម្នាក់ ។ ក្រោយពីបានលើកឡើងពី

សាក្សីបីរូបដែលលោកស្រីមានបំណងចង់និយាយមក លោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បាននិយាយថា បើទោះបីជាលោកស្រី មិនបដិសេធលើសាក្សីណាម្នាក់ក៏ដោយ ក៏លោកស្រីចាំបាច់ បកស្រាយពីគោលនយោបាយដែលចៅក្រមនិងភាគីទាំងអស់គួរ តែដឹងថាហេតុអ្វីបានជាសាក្សីនៅមានចំនួនមិនគ្រប់គ្រាន់។ លោក ស្រីបានផ្អាកការបញ្ចេញមតិរបស់លោកស្រី ខណៈពេលដែល ឃើញថាចៅក្រមកំពុងតែពិភាក្សាគ្នា។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បាននិយាយខ្លាំងៗទៅ កាន់លោកស្រីមេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី ថា «ខ្ញុំបានរំពឹងទុកថា លោកស្រីនឹងយកគំរូតាមប្រធានសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទាំងពីរ»។ ក្រោយពីក្រើនរំឭកលោកស្រីមេធាវីឲ្យគោរពតាម សេចក្តីបង្គាប់របស់ចៅក្រមរួចមក លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានផ្តល់ឱកាសឲ្យលោកស្រីមេធាវីមានមតិឲ្យច្បាស់ៗ សាជាថ្មីម្តងទៀត។

បន្ទាប់មកទៀត លោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី មានមតិ បន្តដោយឈរនៅវេទិកាជាមួយទឹកមុខអាក់អន់ចិត្ត។ លោកស្រី បាននិយាយថាសាក្សីពីររូបគឺសាក្សី *TCW*១២៦ និងសាក្សី *TCW*៦០៤ មិនអាចផ្តល់ភស្តុតាងលើគោលនយោបាយបទបញ្ជា រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍នៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៧៥-១៩៧៩ ទាំង ស្រុងតាមគោលការណ៍របស់តុលាការទេ។ សម្រាប់សាក្សីទីបីគឺ សាក្សី *TCW*៧០៧ លោកស្រីបាននិយាយថា សាក្សីរូបនេះមិន អាចធ្វើជាតំណាងឲ្យសាក្សីទាំងអស់ដែលទទួលរងគ្រោះដោយ សារគោលនយោបាយនេះទេ។ ខណៈពេលដែលលោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បានចាប់ផ្តើមស្នើសុំឲ្យចៅក្រមពិចារណា ដាក់បញ្ចូលភស្តុតាងមួយចំនួននៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះនេះ លោក មេធាវីការពារក្តី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានក្រោកឈរ ហើយ ជំទាស់។

លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បាននិយាយថា ទោះបីជា លោកមិនចង់ «ជំទាស់ប្រឆាំង» រហូតយ៉ាងណាក្តី លោកសូម ជំទាស់ថា «រាល់ពេល ភាគីនីមួយៗតែងតែមិនគោរពតាមច្បាប់ ឡើយ»។ លោកបានចាត់ទុកការបញ្ចេញមតិយោបល់បែបនេះ ថាជាការរំលោភលើភាពអនុគ្រោះរបស់ចៅក្រមក្រោយពីបាន គូសបញ្ជាក់ពីសេចក្តីបង្គាប់យ៉ាងច្បាស់របស់ចៅក្រមទាក់ទិននឹង ភាពចាំបាច់នៃការដាក់ជូនការស្នើសុំបញ្ចូលសាក្សីបន្ថែមជាលាយ លក្ខណ៍អក្សរដោយភាគីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

ចៅក្រមបានសម្រេចមិនអនុញ្ញាតឲ្យលោកស្រីមេធាវី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី មានមតិបន្តទៀតទេ។ និយាយជួស មុខឲ្យចៅក្រមទាំងអស់ លោកស្រីចៅក្រម ស៊ីលវៀ ខាតវ៉ាយត៍ បាននិយាយថា មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានដឹកនាំ ដោយប្រធានសហមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលគ្រប់គ្រង ធ្វើជាតំណាងឲ្យក្រុមដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីទាំងអស់។ លោក ស្រីបានសួរទៅកាន់លោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បញ្ជាក់ថា ក្នុងតួនាទីជាមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីដែលធ្វើការ «គាំទ្រ ព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងអំឡុងអង្គជំនុំជម្រះក្តី តើលោកស្រីទទួល ស្គាល់ ឬបដិសេធមិនទទួលស្គាល់សាក្សីណាទៀតដែរឬទេ។ លោកស្រី ស៊ីលកេ ស្ទូដហ្សីនស្គី បានគូសបញ្ជាក់ថា លោកស្រី សូមធ្វើការទទួលស្គាល់សាក្សីទាំងបីរូបខាងលើនេះ។ លោកស្រី ចៅក្រម ស៊ីលវៀ ខាតវ៉ាយត៍ បានឆ្លើយតបថា «ដោយសារ សាក្សីទាំងបីត្រូវបានស្នើសុំដោយព្រះរាជអាជ្ញាដែរនោះ ការ សម្រេចទទួលយកសាក្សីទាំងបីរូបនេះគឺជាការគូសបញ្ជាក់ដ៏ត្រឹម ត្រូវបំផុតមួយ» របស់មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

ក្រោយពីចៅក្រមបានពិភាក្សាគ្នាអស់មួយរយៈពេល ក្រោយមក សហមេធាវីការពារក្តីរបស់ អៀង សារី លោក អាង ឧត្តម បានស្នើសុំឲ្យកូនក្តីរបស់លោកវិលត្រឡប់ទៅកាន់មន្ទីរ ឃុំឃាំងរបស់ខ្លួនវិញ ដើម្បីចូលរួមតាមដានដំណើរការអង្គសវនាការ នេះដាច់ដោយឡែកតែឯងដោយសារបញ្ហាឈឺឆ្អឹងខ្នង។ ចៅក្រម បានអនុញ្ញាតតាមការស្នើសុំរបស់លោកមេធាវី ហើយបាន ស្នើសុំឲ្យមន្ត្រីចាត់ចែងផ្នែកសោតទស្សន៍ធានាថាសម្ភារៈនៅក្នុង មន្ទីរឃុំឃាំងទាំងអស់ដំណើរការតាមធម្មតា ដើម្បីឲ្យជនជាប់ចោទ អៀង សារី នៅតែអាចតាមដានដំណើរការអង្គសវនាការនេះជា បន្តទៀត។

បន្ទាប់មកទៀត លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បាន ប្រកាសថា ដោយសារភាគីមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីបាន បញ្ចប់ការអធ្វេតរបស់ខ្លួនដែលមានទៅលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សី

បម្រុង នោះវគ្គសវនាការសាធារណៈនៃអង្គសវនាការបឋមនៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីលើសំណុំរឿង០០២នេះត្រូវបានចូលមកដល់ទីបញ្ចប់ហើយ ។ បន្ទាប់ពីការផ្អាកដំណើរការសវនាការមួយរយៈពេលខ្លី តុលាការនឹងចាប់ផ្តើមបន្តអង្គសវនាការដោយសម្ងាត់ដូចដែលបានស្នើសុំដោយសហព្រះរាជអាជ្ញា ។

អង្គសវនាការថ្ងៃនេះត្រូវបានបញ្ចប់ទៅដោយភាពមិនចុះសម្រុងគ្នា និងការជជែកដេញដោល

យ៉ាងណាមិញ មុននឹងចៅក្រមបានបញ្ចប់ដំណើរការអង្គសវនាការនេះ លោកមេធាវីការពារក្តី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានក្រោកឈរ ហើយក៏ត្រូវបានកត់សម្គាល់ដោយចៅក្រម ។ លោកបានបកស្រាយថា លោកបានដឹងថាភាគីទាំងអស់អាចប្រើប្រាស់ពេលវេលាដែលនៅចុងបញ្ចប់នៃអង្គសវនាការនេះដើម្បីពិភាក្សាពីបញ្ហាផ្សេងៗបន្ថែមទៀត ។ លោកមេធាវីបានស្នើសុំឲ្យលោកទទួលបានការអនុញ្ញាតដើម្បីមានមតិយ៉ាងខ្លីចុងក្រោយមុននឹងការបញ្ចប់ទៅនៃអង្គសវនាការបឋមនេះ ។ លោកមានបំណងចង់លើកឡើងពីបញ្ហាបីដែលលោកជឿជាក់ថាមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងយុត្តាធិការរបស់តុលាការ ហេតុដូច្នេះ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទ អៀង សារី គិតថាបញ្ហាទាំងអស់នេះត្រូវតែរៀបចំឲ្យមានការពិភាក្សាផ្ទាល់មាត់មួយទៀត ។

លោកប្រធានចៅក្រម និល ណុន បានស្នើឲ្យលោកមេធាវី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ធ្វើការគូសបញ្ជាក់បញ្ហាទាំងបីនោះដែលលោកមានបំណងចង់ពិភាក្សា ។ លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបថា បញ្ហាទាំងបីនោះមានដូចជា ៖ ១)ការអនុវត្តច្បាប់អន្តរជាតិ ២)ការអនុវត្តនិងភាពជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលខុសត្រូវលើបទបញ្ជា និង ៣)ការជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ។ លោកបានអះអាងថា បញ្ហាទាំងបីនេះគឺជាបញ្ហាយុត្តាធិការ បើទោះបីជាបញ្ហាទាំងនេះអាចនឹងចូលក្នុង «សណ្ឋាននៃច្បាប់» ក៏ដោយ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោកស្នើសុំពេលវេលាលើកឡើងបញ្ហាទាំងអស់នេះឲ្យបានលម្អិតនៅក្នុងអំឡុងអង្គសវនាការនេះតែម្តង ឬក៏នៅអង្គសវនាការបឋមខាងមុខទៀត ។

លោក វីកទ័រ គូប៉េ មេធាវីការពារក្តីរបស់ជនជាប់ចោទ នួន ជា បានជម្រាបចៅក្រមថា លោកក៏មានបញ្ហាមួយចំនួនដែលត្រូវពិភាក្សាបន្ថែមដែរមុននឹងអង្គសវនាការបឋមនេះបញ្ចប់ទៅ ។ ដោយដឹងថា ភាគីទាំងអស់មានឱកាសជជែកដេញដោលជាសាធារណៈទាក់ទិននឹងបញ្ហាបញ្ជីរាយនាមសាក្សី លោកបានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមគូសបញ្ជាក់លើវិធានផ្ទៃក្នុង៨០ស្ទួនរបស់តុលាការខ្មែរក្រហមដែលតម្រូវឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង «ធ្វើការពិចារណាលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សី និងអ្នកជំនាញសំខាន់ៗដែលត្រូវបានប្រគល់ជូនដោយភាគីជាប់ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់បើយោងតាម» វិធានផ្ទៃក្នុងនេះ ។ លោក វីកទ័រ គូប៉េ បានស្នើសុំឲ្យចៅក្រមផ្តល់ជាការណែនាំលើពាក្យ «ពិចារណា» ហើយបញ្ជាក់ថាតើអាចនឹងមានអង្គសវនាការសម្រាប់ការជជែកពិភាក្សាផ្ទាល់មាត់លើការស្នើសុំបញ្ចូលសាក្សីបន្ថែមទៀតរបស់ភាគីទាំងអស់ដែរឬទេ ។

លោកស្រី អេលីហ្សាប៊ែត ស៊ីម៉ូណូ ហ្វត មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏បានជម្រាបចៅក្រមថាក្រុមមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីក៏មានបំណងចង់ឲ្យមានអង្គសវនាការបឋមមួយទៀតដែលអាចឲ្យភាគីទាំងអស់ពិភាក្សាលើបញ្ជីរាយនាមសាក្សី និងបញ្ហាច្បាប់បន្ថែមផ្សេងទៀតដោយស្នើសុំឲ្យចៅក្រមណែនាំឲ្យបានច្បាស់ថាតើអាចនឹងមានអង្គសវនាការមួយទៀតដែរឬទេ ហើយប្រសិនបើមានតើអង្គសវនាការនោះអាចនឹងដំណើរការនៅថ្ងៃណា ។

ជាចុងក្រោយ លោក វីលៀម ស្មីត សហព្រះរាជអាជ្ញារងអន្តរជាតិមានមតិគាំទ្រឲ្យមានអង្គសវនាការបឋមមួយទៀតដោយជំរុញឲ្យអង្គសវនាការនោះប្រព្រឹត្តទៅដោយសាធារណៈ ។ លោក វីលៀម ស្មីត ក៏បានស្នើសុំឲ្យមានការពិភាក្សាលើបញ្ហាជាច្រើនតាមតែអាចធ្វើបានមុននឹងអង្គជំនុំជម្រះក្តីចាប់ផ្តើម ដើម្បីជួយឲ្យដំណើរការអង្គជំនុំជម្រះក្តីសម្រាប់សំណុំរឿងនេះដំណើរការទៅដោយរលូន ។

លោកចៅក្រម ហ្សង់ ម៉ាក ឡាវើញ បានសួរទៅកាន់លោក ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ទាក់ទងនឹងបញ្ហា ដែលលោកមេធាវីបានលើកឡើងមុននេះដោយសួរបញ្ជាក់ថាតើបញ្ហាទាំងអស់នេះគឺជាបញ្ហាដែលត្រូវបានយកមកពិភាក្សាដោយគ្មានការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬថាតើបញ្ហានេះគឺជាបញ្ហាថ្មី ។

លោកមេធាវី ម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានឆ្លើយតបថា ក្រុមមេធាវីការពារក្តីរបស់លោកបានដាក់ជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរលើប្រធានបទទាំងអស់នេះហើយ ។ ប៉ុន្តែលោកបានអះអាងថា យោងតាមវិធានផ្ទៃក្នុង៨៩.១(ក)និង(ខ) ប្រធានបទទាំងបីនេះគឺមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងប្រភេទបញ្ហាដែលចាំបាច់ត្រូវតែដោះស្រាយមុននឹងអង្គជំនុំជម្រះក្តីចាប់ផ្តើម ។

បន្ទាប់មកទៀត លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានងាកមកនិយាយពីប្រធានបទថ្មីមួយដោយលើកឡើងពីបញ្ហាការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបីដែលជាប្រភេទនៃការទទួលខុសត្រូវដែលជនជាប់ចោទអាចនឹងត្រូវបានកាត់ទោសឲ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តដោយអ្នកចូលរួមនៅក្នុងឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ ។ លោកមេធាវីបានបកស្រាយថា អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងបានចេញជាសេចក្តីសម្រេចជាលាយលក្ខណ៍អក្សរចំនួន៦៨ទំព័រដែលសម្រេចថាការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបីនេះមិនអាចយកមកអនុវត្តសម្រាប់អង្គនីតិវិធីទាំងអស់នេះបានទេ ពីព្រោះការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបីនេះមិនបង្កើនកម្រិតនៃច្បាប់ទំនៀមទម្លាប់អន្តរជាតិនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ (១៩៧៥-១៩៧៩) ដែលគ្របដណ្តប់លើយុត្តាធិការពេលវេលារបស់តុលាការឡើយ ។ លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ក៏បានអះអាងថា ព្រះរាជអាជ្ញាបាន «ពន្យារពេលដំណើរការនីតិវិធី» ដោយស្នើសុំឲ្យចៅក្រមផ្តល់សេចក្តីណែនាំបន្ថែមទៀតពីសាក្សី ឬអ្នកជំនាញ ។ ក្រោយពីបាននិយាយថា ភាគីទាំងអស់ចាំបាច់ត្រូវមានការគូសបញ្ជាក់និងភាពច្បាស់លាស់លើបញ្ហាដែលត្រូវយកមកពិភាក្សានៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះក្តីនេះមក លោកមេធាវីបានជំរុញឲ្យចៅក្រមចេញសេចក្តីសម្រេចទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះឲ្យបានឆាប់តាមតែអាចធ្វើបាន ។

លោក វីលៀម ស្មីត បានឆ្លើយតបនឹងមតិរបស់លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស ដោយយល់ស្របថា បញ្ហាទាំងអស់នេះចាំបាច់ត្រូវសម្រេចឲ្យបានឆាប់រហ័សបំផុត ។ នៅក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងមតិដែលថា ព្រះរាជអាជ្ញាបានពន្យារពេលដំណើរការអង្គសវនាការ លោក វីលៀម ស្មីត បាននិយាយថាសហព្រះរាជអាជ្ញាបានបំពេញដាក់ជូនសេចក្តីសន្និដ្ឋានជាលាយលក្ខណ៍អក្សរនិងផ្តល់ជាការឆ្លើយតបទាន់ពេលនិងលឿនជាងភាគីទាំងអស់ទៀតផង ។ បន្ទាប់ពីបានចាត់ទុកសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់មេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ ជាពិសេសសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ក្រុមមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ អៀង សារី ថាមាន «ខ្លឹមសារវែងជ្រុលពេក» លោក វីលៀម ស្មីត បាននិយាយថា សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានធ្វើអ្វីដែលធ្វើពន្យារដល់ដំណើរការអង្គនីតិវិធីនោះទេ ។

លោកម៉ៃឃើល ខាណាវ៉ាស បានការពារអំណះអំណាងរបស់លោកដោយនិយាយថា លោកមានការព្រួយបារម្ភពីការបញ្ចេញមតិយោបល់របស់លោកសហព្រះរាជអាជ្ញា វីលៀម ស្មីត ដែលអាចធ្វើការដាក់សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់មេធាវីការពារក្តីលេចឮដល់សាធារណជន ។ លោកមេធាវីបានអះអាងថា «ខ្ញុំមានតួនាទីធ្វើជាតំណាងឲ្យកូនក្តីរបស់ខ្ញុំ» ហើយលោកបាននិយាយបន្តទៀតថាលោកមានបំណងបំពេញកិច្ចការរបស់លោកឲ្យអស់ពីសមត្ថភាពនៅក្នុងការគាំទ្រការពារជនជាប់ចោទ អៀង សារី ។ ជាងនេះទៅទៀត លោកបានបញ្ជាក់ថា ព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានបំពេញកិច្ចការរបស់ខ្លួនឲ្យអស់ពីសមត្ថភាពទេ ដោយលើកឡើងការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបី «ដែលជាឧក្រិដ្ឋកម្មពោរពេញដោយភាពលម្អៀង» ។ លោកជឿថា ប្រធានបទនេះគួរតែត្រូវបានច្រានចោលដោយស្នើសុំឲ្យចៅក្រមចេញសេចក្តីសម្រេចលើបញ្ហាការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបីនេះឲ្យបានឆាប់តាមតែអាចធ្វើទៅបាន ដើម្បីឲ្យភាគីទាំងអស់ជ្រាបថាតើការប្រព្រឹត្តឧក្រិដ្ឋកម្មរួមប្រភេទទីបីនេះមានជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងសំណុំរឿងនេះដែរឬយ៉ាងណា និងដើម្បីឲ្យលោកមេធាវីខ្លួនឯងផ្ទាល់អាចធ្វើជាតំណាងឲ្យកូនក្តីរបស់ខ្លួនកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព ។

ក្រោយពីការតតាំងគ្នាដ៏តានតឹងមក ចៅក្រមបានបញ្ឈប់ដំណើការនីតិវិធីមួយរយៈដោយប្រកាសបញ្ចប់អង្គសវនាការបឋមសម្រាប់សំណុំរឿង០០២នេះ ។ អង្គសវនាការតាមនីតិវិធីនៃច្បាប់រំពឹងនឹងចាប់ផ្តើមនៅខែសីហា ឬកញ្ញាខាងមុខនេះ ។ យ៉ាងណាមិញ យើងមិនទាន់ដឹងច្បាស់ថាតើតុលាការនឹងកោះហៅឲ្យមានអង្គសវនាការបន្ថែមទៀតមុននឹងអង្គជំនុំជម្រះក្តីចាប់ផ្តើមយ៉ាងណានោះទេ ។

គ្រីស្ទីន អ៊ីវេន

អៀង សារី ត្រូវតែមានវត្តមានដើម្បីទទួលនូវការកាត់ទោស

ដំណើរការកាត់សេចក្តីនៅអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាកាលពីថ្ងៃទី២៨ ខែមិថុនា កន្លងទៅបានពិភាក្សាអំពីវិសាលភាព និងដែនកំណត់នៃការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសដែលបានផ្តល់ជូន អៀង សារី កាលពីឆ្នាំ១៩៩៦ ។ ក្នុងចំណោមប្រធានបទជាច្រើនដែលលើកមកនិយាយ ព្រះរាជអាជ្ញាបានអះអាងថា ការអភ័យទោស និងការលើកលែងទោសរបស់ អៀង សារី នៅតែអាចយកមកអនុវត្តន៍បានចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មអន្តរជាតិនៅក្នុងអាជ្ញាយុកាលច្បាប់របស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា ។ តាមគំនិតខ្ញុំ បើសិនជា អៀង សារី មិនត្រូវបានកាត់ទោសទេ នោះនឹងមានកំហឹងជាច្រើនពីសំណាក់ប្រជាជនកម្ពុជា ។ ក្នុងនាមជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ម្នាក់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អៀង សារី ត្រូវតែបានកាត់ទោសដោយអង្គជំនុំជម្រះនេះ ។ លើសពីនោះ តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍ក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ គឺជាតុលាការវិនិច្ឆ័យទោសមួយ ហើយច្បាប់ដាក់ខ្មែរក្រហមឲ្យនៅក្រៅច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤គឺមានលក្ខណៈបណ្តោះអាសន្ន និងខុសពីធម្មតា ។ គ្មាននរណាម្នាក់អាចប្រើឧទាហរណ៍ទាំងពីរនេះជាមូលដ្ឋានគ្រឹះក្នុងការដោះលែងឲ្យមានសេរីភាពនូវមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមជាន់ខ្ពស់ម្នាក់ដែលទទួលខុសត្រូវពីបទប្រព្រឹត្តអំពើប្រល័យពូជសាសន៍និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិនេះបានទេ ។

ការអះអាងដោយក្រុមការពារក្តីរបស់ អៀង សារី ពិតជាគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ណាស់ ។ ក្រុមការពារក្តីរបស់ អៀង សារី បាននិយាយថា មនុស្សម្នាក់មិនអាចកាត់ទោសពីរដងបានទេពីបទឧក្រិដ្ឋតែមួយ ហើយបានអះអាងទៀតថា នេះមិនមែនជានីតិរដ្ឋដ៏ត្រឹមត្រូវដែលកម្ពុជាត្រូវតែអនុវត្តន៍តាមនោះទេ ។ ការផ្តាច់ខ្លួនរបស់ អៀង សារី ចេញពីចលនាខ្មែរក្រហមបានធ្វើឲ្យគោលនយោបាយសមាហរណកម្មកាន់តែមានល្បឿនលឿនឡើង ។ អៀង សារី បានផ្តាច់ខ្លួនចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាលដោយការដោះដូរជាថ្នូរនឹងការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសដល់ខ្លួន ។ បើសិនជាគាត់ត្រូវបានកាត់ទោសម្តងទៀត នោះ អៀង សារី នឹងមិនចុះចូលជាមួយរដ្ឋាភិបាលទេ ។ ប៉ុន្តែ បើសិនជាការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោស សម្រាប់ អៀង សារី គឺជាឧបសគ្គក្នុងការការពារមិនឲ្យមានការកាត់ទោស អនាគតនឹងមើលឃើញថា អៀង សារី គឺជាឧក្រិដ្ឋជននៃរបបប្រល័យពូជសាសន៍ដែលគួរតែបន្តធ្វើសង្គ្រាមទៅទៀតឲ្យបានយូរតាមតែអាចធ្វើទៅបាន ហើយបន្ទាប់មកយកលេសនៃសង្គ្រាមនោះដើម្បីទាមទារសេរីភាពផ្ទាល់ខ្លួន ។ ឥឡូវនេះ អៀង សារី កំពុងស្ថិតនៅក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង ហើយ អៀង សារី ត្រូវតែមានអារម្មណ៍បន្ទាក់ទឹកចិត្តនិងក្បត់ខ្លួនឯង ។ ប៉ុន្តែ យើងចង់ឲ្យគាត់មានអារម្មណ៍បែបនេះ ។

ប្រជាជនកម្ពុជាក៏មានអារម្មណ៍ស្រដៀងគ្នានឹង អៀង សារី

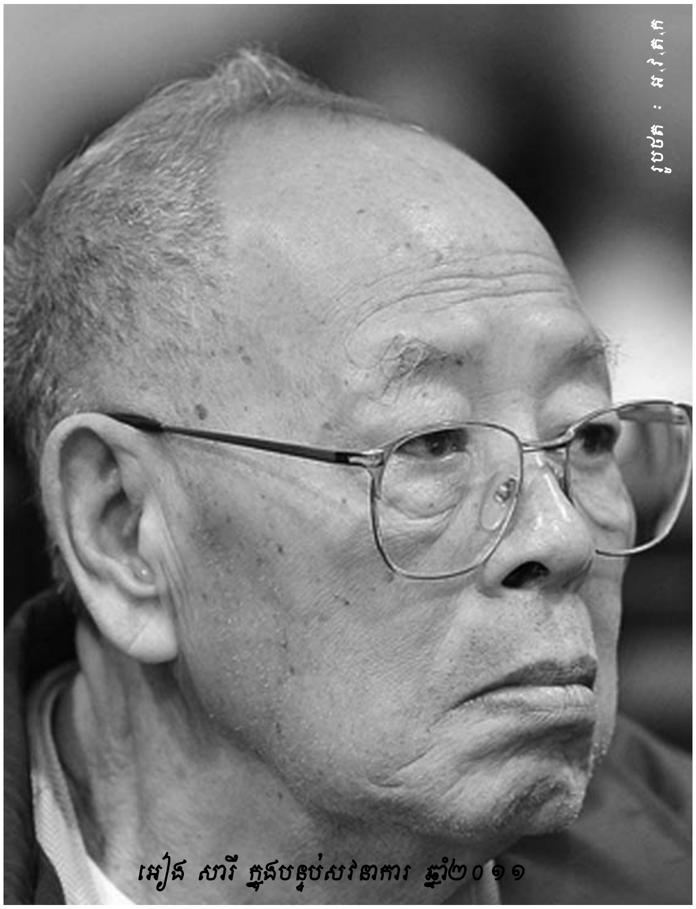

អៀង សារី ក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឆ្នាំ២០១១

ដែរដោយសារតែសម័យអង្គការបដិវត្តន៍ខ្មែរក្រហមពីឆ្នាំ ១៩៧៥ ដល់១៩៧៩ ។ មនុស្សជាច្រើនម៉ឺននាក់ត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់មន្ទីរឃុំឃាំងចំនួន១៩៦ ទូទាំងប្រទេសដោយគ្មានជំនុំជម្រះទោសនិងកាត់ក្តីឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ នៅមន្ទីរស-២១ អ្នកទោសត្រូវបានដកហូតសិទ្ធិទាំងអស់ បង្អត់អាហារ ធ្វើទារុណកម្ម សួរចម្លើយ និងសម្លាប់ដោយកំហុសតូចតាចនៃគោលនយោបាយរបស់អង្គការ ដូចជា លួចអាហារដែលដាំក្បែរផ្ទះ ធ្វើឲ្យបាក់ឧបករណ៍កសិកម្មផ្សេងៗ ការចោទប្រកាន់ដោយការខ្ជិលច្រអូស និងការលួចហូបអាហារម្នាក់ឯង ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មធំៗរួមមាន បញ្ជាវន្តមន្ត្រីរបស់ លន់ នល់ អ្នករស់នៅទីក្រុង និងជនជាតិភាគតិច ។ នៅមានឧទាហរណ៍ជាច្រើនទៀតដែលខ្មែរក្រហមយកទៅសម្លាប់ ។ អ្នកដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់បានស្លាប់ទាំងភាពអយុត្តិធម៌និងអាណោចអធ័ម ។

ខ្ញុំចាំថា ខ្មែរក្រហមធ្លាប់ប្រើពាក្យស្លោកមួយថា «ស៊ូចាប់ដប់នាក់ច្រឡំ ប្រសើរជាងដោះលែងម្នាក់ខុស» ។ តាមទ្រឹស្តីនេះ យើងអាចយល់បានថា សត្រូវខាងក្នុងមានភាពសាហាវឃោរឃៅ និងគ្រោះថ្នាក់ណាស់ចំពោះបដិវត្តន៍ ដែលត្រូវចាប់ខ្លួនជនសង្ស័យគ្រប់ដប់នាក់ដោយលាបឈ្មោះអ្នកទាំងនោះថាជាជនក្បត់ ហើយខ្មែរក្រហមមិនដែលមានអារម្មណ៍ថាខ្លួនឯងបានធ្វើខុសទេ ។ សម្រាប់អ្នកដែលត្រូវបានចាប់ច្រឡំម្នាក់ៗអាចយល់បានថា អ្នកដែលត្រូវចាប់ខ្លួននោះថាមានអារម្មណ៍បែបណាមុននឹងស្លាប់ ។

ថ្ងៃនេះ អៀង សារី ប្រហែលជានិយាយថា ការអភ័យទោសនិងការលើកលែងទោសដែលខ្លួនទទួលបានរួចផុតពីការជំនុំជម្រះទោស ហើយថាការជំនុំជម្រះទោសនេះគឺ «ខុសច្បាប់» សម្រាប់គាត់ដែលយកមកកាត់ទោសម្តងទៀត ។ ខ្ញុំមិនយល់ស្របទេ ។ អៀង សារី ត្រូវតែមានវត្តមានដើម្បីជំនុំជម្រះទោស ហើយ អៀង សារី ត្រូវតែទទួលថា តាមផ្លូវច្បាប់ អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាត្រូវតែសម្រេចថាតើគាត់ត្រូវរស់នៅដោយមានសេរីភាពម្តងទៀតដែរឬយ៉ាងណា ។

អេង កុកថាយ

អៀង សារី ជាមួយថ្នាក់ដឹកនាំបរទេសក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ខៀវ សំផន មិនដែលទុកចិត្តប្រជាជនរបស់ខ្លួនទេ

ក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ខៀវ សំផន ស៊ុះស្វែងរកមើលនរណាដែលខ្លួនមិនចូលចិត្ត ឬនរណាដែលខ្លួនស្អប់ ។ អ្នកទាំងនោះនឹងត្រូវចាត់ទុកជាសត្រូវផ្ទៃក្នុងដែលជាគោលដៅក្នុងការសម្លាប់ចោល ។ ប៉ុន្តែ នៅថ្ងៃនេះ ខៀវ សំផន បានផ្លាស់ប្តូរទស្សនៈយោបល់ និងគំនិតរបស់ខ្លួនទាំងស្រុង ។ ផ្ទុយពីកាលរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ពេលនេះ ខៀវ សំផន ស៊ុះស្វែងរកមើលនរណាដែលគាំទ្រខ្លួន និងនរណាដែលខ្លួនទុកចិត្តជាទីបំផុតដែលអាចផ្តល់សក្ខីកម្មដោះបន្ទុកខ្លួន ។

ការផ្តល់សក្ខីកម្មដែលធ្វើឡើងនៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហមគឺជាក្តីបារម្ភដ៏ធំរបស់ ខៀវ សំផន ។ ទើបតែពេលដែល ខៀវ សំផន ឡើងតុលាការខ្មែរក្រហមនេះទើបគាត់ភ្ញាក់រឭកថា អ្នកដែលរស់រានមានជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហមភាគច្រើនសុទ្ធតែប្រឆាំងនឹងខ្លួន ។ ត្រង់ចំណុចនេះ ខៀវ សំផន ពិតជាមានសំណួរជាច្រើនដើម្បីចោទសួរមកខ្លួនឯងវិញ ។ ខៀវ សំផន គួរតែសួរខ្លួនឯងថាហេតុអ្វីបានជាអ្នករួចរស់ជីវិតពីរបបរបស់ខ្លួនស្អប់ ហើយប្រឆាំងនឹងខ្លួនខណៈពេលដែលខ្លួនធ្លាប់អះអាងម្តងហើយម្តងទៀតថា របបរបស់ខ្លួនមិនបានធ្វើទុក្ខទោសដល់ប្រជាជន និងមិនបានធ្វើការកាប់សម្លាប់ប្រជាជនទេនោះ ។ បើសិនជារបបរបស់ខ្លួនមិនបានធ្វើអ្វីខុស ខៀវ សំផន មិនត្រូវខ្លាចសាក្សីណាម្នាក់ទេ ។

កាលពីថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ នៅសាលាក្តីខ្មែរក្រហម ខៀវ សំផន បានតវ៉ាថា សាក្សីដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីឈ្មោះបណ្តោះអាសន្នដែលផ្តល់ដោយចៅក្រមភាគច្រើនមិនមែនជាអ្នកគាំទ្រខ្លួនទេ ។ ខៀវ សំផន បាននិយាយនៅក្នុងអង្គសវនាការថា «ខ្ញុំកត់សម្គាល់ឃើញថា សាក្សីភាគច្រើនលើសលប់ដែលមាននៅក្នុងបញ្ជីគឺជាសាក្សីរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ។ សាក្សីដែលខ្ញុំស្នើមិនមានឃើញឈ្មោះនៅក្នុងបញ្ជីទេ» ។

ពេលនេះ ខៀវ សំផន បារម្ភពីភាពអយុត្តិធម៌ ហើយស្រេកឃ្លានចង់បានយុត្តិធម៌ ។ ប៉ុន្តែ កាលពីអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ប្រជាជនកម្ពុជារាប់ម៉ឺននាក់ត្រូវបានដាក់ក្នុងមន្ទីរឃុំឃាំង បង្ខំឲ្យឆ្លើយនូវអ្វីដែលអ្នកទោសមិនដែលធ្លាប់ដឹង ហើយក្រោយមកអ្នកទាំងនោះត្រូវយកទៅសម្លាប់ចោលយ៉ាងអាណោចអធ័ម ដោយគ្មានជំនុំជម្រះទោសអ្វីទាំងអស់ ហើយអ្នកដែលបានស្លាប់នោះ មិនដែលទទួលបានភាពយុត្តិធម៌ទាល់តែសោះមុននឹងស្លាប់ ។ ពេលនោះ ខៀវ សំផន ធ្វើពុតជាមិនដឹងថាជនរងគ្រោះទាំងនោះក៏ចង់បានយុត្តិធម៌ដូចខ្លួននៅពេលនោះដែរ ។

ខៀវ សំផន ក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឆ្នាំ២០១១

នៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ខៀវ សំផន បាននិយាយថា យុត្តិធម៌នឹងមិនអាចកើតមានទេ បើសិនជាសាក្សីរបស់ខ្លួនមិន

បានចូលខ្លួនមកធ្វើសក្ខីកម្ម ។ ប៉ុន្តែកាលពីរបបខ្មែរក្រហម ប្រជាជនកម្ពុជាដែលត្រូវបានចាប់ខ្លួនមិនមានសាក្សីមកធ្វើសក្ខីកម្មដើម្បីគាំទ្រទេ ហើយជនរងគ្រោះទាំងនោះក៏មិនអាចនិយាយការពារខ្លួនឯងបានដែរ ។ ខៀវ សំផន បានអះអាងថា «ដើម្បីធ្វើឲ្យដំណើរការសវនាការនេះមានភាពរលូននិងត្រឹមត្រូវ និងដើម្បីទទួលបានការពិត និងដើម្បីឲ្យភាពស្មោះត្រង់និងភាពត្រឹមត្រូវរបស់ខ្ញុំអាចលេចឡើងបាន លុះត្រាតែតុលាការយល់ព្រមសុខចិត្តស្តាប់សាក្សីសំខាន់ៗរបស់ខ្ញុំ តុលាការត្រូវតែយកចិត្តទុកដាក់ស្តាប់សាក្សីដែលក្រុមរបស់ខ្ញុំស្នើ» ។

តាមសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ ខៀវ សំផន យើងអាចយល់បានថា ខៀវ សំផន ក៏ដឹងដែរថាអ្នកដែលត្រូវសម្លាប់កាលពីរបបខ្មែរក្រហមសុទ្ធតែត្រូវការយុត្តិធម៌ ។ សាធារណជនអាចយល់បានថាតើ ខៀវ សំផន ធ្វើពុតជាមិនដឹង ឬក៏គាត់មិនដឹងមែន ហើយទើបតែដឹងពេលនេះដោយសារតែខ្លួនធ្លាក់ចូលក្នុងស្ថានភាពដូចអ្នកទោសកាលពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដែរ ។

សាក្សីដែលក្រុមរបស់ ខៀវ សំផន ស្នើគឺជាអ្នកដែលធ្លាប់ស្គាល់គាត់យ៉ាងជិតស្និទ្ធ អ្នកដែលធ្លាប់រស់នៅជាមួយគាត់ និងអ្នកដែលដឹងថាគាត់បានធ្វើអ្វីខ្លះកាលពីរបបខ្មែរក្រហម ។ ដូចកាលពីរបបខ្មែរក្រហមដែរ ខៀវ សំផន មិនទុកចិត្តនរណាក្រៅពីគូកន និងមិត្តជិតស្និទ្ធបំផុតរបស់ខ្លួនទេ ។ ខៀវ សំផន មិនទុកចិត្តប្រជាជនកម្ពុជាទេតាំងពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យរហូតដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ម៉្យាងវិញទៀត គាត់បែរជាចោទប្រកាន់ប្រជាជនកម្ពុជាជាអ្នក «បំផ្លើស» ទៅវិញ ។ បើសិនជា ខៀវ សំផន អះអាងថារបបរបស់ខ្លួនមិនបានសម្លាប់មនុស្ស គាត់គួរតែទុកចិត្តអ្នកដែលបានរស់ជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហមដោយអនុញ្ញាតឲ្យអ្នកទាំងនោះនិយាយពីបទពិសោធន៍ជីវិតកាលពីរបបខ្មែរក្រហមនៅក្នុងបន្ទប់សវនាការ ។

ញាណ សុជាតិ

ប្រកាសរកស្វាមីដែលបានបាត់ខ្លួន

លោកយាយ ប៉ុល កាឡាង សព្វថ្ងៃអាយុ៧០ឆ្នាំរស់នៅផ្ទះលេខ៦B ផ្លូវ២៩៦ សង្កាត់ទួលស្វាយព្រៃ២ ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ សូមស្វែងរកស្វាមីឈ្មោះ ឌុល គៀ ហៅ នូវ ដែលបានបែកគ្នាតាំងពីដើមឆ្នាំ១៩៧០ ។ ឌុល គៀ គឺជាអតីតគ្រូបង្រៀននៅសាលាអនុវិទ្យាល័យបាផ្លង់នៅឃុំព្រៃឈរស្រុកកំពង់ត្របែក ខេត្តព្រៃវែង ។ នៅដើមឆ្នាំ១៩៧០ ដោយ ឌុល គៀ ជាប់លេខមួយក្នុងការប្រកួតកីឡាបាល់ទះ សម្តេច នរោត្តមសីហនុ បានហៅគាត់មកភ្នំពេញ បន្ទាប់មកក៏បញ្ជូនគាត់ទៅសហរដ្ឋអាមេរិក ។ រយៈពេលប្រហែលមួយខែក្រោយមកក៏មានរដ្ឋប្រហារទម្លាក់ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ហើយ ឌុល គៀ ក៏បាត់ដំណឹងគាត់សូន្យឈឹងរហូតមក ។ បីឆ្នាំមុន ប៉ុល កាឡាង ឮដំណឹងថា ឌុល គៀ បានមកលេងស្រុកខ្មែរហើយបានមករកគាត់នៅឯស្រុកកំណើតនៅខេត្តព្រៃវែង ។ បើបងប្អូនណាដឹងដំណឹងពី ឌុល គៀ ឬដឹងថាគាត់រស់នៅទីណាសូមទំនាក់ទំនងលោកយាយ ប៉ុល កាឡាង តាមអាស័យដ្ឋានខាងលើ ឬតាមទូរស័ព្ទលេខ ០៧៨ ៩០៦ ២៩៦ ឬ ០១៧ ៨៧៦ ៥០៩ ឬតាមរយៈមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០២៣ ២១១ ៨៧៥ ។ រូបថតដែលភ្ជាប់ជាមួយនេះគឺជារូបរបស់ ឌុល គៀ ដែលថតនៅឆ្នាំ១៩៧០ ពេលគាត់ទៅលេងខេត្តសៀមរាប ។ ***សូមអរគុណ***

អៀង ធីរិទ្ធ ៖ ស្ត្រីដំបូងរបស់កម្ពុជា

អៀង ធីរិទ្ធ កើតនៅថ្ងៃទី១០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៣២ ក្នុងត្រកូលអ្នកស្តុកស្តម្ភមួយនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញ ។ អៀង ធីរិទ្ធ ជាស្ត្រីខ្មែរដំបូងគេដែលបានបញ្ចប់ការសិក្សាពីប្រទេសបារាំងផ្នែកភាសាអង់គ្លេស ។ អៀង ធីរិទ្ធ ក៏អាចជាស្ត្រីដំបូងម្នាក់ដែលបានបង្កើតសាលាភាសាអង់គ្លេសឯកជនមុនគេនៅទីក្រុងភ្នំពេញដែលគាត់ជាគ្រូបង្រៀននៅទីនោះ ។ នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អៀង ធីរិទ្ធ ក៏ជាស្ត្រីម្នាក់ក្នុងចំណោមស្ត្រីដ៏តិចតួចដែលបានកាន់តំណែងជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងជួររដ្ឋាភិបាលដោយមានមុខតំណែងជារដ្ឋមន្ត្រីសង្គមកិច្ច និងសុខាភិបាល ។ តំណែងរបស់ អៀង ធីរិទ្ធ គឺជាកិច្ចការដ៏ពិសេសមួយក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យដោយហេតុថាកិច្ចការសង្គមកិច្ចគឺជាការងារដ៏ថ្លៃថ្នូរបំផុតមួយសម្រាប់បដិវត្តន៍ ។ ឥឡូវនេះ អៀង ធីរិទ្ធ ក៏ជាស្ត្រីកម្ពុជាទីមួយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិ និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពូជសាសន៍ដែលបានប្រព្រឹត្តកាលក្នុងអំឡុងពីឆ្នាំ១៩៧៥ រហូតដល់ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយបានរួមចំណែកក្នុងការប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ។

តាមប្រពៃណីទំនៀមទំលាប់ពីបុរាណមក ស្ត្រីខ្មែរត្រូវបានចាត់ទុកថាមានអត្តចរិតទន់ភ្លន់ សុភាពរាបសា ស្លូតបូត មានមេត្តាធម៌ និងគុណធម៌ក្នុងខ្លួន ព្រមទាំងចេះអត់ឱនអធ្យាស្រ័យ ។ ប៉ុន្តែ ការដែល អៀង ធីរិទ្ធ ជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងរបបមួយដែលបង្កឲ្យមនុស្សស្លាប់ជិតពីរលាននាក់នោះគឺជារឿងមិនអាចនឹកស្មានដល់ ។ តាមការសម្ភាសន៍កម្មាភិបាលពេទ្យជាច្រើននាក់បានបង្ហាញថាសមាជិកកម្មាភិបាលមកពីក្រសួងសង្គមកិច្ចនិងសុខាភិបាលជាច្រើននាក់ត្រូវបានចាប់ខ្លួននិងសម្លាប់ ។ អៀង ធីរិទ្ធ ពិតជាដឹងរឿងនេះ ហើយគាត់ក៏ធ្លាប់ចោទប្រកាន់ នួន ជា ពីបទអនុវត្តការចាប់ខ្លួននិងសម្លាប់កម្មាភិបាលពេទ្យរបស់ខ្លួនដែរ ។

នៅក្នុងសវនាការបឋមកាលពីថ្ងៃទី២៧ ដល់ថ្ងៃទី៣០ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១១ មានមេដឹកនាំបួនរូប នួន ជា, អៀង សារី, អៀង ធីរិទ្ធ និង ខៀវ សំផន ។ រយៈពេលបួនថ្ងៃនៅក្នុងសវនាការបឋមនេះ អៀង ធីរិទ្ធ ស្ទើរជាមិនបាននិយាយអ្វីទាំងអស់ ។

ប៉ុន្តែ តាមរយៈសវនាការកាលពីលើកមុន អៀង ធីរិទ្ធ បាននិយាយថា «...ខ្ញុំមិនដែលប្រព្រឹត្តខុសទេ ហើយខ្ញុំក៏មិនដែលសម្លាប់មនុស្សដែរ» ដែលពាក្យសម្តីនេះបញ្ជាក់ថា គាត់មិនបានពាក់ព័ន្ធនឹងបទឧក្រិដ្ឋទេ ហើយការចោទប្រកាន់នេះគឺមិនត្រឹមត្រូវឡើយ ។ ដូច្នេះ ទោះបីជាលើកនេះ អៀង ធីរិទ្ធ មិនបាននិយាយដូចមេដឹកនាំ នួន ជា ដែលថា «ខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តចំពោះសវនាការនេះទេ» ក៏គេអាចសន្និដ្ឋានបានថា អៀង ធីរិទ្ធ នៅតែមានគោល

គណៈប្រតិភូបរទេសទស្សនកិច្ចរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ជំហរដូចមុនដដែលគឺគាត់ចាត់ទុកខ្លួនឯងជាជនរងគ្រោះម្នាក់ក្នុងចំណោមជនរងគ្រោះរាប់លាននាក់ផ្សេងទៀតកំពុងស្វែងរកយុត្តិធម៌និងភាពស្អាតស្អំរបស់ខ្លួន ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត មេធាវីរបស់គាត់ លោក ផាត់ ពៅស៊ាង បានឡើងតវ៉ាឲ្យគាត់ដើម្បីឲ្យរួចពីការចោទប្រកាន់ដែរទាក់ទងនឹងអញ្ញត្រកម្មអំពីអាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើសដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ ដោយនិយាយថា យុត្តិធម៌ត្រូវការទាំងសងខាង ទាំងជនរងគ្រោះនិងជនជាប់ចោទ ហើយការបកស្រាយត្រូវតែយកច្បាប់ជាគោល ។ យើងឃើញថា ការបកស្រាយនេះគឺពិតជាត្រឹមត្រូវ ព្រោះថាជនរងគ្រោះត្រូវការស្វែងរកជនល្មើសមកដាក់ទោសទៅតាមផ្លូវច្បាប់ ចំណែកជនជាប់ចោទត្រូវការលើកសម្អាងដើម្បីបង្ហាញថា ខ្លួនមិនបានប្រព្រឹត្តខុសនោះទេ ប៉ុន្តែប្រសិនបើទាំងសងខាងសុទ្ធតែត្រូវការរកយុត្តិធម៌ ចុះហេតុអ្វីបានជាជនដែលត្រូវចោទមិនព្រមលាតត្រដាងការពិតចំពោះអ្វីដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ដើម្បីស្វែងរកការពិត និងយុត្តិធម៌ទាំងអស់គ្នា ប៉ុន្តែបែរជាធ្វើការបដិសេធមិនដឹងពីការកាប់សម្លាប់នៅក្នុងរបបនោះ ។

មនុស្សជាច្រើនស្ទើរតែមិនជឿថា របបខ្មែរក្រហមដែលការសម្លាប់មនុស្សអស់ជិតពីរលាននាក់ដោយគ្មានការវិនិច្ឆ័យទោសក៏មានស្ត្រីចូលរួមពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងការសម្លាប់នេះដែរ ។ អៀង ធីរិទ្ធ ដែលធ្លាប់តែធ្វើការអះអាងថា គាត់នឹងនិយាយការពិត យើងសង្ឃឹមថា ស្ត្រីទីមួយម្នាក់នេះនឹងធ្វើការសហការជាមួយតុលាការដើម្បីប្រាប់រឿងរ៉ាវពិតដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅពេលនោះនិងដើម្បីបង្ហាញថាស្ត្រីខ្មែរម្នាក់នេះក៏បានរួមចំណែកក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ជូនប្រជាជនកម្ពុជាក៏ដូចជាអ្នកដែលបានបាត់បង់ជីវិតក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។

គាត លក្ខិណា និង ឆាយ ឈុនលី

អៀង ធីរិទ្ធ ក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឆ្នាំ២០១១

នួន ជា មិនត្រូវដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការទេ

ក្នុងអំឡុងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូប្រវត្តិសាស្ត្រស្តីអំពីវិធីសាស្ត្របង្រៀនប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅខេត្តកំពង់ចាម សិក្ខាកាមម្នាក់ដែលបានតាមដានសវនាការជំនុំជម្រះករណី០០២ បាននិយាយប្រាប់សិក្ខាកាមផ្សេងទៀតថា នួន ជា បានដើរចេញពីបន្ទប់សវនាការកាលពីអង្គបុរេជំនុំជម្រះករណី ០០២ ចាប់ផ្តើមនៅថ្ងៃដំបូងដោយលើកហេតុផលថាគាត់មិនសប្បាយចិត្ត។ ពាក្យនេះបានធ្វើឲ្យសិក្ខាកាមហួសចិត្ត និងរន្ធត់ ព្រោះ នួន ជា បានមាក់ងាយដល់ជនរងគ្រោះ ហើយការធ្វើបែបនេះគឺជារឿង «មិនអាចទទួលយកបាន» ទាល់តែសោះ ។

តុលាការខ្មែរក្រហមបង្កើតឡើងដើម្បីបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាតើជនត្រូវចោទដែលកំពុងឃុំខ្លួនសព្វថ្ងៃនេះគឺជាជនដែលមានកំហុសឬជាជនស្លូតត្រង់ ហើយតុលាការនេះក៏ជាយន្តការមួយដែលអាចរួមចំណែកទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នាពេលអនាគតដែរ ។

នួន ជា ដែលជាអតីតអនុលេខាបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា និងជាប្រធានសភាប្រជាជននៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ (១៩៧៥-១៩៧៩) អាចផ្តល់ព័ត៌មានប្រវត្តិសាស្ត្របានយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ហើយក៏អាចផ្តល់ឲ្យមានការយល់ដឹងច្រើនដែរទាក់ទងនិងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យសម្រាប់ក្មេងជំនាន់ក្រោយ បើសិនជាគាត់មានវត្តមាននៅក្នុងបន្ទប់សវនាការរហូតដល់ដំណើរការនេះចប់ចុងចប់ដើម ។

នេះជាឱកាសចុងក្រោយសម្រាប់ នួន ជា និងមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដទៃទៀតដើម្បីធ្វើអ្វីមួយដល់ប្រទេសរបស់ខ្លួន ។

ឌី ខាំបូលី

រូបថត ៖ អ.វ.ត.ក

នួន ជា ក្នុងបន្ទប់សវនាការ ឆ្នាំ២០១១

ប្រតិកម្មរបស់យុវជនចំពោះសំណុំរឿង០០២

អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជាបានបើកសវនាការបឋមនៃសំណុំរឿង០០២ដែលទាក់ទងនឹងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ចំនួនបួនរូបពីថ្ងៃច័ន្ទ ទី២៧ ដល់ថ្ងៃព្រហស្បតិ៍ ទី៣០ ខែមិថុនា ។ តុលាការខ្មែរក្រហមត្រូវបានចាត់ទុកថាជាព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដែលមានអ្នករស់រានមានជីវិត មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ អ្នកការទូតអន្តរជាតិ ដូចជាឯកអគ្គរដ្ឋទូតអាមេរិក (ខារ៉ូល រ៉ដលី) និងអ្នកចូលរួមជាតិ និងអន្តរជាតិចូលរួមយ៉ាងច្រើនកុះករ ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត ព្រឹត្តិការណ៍ទាំងនេះបានទាក់ទាញការយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងទាំងក្នុងតំបន់ និងពិភពលោកតាមរយៈទូរទស្សន៍ វិទ្យុ និងសារព័ត៌មានផ្សេងៗ ។ ក្នុងចំណោមអ្នកចូលរួមយ៉ាងច្រើននេះ និស្សិតកម្ពុជាក៏បានខិតខំប្រឹងប្រែងដើម្បីតាមដានតុលាការនេះដែរ ។

ហេតុអ្វីបានជានិស្សិតទាំងនេះចូលរួមក្នុងតុលាការនេះ? និស្សិតទាំងនេះចូលរួមក្នុងតុលាការពីព្រោះវាជាផ្នែកមួយនៃប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ប្រទេសដែលយុវជនទាំងនោះចាំបាច់ត្រូវតែដឹង ។ យុវជនគឺជាទំពាំងស្នងឫស្សីដែលជាមូលដ្ឋានដ៏សំខាន់ណាស់សម្រាប់ប្រទេសជាតិ ។ ប្រមាណ៦៥ភាគរយនៃប្រជាជនកម្ពុជាសរុបគឺជាយុវជន ។ ដោយសារតែយុវជនតំណាងឲ្យភាគច្រើននៃប្រជាជនកម្ពុជា ទស្សនៈនិងការគិតរបស់យុវជនទាំងនោះនឹងមានផលប៉ះពាល់ និងជះឥទ្ធិពលយ៉ាងធំទៅលើអនាគតរបស់ប្រទេសជាតិ ។ ទស្សនៈរបស់យុវជនមានកម្លាំងដូចខ្យល់ព្យុះស៊ូណាមិ ។ ប៉ុន្តែទស្សនៈរបស់យុវជនក៏អាចបង្កជាផលប៉ះពាល់ដូចកម្លាំង

អ្នករស់រានមានជីវិតពីរបបខ្មែរក្រហមតម្រង់ជួរចូលក្នុងបន្ទប់សវនាការ

ស៊ូណាមីដែលមិនបានជួយអភិវឌ្ឍប្រទេសដែរ ប៉ុន្តែបែរជាបំផ្លាញនូវសក្តានុពលរបស់អនាគតប្រទេសជាតិទៅវិញ ។

ណៃ ធារី និង នី ធីតា មានអាយុ១៩ឆ្នាំ ជាសិស្សរៀនថ្នាក់ទី១២ នៅវិទ្យាល័យហ៊ុនសែនស្អាង ។ នាពេលព្រឹកខណៈពេលដែលសំណុំរឿង០០២បានចាប់ផ្តើម អ្នកទាំងពីរបានក្រោកពីព្រឹកដើម្បីប្រមែប្រមូលមិត្តរួមថ្នាក់នៅក្នុងភូមិនិងជិះម៉ូតូប្រហែលជាពីរម៉ោងដើម្បីទៅជិះរថយន្តដែលរង់ចាំរួចជាស្រេចនៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញដើម្បីធ្វើដំណើរមកកាន់តុលាការខ្មែរក្រហម ។ នៅពេលសួរអំពីការយល់ឃើញទាក់ទងនឹងសម្តីរបស់ នួន ជា ដែលនិយាយថា «ខ្ញុំមិនសប្បាយចិត្តទេនៅថ្ងៃនេះ» ធារី និង ធីតា និយាយថា «ខ្ញុំឆ្ងល់ថាហេតុអ្វីបានជាគាត់មិនសប្បាយចិត្ត ឬក៏មកពីគាត់ត្រូវបានតុលាការកាត់ទោស? តើគាត់និយាយបែបនេះយ៉ាងម៉េចកើត? តើគាត់សប្បាយចិត្តឬនៅពេលគាត់ឃើញខ្មែរក្រហមសម្លាប់មនុស្សច្រើនបែបនេះ? ជាក់ស្តែង គាត់ជាអ្នកចេញបញ្ជាហើយឲ្យអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់អនុវត្តតាមគាត់» ។

ឆែម ពៃ ជានិស្សិតមហាវិទ្យាល័យឆ្នាំទីពីរផ្នែកសង្គមវិទ្យានៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទភ្នំពេញបានចូលរួមក្នុងសវនាការនេះនៅថ្ងៃទីពីរ ។ នៅពេលអង្គសវនាការឈប់សម្រាក ឆែម ពៃ បាននិយាយថា «ខ្ញុំមកចូលរួមសវនាការនេះពីព្រោះខ្ញុំចង់ដឹងថាតើហេតុអ្វីបានជាមនុស្សរាប់លាននាក់ត្រូវបានសម្លាប់? ហើយប្រសិនបើវាជាបញ្ជាពីខាងលើ តើនរណាជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នោះ?» ។

សុភា ជានិស្សិតច្បាប់នៅឆ្នាំទីពីរបាននិយាយថា នាងមានការខកចិត្តបន្តិចបន្តួច ពីព្រោះតែនាងរំពឹងថានឹងឃើញមេដឹកនាំទាំងបួននាក់នេះអង្គុយនៅក្នុងតុលាការពេញម៉ោង ។ សុភា គិតថាមេដឹកនាំទាំងនេះគួរតែមានវត្តមាននៅក្នុងអំឡុងពេលអង្គសវនាការនេះ ។ សុភា និយាយថា «នៅពេលដែលមេដឹកនាំទាំងនេះស្នើសុំចាកចេញពីសវនាការពីព្រោះតែគាត់ឈឺខ្នងនិងចង្កេះ តើមេដឹកនាំទាំងនេះមិនគិតពីមនុស្សចាស់ដែលគាត់បានបង្ខំឲ្យធ្វើការដោយគ្មានការយកចិត្តទុកដាក់ថាមនុស្សចាស់នេះឈឺ ឬចាស់ជរាដែរឬទេ?»

ចេង វឌ្ឍនា ជានិស្សិតឆ្នាំទីពីរផ្នែកសង្គមវិទ្យាចង់ឃើញការពិភាក្សាដេញដោលគ្នារវាងជនជាប់ចោទនិងមេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ព្រមទាំងការប្រជុំរបស់តុលាការ ។ វឌ្ឍនា និយាយថា «សវនាការថ្ងៃនេះភាគច្រើនអានតែអង្គនីតិវិធីច្បាប់ប៉ុណ្ណោះ ខ្ញុំនឹងអង្កេតមើលបន្តទៀត ពីព្រោះខ្ញុំចង់ឃើញសេចក្តីសម្រេចចុងក្រោយ...។ មិនថាតុលាការកាត់ទោសមេដឹកនាំទាំងនេះត្រឹមតែ៣០ឆ្នាំ ឬ៥ឆ្នាំ ក៏ដោយ ក៏មេដឹកនាំទាំងនេះនឹងស្លាប់ឆាប់ៗនេះដោយសារតែមេដឹកនាំទាំងអស់នេះមានវ័យចាស់ហើយ ប៉ុន្តែខ្ញុំសង្ឃឹម និងចង់ឃើញតុលាការនេះកាត់ក្តីដោយត្រឹមត្រូវ និងនាំយុត្តិធម៌ជូនជនរងគ្រោះ» ។

នៅពេលខ្ញុំសួរយុវជនទាំងនេះថាអ្វីដែលពួកគេជឿថាជាយុត្តិធម៌ត្រឹមត្រូវ ហើយថាតើយុត្តិធម៌នេះអាចសម្រេចបានដោយរបៀបណានោះ? យុវជនភាគច្រើនឆ្លើយថា វាគឺជាសវនាការត្រឹមត្រូវមួយនៅពេលដែលប្រជាជនភាគច្រើនអាចទទួលយកបាន និងសមរម្យ ។

តុលាការខ្មែរក្រហមបានដើរតួនាទីមួយយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងការផ្តល់យុត្តិធម៌ ហើយជាតុលាការដែលមានបទដ្ឋាន និងជាគំរូល្អមួយ ។ ដូច្នេះ នេះជាការទទួលខុសត្រូវរបស់តុលាការក្នុងការពន្យល់និងធ្វើឲ្យប្រជាជនយល់នូវតួនាទីរបស់ប្រជាជន នីតិវិធីច្បាប់ និងដំណើរការអង្គសវនាការនេះ ពីព្រោះថាអ្នកដែលទទួលផលប្រយោជន៍សំខាន់ពីតុលាការគឺអ្នករស់រានមានជីវិតនៃរបបខ្មែរក្រហម និងប្រជាជនកម្ពុជាទូទៅ ។ នេះជាតួនាទីមួយយ៉ាងសំខាន់របស់តុលាការ ដើម្បីបង្កើននូវការយល់ដឹងអប់រំនៅក្នុងចំណោមយុវជន ។

សវនាការត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ផ្អែកយ៉ាងសំខាន់ទៅលើអ្នករស់រានមានជីវិត ពីព្រោះតុលាការនេះគឺជាកម្មសិទ្ធិអ្នកទាំងអស់នោះដោយអាទិភាព ។ ប្រសិនបើអ្នករស់រានមានជីវិតភាគច្រើនយល់ស្របនិងសប្បាយចិត្តចំពោះសេចក្តីសម្រេចដាក់ទណ្ឌកម្មរបស់តុលាការ នោះតុលាការនឹងទទួលជោគជ័យ ហើយតុលាការខ្លួនឯងនឹងទទួលបាននូវភាពត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ដែរ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើគ្មានការទទួលស្គាល់ពីប្រជាជនទេ នោះយុត្តិធម៌ និងតុលាការខ្លួនឯងប្រៀបបីដូចជាត្រីដែលគ្មានទឹក ស្ងួតហើយអត់ស្រកាដូច្នេះឯង ។ **ស៊ើ សាយ្យាណា**

ស្វែងរកស្វាមីឈ្មោះ មូល វង្សបណ្ឌិត ហៅ ណេង

មាន គុណ

នាងខ្ញុំឈ្មោះ មាន គុណ សព្វថ្ងៃរស់នៅភូមិព្រៃកទំលាប់ ឃុំព្រៃកទំលាប់ ស្រុកលើកដែក ខេត្តកណ្ដាល ។ នៅឆ្នាំ១៩៧៨ យើងរស់នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ហើយពេលនោះក្រុម ប៉ុល ពត តម្រូវឲ្យយើងបែកគ្នាដោយបញ្ជូនខ្ញុំនិងកូនស្រីខ្ញុំឈ្មោះ ណេង ក្រវ៉ាន់ ទៅភ្នំក្តោក ចំណែកឯប្តីខ្ញុំនៅភូមិព្រៃផ្ដៅប ។ តាំងពីពេលនោះមក នាងខ្ញុំមិនដែលបានជួបគាត់សោះ មិនដឹងថាគាត់នៅរស់ឬក៏ក្រុម ប៉ុល ពត យកគាត់ទៅឯណាទេ ។ ប្រសិនបើប្អូនឃើញឬស្គាល់ប្តីនាងខ្ញុំឈ្មោះ មូល វង្សបណ្ឌិត ហៅ ណេង សូមទំនាក់ទំនងមកនាងខ្ញុំតាមទូរស័ព្ទលេខ ០១១ ៦២០ ៧៩៩ ឬផ្ទះលេខ១ ផ្លូវ៥៤២ សង្កាត់ទួលគោក១ ខណ្ឌទួលគោក ក្រុងភ្នំពេញ ។

ដំណឹងស្វែងរកគ្រួសារដែលបាត់ខ្លួននៅសម័យខ្មែរក្រហម

ខ្ញុំបាទឈ្មោះ អូន ផល្លី ហៅ វ៉ា ឬប្រុស សព្វថ្ងៃរស់នៅក្នុងភូមិប្រក់ស្តារ ឃុំវិហារលួង ស្រុកពញាឮ ខេត្តកណ្ដាល ។ ខ្ញុំបាទសូមប្រកាសសួររកក្រុមគ្រួសារដែលបានបាត់ខ្លួននៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម រួមមាន ១) ឪពុកឈ្មោះ អូន ២) ម្តាយឈ្មោះ ហន (ពៅ) ៣) បងស្រីទីមួយ អូន មុំ ៤) បងស្រីទីពីរ អូន ម៉ាច ៥) ប្អូនស្រីទី៤ អូន ស្រី និង ៦) ប្អូនស្រីពៅឈ្មោះ អូន ស្រស់ ។ ភ្លាមៗបន្ទាប់ពីខ្មែរក្រហមវាយចូលទីក្រុងភ្នំពេញនៅឆ្នាំ១៩៧៥ គ្រួសាររបស់ខ្ញុំដែលមានសមាជិកប្រាំពីរនាក់ រួមទាំងខ្ញុំដែរត្រូវបានខ្មែរក្រហមជម្លៀសទៅនៅឃុំព្រៃកខ្មៅ ស្រុកពាររាំង ខេត្តព្រៃវែង ។ ពេលទៅដល់នោះបានមួយរយៈខ្លី សមាជិកគ្រួសាររបស់ខ្ញុំក៏បានបាត់ខ្លួនជា បន្តបន្ទាប់ដោយមិនដឹងពីមូលហេតុ ។ កាលនោះខ្ញុំក៏មិនបានដឹងពីការបាត់ខ្លួនរបស់គាត់ដែរ ពីព្រោះថាខ្ញុំត្រូវបានចាត់ឲ្យទៅធ្វើការនៅកងកុមារឆ្ងាយពីភូមិ ។ បើសិនជាក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្ញុំបានឮដំណឹងនេះ ឬបងប្អូនណាបានស្គាល់គាត់ សូមមេត្តាទំនាក់ទំនងមកខ្ញុំបាទតាមរយៈមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ឬខ្ញុំបាទផ្ទាល់តាមរយៈទូរស័ព្ទលេខ ០១២ ៦១២ ១០៦ ឬ ០៩៧ ៩២៥ ១៩៦៩ ។ ***សូមអរគុណ***

ដំណឹងស្វែងរកក្រុមគ្រួសារ

ខ្ញុំបាទឈ្មោះ សួន វណ្ណថន សព្វថ្ងៃរស់នៅក្នុងភូមិជ័យក្រោម ឃុំរាធរ ស្រុកព្រះស្ដេច ខេត្តព្រៃវែង ។ ខ្ញុំបាទសូមប្រកាសសួររកក្រុមគ្រួសារដែលបានបាត់ខ្លួននៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ។ នៅចុងឆ្នាំ១៩៧៨ ប្អូនស្រីរបស់ខ្ញុំឈ្មោះ សួន ស្រីពៅ (ហៅ ជិន ស្រីពៅ) បានបាត់ខ្លួននៅកងកុមាររបស់សហករណ៍វត្តលួង ដែលស្ថិតនៅក្បែរភូមិទួលព្រះថ្ម ស្រុកបាកាន ខេត្តពោធិ៍សាត់ ។ កាលនោះស្រីពៅ មានអាយុប្រហែល៧ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ ។ ក្រោយពេលបែកគ្នា ខ្ញុំបានឮដំណឹងថា យាយអ៊ឹម និងតាថេម ដែលជាអ្នកស្រុកពោធិ៍សាត់ បានរើសប្អូនស្រីខ្ញុំ (ស្រីពៅ) មកចិញ្ចឹម ។ តែក្រោយមកមិនដែលបានឮដំណឹងអ្វីទាល់តែសោះ ។ ក្រៅពីប្អូនស្រីពៅ បានបាត់ខ្លួនម្តាយខ្ញុំឈ្មោះ សារឿង ឪពុកឈ្មោះ ជិន ប្អូនប្រុស២នាក់ឈ្មោះ ថា និង ព្រីង ក៏បាត់ខ្លួននៅខេត្តពោធិ៍សាត់ដែរ ។

ប្រសិនបើបងប្អូនណាបានស្គាល់ឬបានឃើញ ឬក្រុមគ្រួសារបានឮដំណឹងនេះហើយ សូមមេត្តាទំនាក់ទំនងមករូបខ្ញុំផ្ទាល់តាមរយៈអាសយដ្ឋានខាងលើ ឬតាមទូរស័ព្ទលេខ ០៩៧ ៦៨៨ ១៣២៩ ។ ***សូមអរគុណ***

សៀវភៅរំឭកវិញ្ញាណក្ខន្ធអ្នកដែលបានស្លាប់នៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា គ្រោងនឹងបោះពុម្ពផ្សាយនូវសៀវភៅមានកត់ត្រាឈ្មោះរបស់អ្នកដែលស្លាប់បាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហម ។ កន្លងមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចងក្រងនូវឈ្មោះអ្នកដែលស្លាប់ជាងមួយលាននាក់រួចមក ហើយ ។ ប្រសិនបើលោកយាយ លោកតា អ៊ំ ពូ មីង ប្រាថ្នាចង់ឲ្យឈ្មោះសមាជិកក្រុមគ្រួសារដែលបានស្លាប់បាត់បង់ជីវិតមាននៅក្នុងសៀវភៅនេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមរយៈ អេង កុកថាយ ទូរស័ព្ទលេខ ០១២ ៩៥៥ ៨៥៨ ឬ អ៊ីម៉ែល : truthkokthay@dccam.org ឲ្យបានឆាប់រហ័សតាមពេលវេលាដែលអាចធ្វើទៅបាន ។

សូមផ្តល់ព័ត៌មានដូចខាងក្រោមៈ

១) ឈ្មោះអ្នកប្រកាសប្រាប់ ២) តើមានបងប្អូនបង្កើតរួមទាំងឪពុកម្តាយស្លាប់ប៉ុន្មាននាក់នៅក្នុងសម័យខ្មែរក្រហម? ៣) ឈ្មោះអ្នកស្លាប់ ៤) ភេទអ្នកស្លាប់ ៥) អាយុអ្នកស្លាប់ (បើអាចចាំបាន) ៦) ត្រូវជាអ្វីនឹងអ្នកប្រកាស (ឧទាហរណ៍ : ឪពុក ម្តាយ បងប្រុស ប្អូនប្រុស បងស្រី ឬប្អូនស្រី) ៧) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការស្លាប់ (ឧទាហរណ៍ : ស្លាប់នៅទីណា? មូលហេតុអ្វី?) ៨) វត្ថុតាងទាក់ទងនឹងអ្នកស្លាប់ (ឧទាហរណ៍ : រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុ ផ្សេងៗ) ៩) ព័ត៌មានសម្រាប់មជ្ឈមណ្ឌលទាក់ទង (ឧទាហរណ៍ : លេខទូរស័ព្ទ អាសយដ្ឋាន) ។

ប្រសិនបើចង់ស្វែងរកអ្នកដែលបាត់ខ្លួនសូមផ្តល់ព័ត៌មានខាងក្រោមៈ

១) ឈ្មោះអ្នកបាត់ខ្លួន ២) ភេទ ៣) អាយុ ៤) ត្រូវជាអ្វី ៥) សាច់រឿងទាក់ទងនឹងការបែកគ្នា ៦) វត្ថុតាងទាក់ទងនឹងអ្នកបាត់ខ្លួន (ឧទាហរណ៍ : រូបថត ឯកសារ ឬវត្ថុផ្សេងៗ) ។

ឧបត្ថម្ភការបោះពុម្ពផ្សាយដោយរដ្ឋាភិបាល ដេនម៉ាក ន័រវ៉េ ស៊ុយអែត និងសហរដ្ឋអាមេរិក

អនុញ្ញាតឲ្យបោះពុម្ពផ្សាយដោយក្រសួងព័ត៌មាននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ប្រកាសទេសរដ្ឋមន្ត្រីនិងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងព័ត៌មានលេខ ០២៩១ពម/៩៩ចុះថ្ងៃទី២ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩៩

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា : ការិយាល័យព័ត៌មានសាធារណៈ

ផ្ទះលេខ ៦៦, មហាវិថីព្រះសីហនុ ភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ទូរស័ព្ទ : (៨៥៥) ២៣ ២១១ ៨៧៥ ទូរសារ : (៨៥៥) ២៣ ២១០ ៣៥៨

DC-Cam/PIR : #66 ◆ Preah Sihanouk Blvd ◆ Phnom Penh ◆ Cambodia ◆ Tel: (855) 23 211 875 ◆ Fax: (855) 23 210 358 ◆ dccam@online.com.kh ◆ www.dccam.org.

A magazine of the Documentation Center of Cambodia: Searching for the truth. ◆ Number 139, July 2011 ◆ Funded by Denmark, Norway, Sweden, and USA.

Licensed by the Ministry of Information of the Kingdom of Cambodia, Prakas No.0291 P.M/99, 2 August 1999.